

PRIJATELJ

ŠTEV. 4 • APRIL 1937 • LETO XI.

FRAN KRAŠOVEC
FOTOKLUB LJUBLJANA

LJUBLJANA

Naročniki, ki še niso plačali naročnine za prvo četrtletje, prosimo, da jo še danes nakažejo. Položnica je priložena.

Knjiga Agnes Günther: Dušica Rožamarija, I. in II. del, bo priložena prihodnji številki.

*Kaj ne,
da sem Vam všeč
v novi spomladanski obleki?*

*Moderne novosti za
obleke za dame in gospode
in veliko zalogo
spomladanskega in
poletnega blaga ter
vsakovrstne manufak-
ture ima tordka*

**A.Š. Škaberne
Ljubljana**

SPECIALNI ODDELEK:

Linolej, preproge, zavese,

blago za pohištvo.

Lepe žene so v tem skrajno izbirčne

Ničesar ne bi smela žena tako skrbno izbirati kakor svoje milo, ki ga vsak dan uporablja. Samo ako je milo zares dobro, ji da ono resnično negovanost, katero imajo moški tako radi na lepih ženah.

Med temi 4 vrstami boste našli za Vas pravo

Elida Favorit

že deset let ljubljene razvajanenih žen.

Elida 7 Cvetic

luksuzno milo, ki si ga lahko vsakdo privošči, posebno močnega vonja.

Elida beli španski bezeg milo snežnobele barve — omamljivega vonja.

Elida Lanolin posebno blago za občutljivo kožo.

ELIDA MILA

Ime jamči za kakovost!

Rešitev ugank iz marčeve številke

Izročilnica: Dolg je kakor volk; če ga ne ugonobiš, te zne.

Dopolnilnica: Lačna vrana siti oči ne izkljuje.

Premenjalnica: Od same slave ni bil še nihče sit.

Kraljev pohod: Meč nikomur ne prinese sreče.

Zlogovnica: Tuberkuloza, Rurik, drevored, administracija, klobasa, Arkadija, mreža, Nános, Amerika, nezanesljivost, izmena, krepost, obljuba, lojenka, imenik, detomor, Opatija. — Trda kamna nikoli dobre moke ne zmeljeta.

Posetnica: Baletna plesalka.

Vraza: Ana — Liza: analiza.

Uganke številka 4.

Zložilnica. (8 točk.)

ES, BO, ZV, BR, TE, TE, ET, SE, MO, AC, RO, VE, CE, RO, AŠ, DN, EL.

Sestavi te skupine črk tako, da dobiš pregovor.

Posetnica.
(10 točk.)

Dr. Janko Kališnik-Zorin
o. s.

Kaj je ta gospod po poklicu?

Stopnice.
(8 točk.)

M A — — — — 1. slov. mesto;
— M A — — — — 2. drag kamen;
— — M A — — — — 3. Afričan;
— — — M A — — — — 4. drag kamen;
— — — — M A — — — — 5. turško ime;
— — — — — M A 6. žitnica Amerike.

Črkovnica.
(10 točk.)

A I A E E P J N
S A A E A O D M
L V J K K R I Z
P H V T R A E I

Besede se berejo enako v navpičnih in vodoravnih vrstah.

Skrivalnica.
(8 točk.)

ponehavanje, Prevalje, pridnost, obsevanje, prepoved, podveza, močerad, somrak.

Vzemi iz vsake besede tri zaporedne črke (iz zadnje dve) in sestavi iz njih pregovor.

Dopolnilnica.
(10 točk.)

• e • l • n • j • e, • r • o • o • i • n • a, • e • l • o • o • a,
p • o • i • o • n • o • s • t, b • o • o • o • v • i • t • o • s • t, • a • o • j • o • n • o • s • t,
• a • o • o • v • o • l • j • n • o • s • t, p • o • o • a • n • a, S • t • o • o • o • c • a.

Namesto debelih pik vstavi prave črke. Tako dobiš cele besede, nove črke pa ti dajo znan pregovor.

Magičen lik.
(6 točk.)

A A A A E
E E E I I
K K K M M
N O O P R
R R R T T

Iz teh črk sestavi besede, ki pomenijo: 1. igralca; 2. spevoigro; 3. mero; 4. žensko ime; 5. utežno mero.

Anekdote

Pomenljivo.

Ameriški komponist Sousa je rad pripovedoval zgodbo o ženah dveh igralcev iz njegovega orkestra. Ena, ki je bila že leto dni omožena, je nekoč peljala v otroškem vozičku svoje trojčke na izprehod. Med potjo je srečala drugo, sveže pečeno zakonsko ženo, ki jo je pohvalila:

«Kako ljubke otroke imate!»

«Da!» je rekla ponosna mati. «Tu vam pa moram takoj povedati o nekem ne- navadnem naključju. Ko sva se z mo- žem vzela, so mi godbeniki zaigrali ne- kaj pesmic iz «Treh mladenk». In zdaj sem dobila kar hkratu tri majhne de- klince. Ali ni to smešno?»

Tedaj je mlada žena prebledela in v grozi zajecjajala:

«Sveta nebesa! Pri mojem možu in meni so igrali Beethovnov Septet!»

Poceni slika.

Slovečega londonskega slikarja Hog- atha je nekoč poklical bogat, a never- jetno skop plemič, da bi mu naslikal za slavnostno dvorano nove palače ogrom- no fresko, ki naj bi kazala prehod Židov čez Rdeče morje. Slikar je zahteval 100 goldinarjev za to delo, plemič pa mu jih je ponujal komaj 20. Tedaj je slikar rekel:

«Ker sem v veliki denarni zadregi, bom prevzel delo tudi za ta denar, če mi ga naprej plačate.»

Takoj je dobil denar in ključ dvorane, da bo lahko drugo jutro začel svoje delo. Komaj je solnce vzšlo, že je prišel slikar s pleskarjem, ki je nosil veliko vedro živordeče barve in ogromen čopič. Še preden je zlezal plemič iz pernice, je bila stena v dvorani vsa prepleškana z rdečo barvo.

Hogarth je delo pregledal, poklical nato hišnega gospodarja in mu rekel: «Narejeno je!»

«Kaj je že narejeno?» je presenečen vprašal lord in pogledal rdečo steno. «Kaj naj to pomeni?»

«Rdeče morje.»

«Rdeče morje?» je zajecjal skopuh. «In kje je faraon s svojimi vojščaki?»

«Utonil je, je mirno ugotovil slikar.

«In otroci Izraelovi?» je hotel vedeti lord.

«Ti so pa že na drugi strani in jih ni več mogoče videti», je rekel Hogarth, pobral vedro in čopič in šel.

Shaw in zdravnik.

Nekoč je slavni književnik Bernard Shaw zbolel. Eden izmed prijateljev, ki se je bal za njegovo življenje, je na lastno pest naročil nekemu zdrav- niku, naj pride k Shawu.

Ko je zdravnik prišel, ga je sluga prijavil Shawu.

«Zdravnik je prišel», je dejal.

Shaw pa je grdo pogledal slugo in mu rekel:

«Recite gospodu doktorju, da ne morem nikogar sprejeti, ker sem bo- lan.»

Košček ledu.

Lloyd George je bil originalen člo- vek in ni nikoli skrival svojega pra-

vega mišljenja. Nekoč ga je med dvornim kosilom vprašal kralj Ju- rij V.:

«Kako je to, da so moji dohodki ta- ko neznatni?»

Lloyd George je po teh kraljevih besedah vzel iz srebrnega vedra za šampanjec kos ledu in ga izročil po- litiku zraven sebe ter ga prosil, naj ga da svojemu sosedu, ta pa spet da- lje, dokler ne pride led do kralja.

Ko je prišel led v kraljeve roke, ga ni bilo skoraj nič več. Tedaj je vzklik- nil Lloyd George:

«Vidite, zato so dohodki vašega ve- ličanstva tako majhni.»

Štiri in dvajset ur.

Francoski kralj Franc I. je bil zelo praznoveren. Poleg tega pa je bil tudi prav nemilosten in nadut. Nekega dne se je ujezil nad svojim zdravnikom in v jezi napisal, naj ga takoj usmrte.

Poklical je zdravnika k sebi, mu iz- ročil akt s smrtno obsodbo in mu re- kel posmehljivo:

«Misliš, da mnogo veš, pa ne verja- mem. Povej mi, ali veš, kdaj boš umrl.»

Po teh besedah je zdravnik takoj sklepal, kaj mora biti na aktu napi- sano, toda hitro se je zavedel in od- vrnil:

«Tega ne vem prav natanko. Samo to vem, da bom umrl štiri in dvajset ur prej kakor vaše veličanstvo.»

Ko je kralj to slišal, je od strahu prebledel, vzel akt s smrtno obsodbo in ga raztrgal.

Cyrano de Bergerac in njegov nos.

Nekoč so priredili na francoskem dvoru velik ples. Izdana pa je bila stroga zapoved, da ne sme priti v dvo- rano nihče maskiran. Na ples je bil po- vabljen tudi slavni pesnik Cyrano de Bergerac, ki je slovel po svojem dol- gem nosu. Ko je prišel v dvorano, so ga vojaki zadržali in eden izmed njih mu je rekel:

«Ne smete v dvorano, gospod. Pre- povedano je!»

«Zakaj?» se je začudil Cyrano.

«Ker ste maskirani. Zakaj ste si pa napravili ta ogromni nos iz lepenke?»

«Prijatelj, motite se, se je uprl Cy- rano. «Moj nos je čisto pristen.»

Toda vojak ni hotel verjeti. Šele ko je nos prijel in se prepričal, da je pravi, se je umaknil in preplašeno rekel:

«Oprostite, nisem vedel, da je ta nos last vaše glave.»

Zmerom posloven.

«Gospod notar, jaz bi rad del v opo- roko še to, da bi igrali pri mojem po- grebu kako lepo pesem.»

«Dobro, kaj bi torej radi slišali?»

Ne pretirava.

«Moj pes je tako pameten kakor jaz.»
«To pa rad slišim. Navadno ljudje svoje pse strašno hvalijo.»

Neredna stolica

upliva na ves organizem.
Dobro sredstvo za odva-
jati, ki zanesljivo deluje
in ima prijeten okus, je

vpl. reg. S. Br. 27946/36

DARMOL

Nedolžen.

Šef: «Čujte, Jožko, nočem, da bi žvižgali, kadar delate!»

Uslužbenec: «Ampak, gospod, saj ni- sem delal!»

Dve pismi.

Tvrdka: «Naročila ne moremo izvr- šiti, dokler ne poravnate svojih prej- šnjih računov.»

Naročnik: «Preklicujem naročilo. Ta- ko dolgo pa ne morem čakati.»

Demača naloga.

«Sploh ne razumem, kako more en sam učence napraviti toliko napak v nalogi!»

«Prosim, gospod učitelj, bila sva pri tem dva: jaz in očka.»

Da bi mogla brati.

«Ne moti me, pišem svojemu de- kletu!»

«Pa zakaj pišeš tako strašno počasi?»

«Ker ona ne zna hitro brati!»

Med detektivi.

Prvi: «Ti imaš novo služkinjo?»

Drugi: «Da. Ampak kako to veš, saj je še videl nisi?»

Prvi: «No, po odtiskih prstov na krožniku!»

Voščilo.

Med darili, ki jih je prejel prezident Masaryk za rojstni dan, je bila tudi srečka razredne loterije. In pripisano je bilo: «Gospod prezident! Želim Vam, da bi doživeli čas, ko ta srečka zadene. To je, želim Vam nesmrtnost.»

To ni nikaka umetnost.

«Človek božji, to ste že spet pijani? Poglejte mene, Sem zmeraj trezen in čez moje ustnice še ni šla nikoli niti kapljica alkohola!»

«In s tem se bahate? To vendar ni umetnost ostati trezen, če nič ne pijete!»

Prerokba.

Mati kara desetletnega Miha.

Mihec, ves razburjen, se obrne k svoji petletni sestrici in pravi:

«Ko se boš omožila, deklica, to bo imel tvoj mož lepo taščo!»

Pomirjenje.

«Prosim za roko vaše hčerke; seveda moram priznati, da je moja ljubezen do nje večja kakor moji dohodki.»

«Le pomirite se... to se sčasoma iz- ravna.»

Scdobni častilec.

«Olga, postani moja žena! Obljub- ljam ti, da se dam najpozneje čez eno leto ločiti!»

Zaprte vpliva na organizem. Preizkušeno sredstvo za odvajanje, ki deluje zanesljivo in ima prijeten okus, je Darmol. — Oglas reg. S. br. 15.244 dne 13. VII. 1936.

*Predno greš spat-
čisti zobe!*

Prijetno poživilo: Kalodont, voda za usta! Koncentrirane sestavine, izborna razkuževalno sredstvo, varčna v uporabi.

Razumna mati ga je o pravem času naučila, da čisti zobe. Čiščenje zob je ravno tako važno zjutraj kakor zvečer, ker bodo samo tako ostali zobje vse življenje čisti, lepi in zdravi.

Sargov Kalodont zadošča vse zahtevam, ki se lahko stavijo na zobno pasto. Blaga pena Sargovega Kalodonta temeljito čisti zobe, fina snov pa polira prizanesljivo in snežno-belo zobno sklenino. Sargov Kalodont je edina zobna pasta v Jugoslaviji, katera vsebuje sulforicin - oleat dr. Bräunlicha, neštetokrat preizkušeno sredstvo proti zobnemu kamnu.

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU

*Nasja pestra
izbera svile:*

moda in eleganca

Manufakturna

F. Ks. Sullivan
Ljubljana, mestni trg 24.

Miran Jarc:

**BEG
? DOMA**

Stopila sta na obrežno ulico. Ura iz stolpa onkraj reke je odbila deset. Samogibno je odprla torbico, kakor da išče žepno rutico, ko se je spomnila, da je odšla z doma brez hišnega ključa.

Sama doslej še ni bila nikoli tako pozno zunaj. Prvi hip se je nagonsko prestrašila kakor še iz šolarskih časov, ko se je bala priti le za minuto prepozno h kosilu. S prosečimi pogledi se je ozrla vanj. Zazdela se mu je ko srnica, ki je izgubila sled sredi pokrajine, ko so ji že za hrbtom zasledovalci. Oklevala je in ni rekla nič. Stala sta na samotni ulici na bregu lene reke, v kateri se je zrealil mesec. Nič več ni snežilo. Pred njima so se vstili okostnjaški kostanji in iztezali proseče veje v zimski mraz.

«Ali imajo v kavarni telefon?» ga je nenadoma vprašala.

«Skočim telefonirat? Kam?» se je ponudil.

Pospremil jo je do celice. Že je dvignila slušalo in poiskala številko svojega stanovanja. Nameravala je sporočiti materi, naj jo počaka pri oknu, da ji vrže ključ. Že je zavrtela na številčnici številke. Tedaj je nenadoma odložila slušalo. Pet, deset sekund se je obotavljala. Potem je stopila iz celice, ne da bi bila telefonirala. Ko sta bila z Andrejem spet na ulici, je bila videti čisto izpremenjena: šaljiva, skoraj naga- jiva je kar potegnila zamišljenega Andreja s seboj. Vso pot ga je dražila z drobnimi, nedolžnimi opazkami. Čudil se ji je. Bilo pa mu je še bolj tesno. Ko je zavil na ulico, kjer so stanovali njeni domači, se je nena- doma ustavila.

«Saj ne grem domov», je dejala čisto mirno, a z nekam suhim glasom. Osupnil je.

«Nimam ključa!» A še preden ji je utegnil odgovo- riti, je nadaljevala:

«Sicer pa te bom spremila. Saj te nisem še nikoli.»

«Ali, Selma, kako vendar misliš? Ti ne greš domov?»

«Ne vem. Nocoj morda nikogar ni doma.» Zamolčala mu je igro s telefonom v celici. V tistih trenutkih se je odločila njena usoda; čudno brezskrbna, kakor da je zamežala pred prepadom, ki je ločil dvoje breg- gov, se je spustila z razprostrtimi rokami: naj se zgodi, kakor je določeno.

Zmrzovalo je. Oba sta bila trudna. Zdelo se jima je samo po sebi umljivo, da gresta priročno.

Bala sta se z besedo dotakniti skrivnosti te noči. Obema je bilo tako nenavadno, da se nista spoznala

na tej poti. Izpregovoril je, da bi zatajil nemir, ki ga je bolj in bolj prevzemal.

«Ampak ne smeš se ustrašiti mojega stanovanja...» Ob teh besedah je vztrepetala: ali bom stopila v nje- govo sobo? Obšla jo je mrzlična radovednost, kako je prav za prav pri njem, hkrati pa, kako se bo ta noč končala. In skoraj je zaželela, da bi se že zdanilo in da bi ne bilo nikoli te noči. On pa je, kakor bi slutil, da jo mora z besedami raztresti, pripovedoval:

«Čudna je ta hiša. V prvem nadstropju stanuje zdravnik. Kar sedem sob. Devet služb ima hkrati. Nje- gova žena je nekdanja igralka dunajske opere. En- krat na mesec priredijo večerjo in domač koncert. Pri njih se shajajo tukajšnji nemčurji. V drugem nad- stropju bivajo uradniki sodišča, v tretjem profesor z gluhonemo ženo in s psom, dve šivilji in neki trgovski zastopnik, ki ga neprestano nadlegujejo detektivi. Morda pa sploh ni zastopnik, morda je tudi on detek- tiv. Kako pa bi danes človek človeka spoznal... No, vseeno. Od četrtega nadstropja dalje pa spada vse na smetišče, na meščansko smetišče seveda... Pa saj boš videla.»

Kmalu sta se ustavila pred visoko, temno hišo v star- em delu mesta na ozki ulici, kjer so se stiskale same visoke starinske stavbe.

Odprl je vežna vrata. Stopila sta v popolno temo.

Tedaj je začutil, da ga je potegnila k sebi. Kar ni se upala dalje. Morda bi se še lahko vrnila domov. Toda če se že prej ni več upala, kako naj bi se zdaj, ko je bilo že tako pozno.

«Selma!» je šepnil.

«Ne vem, ali bi šla.»

Stopila je nekaj korakov naprej, pa se spet ustavila. Prišla sta do stopnic. Tedaj sta zaslišala oddaljujoče se opotekajoče se korake... Nekje v prvem nadstropju se je razlegalo močno trkanje na vrata...

Kakor brez volje je šla z njim, ki jo je vodil za roko po lesenih strmih stopnicah. Tako sta v temi prišla v četrto nadstropje. Od tam sta zavila v zatohel hodnik, ki ga je medlo obsvetljevala edina lina v steni nasproti nizkih vrat.

«Tu biva čudna družina», ji je šepetal. «Mož spi vse dni, ko pa se znoči, se odpravi v mesto. Zdi se mi, da se ukvarja s tihotapstvom. Nekaj hijenskega je v tem človeku. Včasih ga srečam ponoči. Ves je natovorjen z nahrbtniki in zaboji. Pri njem prenočujejo sumljivi ljudje. In njegova žena! To ti je tip! Najbolj nedolžno bitje na svetu, če bi jo sodil po tem, kakršna je po- dnevi! S spiritizmom se ukvarja in iz rok prerokuje. Hkrati pa za mastno nagrado dovaja šoferjem ženske. Prav tam, desna vrata, stanujeta dva šoferja. Tadva ti zaslužita! Zvečer, ko gresta preoblečena z doma, bi mislil, da sta angleška ministrska kandidata. V tistih sobah ponoči ni miru...»

Moral jo je prijeti za roko, da bi ne padla, ker sta stopila za stopnico više v popolno temo.

«... Tam pa ima hišnica sobo in kuhinjo. Kadar pridejo k njej moški, zapre otroka v kuhinjo, menda da bi se ne pohujšal. Pa se mi vendar reva smili. Koliko srca je v teh izgubljenih ljudeh! Ena izmed Magdalen. Drugim daje sladke ure, sama pa silno trpi, ves svet se ji studi; ali kaj ko se ne more več dvigniti. Bojim se, da bo poginila v mlakuži...»

Iz njenega stanovanja so prihajali glasovi. Obstala sta. Andrej je začutil, kako dekletke vzdrhte. Njena roka je bila kar vroča. Že se je slišal glasen prepir. Vpil je globok moški glas. Vmes se je zvijalo pritaženo jokanje.

«Pri priči ga ubijem, razumeš... Naj ga le še kdaj dobim pri tebi... Ne laži, mrha, pravkar je odšel... Molči! Pri tebi je ležal... še vse diši po njem... Mrha!...»

«Policiji te bom naznanila! Sveta Marija... o, kako trpim!... Kakšna laž... Financarjem te bom naznanila, da tihotapiš.»

Zdaj je plosknil udarec. Krik. Vik.

Vrata so se hrupno odprla. V kvader luči je skočila ženska v nočni halji, z razpletenimi lasmi, in se ustavila kakor otrpla pred Andrejem in njegovo spremljevalko. Za njo je stopil moški v zimskem plašču, klobuk se mu je strkljal pod nogami. Iz kuhinje se je začulo butanje po vratih in otroško vpitje.

Moški se je pred Andrejem nekaj opravičil, ženska je zmedena skočila v sobo in se zaklenila. Nekaj minut pozneje so se spodaj odprla hišna vrata... In spet je vse utihnilo.

«Marsikatero noč doživim kaj podobnega, pa ne samo tu zgoraj... Pod streho pa visi že deset let okrvavljena obleka nekega tujca, ki ga je baje neki tukajšnji stanovalec ubil. Ne vem, ali so to čenče ali je res... Verjetno je... Vsako jutro ob petih štorklja po veži stara Liza. Ženica, o kateri nihče ne ve, odkod je in kako je z njo. Pokriva se s staromodnim klobukom kakor kaka stara aristokratinja, pa grbava je in zmešana. Trdi, da jo obiskuje sama Mati božja. Vse noči prejoka in premoli, da jo celo sestanovalec slišijo... In tu — živim jaz.»

Odklenil je vrata sobice, ki je vanjo sijala luna. Skozi okno se je videlo preko streh na daljne gore. Mesečina je oblivala železno posteljo, knjižno omaro in pisalno mizico s kupi brošur in papirja.

«To je moj dom», je izpregovoril mirno in se ozrl v Selmo.

Medtem ko se ji je vso pot od kavarne do praga te sobe napetost stopnjevala, jo je zdaj nenadoma pregnil globok mir... Zdaj sem tu, vrniti se spet na cesto mi ne kaže. Pa morda sem sploh morala priti semkaj... Novi prostor je pritegnil vso njeno pozornost.

«Elektrike ni, prižgal bom petrolejko», se je opravičil in stopil k mizici.

«Pusti, pusti, rada bi videla to sobo v mesečini», je vzkliknila in napravila nekaj korakov sem in tja.

Ustavila se je sredi sobe. Molče se je ozirala okrog sebe. Odložila je klobuček in stopila k oknu. Oblita z mesečino je bila kakor kip, ki je izpremenil ta mrzli prostor v čudovit, sanjski interieur. Kakšna tišina okrog nje in v njej sami! Po vseh vznemirjenjih, preplahih in dvomih se je zdaj ustavila. Nič se ni bala. Pozabila je vse, kar je trpela dolgo, dolgo, ni ji bilo mar, kaj bo jutri, vedela je samo to, da je trudna, čeprav je bila ta trudnost prijetna, in da je na varnem pri dobrem človeku. Vse okrog so prežali temni, nočni

ljudje, varali se, zasledovali, mučili in se žalili, tu pa sta se ustavila dva, ki se ne bojita drug drugega.

Stopil je k železni pečici in zanetil ogenj. Zakuril je z deščicami in naložil poslednja dva kosa premoga. Ponudil ji je stol, ki ga je primaknil k peči, sam pa sedel na zaboj poleg nje.

«Vidiš, Selma, zdaj si tukaj. Ne ti, ne jaz nisva kdaj prej sanjala o tej noči... Vidiš, tak v tej kletki je moj dom. In to je vse, kar imam, in zdaj, ko si ti tu, imam vse... Ah, zamiži, Selma, da te ne bo strah te praznote, in ne glej okrog. Poslušajva se rajši. Ogenj prasketa, ali ni to tako tiho domače...»

«Lepo je pri tebi, res je lepo», je šepnila in si podprla glavo z rokami.

«Lepo da je? Ah, kaj bo lepo, ko pa je ta noč hkrati začetek in konec. Z jutrom bo vsega konec, razumeš.»

«Česa naj bi bilo konec?» je vprašala odločno, čeprav je tudi njo pekla ista bojazen.

«Česa? Vsega, vsega... O, Selma, nisem eden izmed tistih, ki imajo moč nad življenjem. Veš, tako blizu si mi kakor še nikoli. Ti si dobro dekletko. Ali midva se vse premalo poznavata. O vseh stvarih življenja sva govorila, samo o sebi ne. Kako različno sva živela, kako različni so bili kraji, ki sva v njih spoznavala svet... Šele nocoj sva zajeta v isti ozki prostor, šele nocoj sva pod isto streho. Kako preprosto in kako čudno je to, Selma... Čakaj, čaj bova pila. Saj boš pila, kajne? Ob čaju in kruhu bova praznovala ustanovitev najinega doma, ki ga bova imela šest ur. Šest ur, Selma... in potem bo smrt in konec... konec vsega.»

«Ne maram te, Andrej, ko si tako mračen. Zakaj pa jaz nisem mračna?»

«Saj nisem mračen, samo žalosten sem. Tudi ti si žalostna, ker je lepo v naju in ker sva kakor otroka, ki sva se izgubila v gozdu...»

«Kakor bajka je vse to, kar se godi med nama. Prej, ko sva stopala po hodnikih te čudne hiše in ko si mi pripovedoval o teh čudnih ljudeh, se mi je zdelo, da sem podobna pravljicni deklici, ki je zablodila v labirint. Ti pa si me rešil iz labirinta... in tu je luč in tu je dom...»

«Samo da čudni ljudje, ki si jih videla, niso bajne-slovne pošasti, ampak nesrečniki prav tako kakor ti in jaz, čeprav po svoje. Da... da... vsi skupaj, tisti tihotapec in šoferji in agentje in hišnica... vsi... vsi, saj ni bilo nikogar k njim, ki bi jim prinesel luč. Vse okrog njih je zlagano, vsa družba je zlagana in vse je zanje temno... Morda so te Magdalene in ti mitničarji in cestničarji boljši od vseh drugih, ker so — množica... Eh, s človekom je križ...» Utihi se. Natrosil je čaja v zavrelo vodo na pečici.

«In zdaj izpijva, ljubljena, na najino bodočnost», je vzkliknil z boleznim nasmehom in ji natočil v edino skodelico. In pila sta iz iste skodelice, in to ju je še bolj zblížalo.

In potem ji je začel pripovedovati o sebi, vse, prav vse: od svojega šestega leta, ko je že kot šolarček spoznal, da ni rojen za karierista, saj ni tožil drugih, tudi ni bil stremuh, in sošolcem je pošepetaval in jim dal prepisovati naloge. Pripovedoval ji je o gimnazijskih letih, ki jih je preromal bolj mimogrede, zanimajoč se za vse drugo, samo za šolske predmete ne. Povsod je bil doma in nikjer. Iskal se je v literaturi, v zgodovini, prirodoslovju, v platonskih ljubeznih, v osamelosti, naposled še pri vojaki. Ali preden je prišel do fronte, se je vojna že končala in vrnil se je domov z otroško vero v novo dobo.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Zemlja se bo zadušila v denarju

Kaj dajejo obresti na obresti

Prilagoditveni red dobrih letom je napravil dunajski stavebnik profesor L. Bauer zelo posrečeno šalo. Poslal je angleški narodni banki avstrijski šiling z naslednjim pismom:

«Državni angleški banki!
Spoštovani gospodje!

V prilogi Vam pošiljam avstrijski šiling in vas prosim, da ga naložite s 4% obrestmi. Gre za veliko kupčijo, pri kateri boste tudi vi dobro zaslužili. Svojo vlogo mislim namreč dvigniti čez 1500 let, torej leta 5456. po Kr., in odrejam, naj se do takrat nastali kapital razdeli takole:

Najprej hočem primerno poplačati vašemu slavnemu zavodu trud za knjiženje in obračunavanje obresti v teh 1500 letih. Zato boste dobili od mojega denarja milijardo funtov in upam, da bo ta znesek precej pripomogel k povečanju vaše zaloge zlata.

Angleški kralj naj dobi kubičen kilometer čistega zlata v dar. Ta velika kocka naj se postavi v Windsorskem parku, da bo takratna javnost spoznala moč obrestovanj. Določam, da se angleški državi, v kateri posluje tako dobro voden zavod, kakor je angleška banka, pomaga na lep način. Iz sredstev, ki jih bo dal moj konto, naj država kupi vso Ameriko in jo priključi Angliji kot dominion. Da bodo pa imeli pri tem tudi Američani svoje veselje, določam, da se iz mojih sredstev, ki jih smatram po pravici za neomejena, ves ameriški kontinent, torej Severna in Južna Amerika, pokrije meter visoko s cekini.

Nadalje odrejam, naj takrat osnuje angleška banka zavod za financiranje izumov. Temu zavodu dajem na razpolago milijardo funtov. Posebej določam še za tistega človeka, ki se mu bo posrečilo priti skozi vseмир in pristati na kakšnem drugem planetu ter se vrniti potem na zemljo, bilijon funtov kot svoj posmrtni dar.

Upoštevati je treba, da vojni dolgovi zaveznikov v Ameriki in dolgovi osrednjih vesil antanti do leta 5456. še zmerom ne bodo plačani. Zato določam še zdaj, da se plačajo iz mojega kapitala vsi vojni dolgovi vseh držav, tako da bodo

lahko zmagovalci in premaganci spet po človeško živeli. Danes to še ni mogoče.

Nadalje ukazujem, da se Društvu narodov, pa naj že ima svoj sedež v Ženevi, v Londonu ali na Marsu, dajo na razpolago vsa potrebna sredstva, da bo lahko pomagalo podobnim narodom pri izboljšanju življenjskih razmer.

Vsakemu svojemu dragemu potomcu, ki se bo mogel izkazati z listinami, naj se izplača primerna vsota — ne manjša kakor milijon funtov.

Moje zaupanje v angleško banko je neomejeno. To me je nagnilo k misli, da pošljem svoj srebrni šiling v London. Angleška banka, ki ne bo mogla nikoli propasti, bo leta 5456. lahko pokazala, koliko prinesejo obrestne obresti na takšen način, kakor doslej še nihče.

Ne dvomite, prosim, niti malo, da vam bo leta 5456. po vseh teh transakcijah ostalo še dovolj kapitala, da boste lahko koristili svoji domovini.

Pričakujoč, da mi boste sporočili, ali ste pripravljeni... ostajam... itd.

*

Profesor Bauer je izdal o denarstvu posebno knjigo, v kateri je tudi poglavje «Kapitalizem in nabiranje denarja». V tem poglavju je podal matematičen dokaz, da se da na dolge dobe tudi majhen kapital dobro naložiti. Flammariion, slaven francoski zvezdoznanec in matematik, je ugotovil, da bi francoski centime, naložen ob Kristusovem rojstvu na obrestne obresti — to lahko izračunamo z logaritmi —, dal do današnjega dne strašno število z 39 številkami. Takšnega števila si ne moremo niti misliti. Da pa si ustvarimo vsaj približno mnenje, koliko je to denarja, je navedel Flammariion tole primerico:

Treba si je misliti, da padajo v vsemirje zlate kepe, tako velike, kakor je zemlja sama. Če bi vsako sekundo padla taka zlata kepa, bi morale 10.000 let padati, da bi dosegle po svoji vrednosti takšen znesek, kakršnega da najmanjši novec, naložen ob Kristusovem rojstvu na obrestne obresti.

Iz tega se vidi, kako nemogoče je, da bi se mogle banke vzdržati, če bi sprejemale vloge na predolge roke. Vsak kapital se sčasoma uniči, vsak se mora uničiti — to je neizbežno kakor prirodni zakoni. Drugače bi imel en sam človek že davno ves denar sveta in bi bil lastnik največjih bogastev, ki si jih moremo misliti.

Zd. Zavesky:

«Kaj vendar ne greš spet v klub?» je razdraženo vprašala gospa Jesenkova svojega moža, ki je začel oblačiti večerno obleko in medtem veselo žvižgal.

«Človek ima nekakšne dolžnosti do svojih prijateljev, dragica,» je dejal gospod Jesenko čudovito mirno, «ve žene tega seveda ne razumete; kaj bi ti razlagal, da me veže častna obljuba...»

«Vidim, da mnogo daš na častne obljube,» ga je prekinila gospa Jesenkova,

«zlasti če gre za obljube prijateljem nežnega spola. Nikar ne misli,» je dodala, ko je videla, kako gospod Jesenko v znak protesta maha z rokami, «nikar ne misli, da verjamem tem tvojim pravljicam. Ni večera, da bi ne bil z doma. Toda nikakor te ne zadržujem. Le podvizaj se, ker bi ne bilo dostojno, da bi dama dolgo čakala.»

«Ljubosumnost mi je bila zmerom zoprna in žal mi je, da tako govoriš. Vidim pa, da bi bilo neumno, ko bi ti hotel kaj ovračati. In sploh, če mi hočeš pokvariti dobro voljo, povej kar naravnost!»

Gospa Jesenkova je užaljena molčala in začela misliti na ločitev zakona. Ne more vendar živeti dalje z možem, ki je skoraj vsak večer izven doma v dvomljivih družbi. Gospod Jesenko, ki se je pri svojem govoru precej spotil, se je skušal delati samozavestnega. Skrbno si je z briljantino namazal ostanek svojih las, se poškopil z jasminovim parfumom, si popravil kravato, in ko je videl, da je dovolj zapeljiv, je brez pozdrava odšel.

Gospa Jesenkova je medtem v spominu iskala advokata, ki bi bil poceni,

in je bila precej nejevoljna, ko je nekdo pozvonil.

Simpatičen mladenič iz sosednega stanovanja je bil v mučni zadregi, ko je zagledal gospo Jesenkovo na pol razgaljeno.

«Oh, gospa, oprostite, da vas nadlegujem v tako neprimernem času, toda res nisem vedel, da ehm... ehm...»

«Vi ste gospod Bregar, naš sosed, če se ne motim», mu je gospa Jesenkova pomagala iz zadrege in si naglo popravljala domačo obleko. «Prosim, pojdite dalje, moj mož je pravkar odšel, toda upam, da vas to ne bo motilo. Ne bo vas morda tudi motilo, da nimam lepo pospravljeno in da vas sprejemam takole opravljeno. Nisem se nadejala vašega obiska. No, gospod Bregar, kaj vas prinaša k nam?»

Gospa Jesenkova je res znala občevati z mladimi, čednimi možmi, kakršen je bil gospod Bregar. In razen tega je zahrepenela po maščevanju nad svojim možem; hotela je majhen flirt, čeprav z nekoliko mlajšim možem, kakor je bila sama. Pripomniti moramo, da je

bila gospa Jesenkova malo domišljava na svojo lepoto.

«Dovoljujem si vam ponuditi v nakup tole sliko», je plaho izpregovoril mladenič. «Sicer se nerad ločim od nje, ker je edini spomin na moje starše. Ampak sem v veliki denarni stiski, grozi mi odpoved stanovanja, če ne dobim v osmih dneh denarja. Kakor vidite, je pravi original, a dal bi vam jo prav poceni. Osrečuje me misel, da bo v dobrih rokah, če jo vi kupite.»

Gospa Jesenkova je bila ganjena. «Ubog mladenič», je rekla po materinsko, «zares vas obžalujem. Kar se tiče teh reči, sem sicer precej nevedna, toda priznati moram, da je ta slika res lepa. Mislim, da bi se prav dobro podala v salonu.»

«Ali bi jo kupili?» je vprašal željno mladenič. «Prav hvaležen bi vam bil. Vi ne veste, kakšnih skrbi bi me rešili.»

Gospa Jesenkova je smehljaje se pokimala. Pogodila sta se za precej visoko ceno, toda česa bi gospa Jesenkova ne storila zaradi hvaležnih oči gospoda Bregarja!

«Upam, da se ne vidiva pri nas zadnjikrat, gospod Bregar», je sladko zažvgolela, ko je odhajal, «če utegnete, pridite morda jutri zvečer, da se kaj pomeniva.»

Pomenljivo ga je pogledala, kocketno pomežiknila ter dihnila: «Pridite, čakala vas bom.»

Zmedeni gospod Bregar ni mogel nočoj dolgo zaspati.

*

«Kaj se ne boš že preoblekel, da ne prideš prepozno v klub?» je gospa Jesenkova ironično opozorila svojega moža, ki se je delal silno užaljenega.

Preoblekel se je in trmasto odklonil čaj, ki mu ga je pripravila gospa Jesenkova.

«Klobuk sem ti že okračala», je rekla ljubeznivo in nenavadno veselo, kakor da se ni nič zgodilo, «čakaj, na hlačah se te drži še bela nit in zavijaj si ovratnik pa pazi, da te kaj ne povozi.»

Gospod Jesenko se je do trdnega prepričal, da se žensko srce res zelo menjava. Osupnil je, ko mu je žena rekla: «Pá, dragec, in na svidenje ob šestih zjutraj!» in še s strašno resnim glasom.

«V tem nekaj tiči», je še dolgo po poti sumil.

*

Komaj so se zaprla vrata za njim, je stekla gospa Jesenkova k omari ter si oblekla najlepšo obleko. Dolgo je stala pred ogledalom ter merila kritično svojo postavo, ki je bila še zmeraj mikavna. Na ustnicah ji je vzevel eden tistih nasmehev, za katerega bi bil gospod Jesenko svoje dni skočil v ogenj. «Če se mi ne posreči zmešati glavo temu fantu, se ne bom prav nič čudila svojemu možu, da beži od mene.» Govorila je sama s seboj ter se nenadno spomnila na dragulje, ki jih že dolgo ni nosila in ki jih je imela spravljene v predelčku posteljne omarice.

Zaželela si je spet videti na svojem vratu motni lesket briljantov ter uživati lepoto zapestnic in demantnih uhanov.

Nestrpno je odprla škatuljo in brskala s tresočimi se prsti po njej. Ali kako se je prestrašila. Draguljev ni bilo! In

v njeno zmedo je zazvenel zvonček, ravno ko si je želela, da bi prišel obisk malo pozneje.

S prisiljenim smehljajem in na videz kar najbolj veselo je odprla vrata. «Po-zdravljeni, gospod Bregar!» je hotela reči, toda besede so ji zamrle na ustih. Presenečena je zrla svojemu možu v oči, ker se je tako nepričakovano vrnil. Bil je ves potri, šel brez besede mimo nje ter sedel z globokim vzdihom v salon.

«Po navadi prihajaš šele po polnoči domov», je zmogla edini stavek, potem pa je strmeč opazovala moža, ki si je slačil suknjo.

«Ključke sem pozabil...», je komaj razumljivo zagodrnjal gospod Jesenko.

«In zato si se vrnil? Saj bi ti bila jaz odprla. A vse kaže, da misliš ostati nočoj doma. Ali ti morda ni dobro?»

«Vsak večer bom odslej doma.»

«Ampak, Ivan, jaz te ne poznam več», je zajecjlala. «Tak si, kakor da si vse svoje premoženje zaigral na borzi.»

«Saj dobro veš, da na borzi ne igram», je protestiral mož s strašno žalostnim glasom. Izzvenelo je to sicer komično, a nobeden izmed njiju se ni zasmeljal.

«Torej... torej... kakor tepenpes», je popravila, in gospod Jesenko je spokorno povesil glavo. — Tišina.

«Nekdo mi je moral ukrasti dragulje», je zacvilila po daljšem odmoru gospa Jesenkova, «šatulje nisem zaklepala in malo prej...»

Gospod Jesenko je glasno zaihtel in planil s stola. «Draga, draga Mimi, moram se ti nekaj strašnega izpovedati. Ne smem ti tega prikrivati, moram si olajšati vest. Preberi tole pismo, vse boš vedela.»

Vzela je pismo ter ga s slabimi slutnjami začela čitati:

«Dragi Ivan! Ko boš bral to pismo, bom že davno za gorami in dolinami. Nikoli več se ne bova videla in zato sem vzela s seboj za spomin tiste lepe dragulje, ki si mi jih bil posodil. Poslednjikrat Te poljublja Tvoja Jelka.»

Gospod Jesenko je pričakoval vsaj histeričen napad. Toda nič takega se ni zgodilo, zakaj gospa Jesenkova se je krepko brzdala, misleč na gospoda Bregarja. Zdaj je napočil čas njenega maščevanja.

«To se je dalo že davno slutiti, da se bo s teboj tako končalo», je rekla hladno. «Večjega bedaka pod solncem še nisem videla, kakor si ti. Ampak če misliš», gospa Jesenkova je zvišala glas, da bi bolj učinkoval, «da ti to kar tako odpustim, se hudo motiš. Prepozno je za spravo. Ti večeri v samotni so bili grozni! Bila ssem prisiljena poiskati zabavnega družabnika, ki bi vršil dolžnost domačega prijatelja. Gospod Bregar je bil tako ljubezniv...»

«Mimi, to ne more biti res!» je zastokal gospod Jesenko. «Tega bi mi ti ne mogla storiti. Ne, ne, tega ne verjamem!»

«Mi je prav vseeno, če verjameš ali ne», je nadaljevala gospa Jesenkova hladno, «Res je samo eno: ves čas naji-

nega zakona se ti ni nikoli postrečilo, da bi me bil razvnel s svojimi poljubi do opojne omotice, kakor je to storil gospod Bregar. Ah, kako zna ta poljubljati!»

Gospod Jesenko se je kar grbil pod temi najbolestnejšimi udarci. Niti besedice ni mogel izpregovoriti, saj ni imel niti pravice, da bi ženi kaj očital. Vse se je zgodilo samo po njegovi krivdi!

Gospa Jesenkova je bila zadovoljna s posledicami svojega maščevanja ter je začela površno pregledovati časopis, da bi ji ne bilo treba zreti na ubogo ruševino svojega moža. In zdajci je zagledala debelo tiskani naslov: Ukradena slika. Nekemu zbiratelju slik je bil ukraden dragocen star original «Rože na oknih». Škoda je znatna, pred nakupom svarimo.

Gospa Jesenkovi je hipoma izginila vsa barva z obraza. Razburjena je planila k svoji skrinji, kamor je spravila sliko, ki jo je bila kupila za precej visoko ceno od gospoda Bregarja. Na sliki so bile rože na oknu! Torej ni bilo dvoma. Dala se je neumno opehariti kakor njen soprog. Kdo bi si bil to mislil o gospodu Bregarju! Toda ne sme dopustiti, da bi se ji soprog posmehoval. Mora ohraniti dostojnost žene, ki ji je bila storjena huda krivica in ki milostno odpušča!

«Ivan», je rekla s čudno spokornim in vznemirjenim glasom, «odpuščam ti, saj vem, da je bil to le trenutni plamen, za katerega ti navsezadnje ne moreš. In tudi ti mi odpusti, da sem se s teboj tako neusmiljeno pošalila. Nikoli, nikoli nisem imela domačega prijatelja. Samo malo podražiti sem te hotela in zdaj me je sram. Verjemil!»

Njegove oči so zažarele od veselja. Lahno jo je privil k sebi.

«Zmeraj sem vedel. Mimi, da imaš zlato srce, toda nikoli se nisem zavedal tako kakor v tem trenutku, kaj si mi ti.»

«Nihče me ni znal tako vžgati s svojimi poljubi kakor ti, Ivan», je zašepetala s povešenimi očmi ter mu nastavila usta. V tem trenutku je čisto pozabila na gospoda Bregarja, ki je bežal pred roko pravice v tujino, in gospod Jesenko ni mislil na nič drugega kakor na rahla, topla usta svoje žene, ki so ga mnogo bolj opajala ko namazane ustnice dobičkaželjne Jelke.

Zrtov

Na mesto je legla novembrska noč, ki jo je bil pripihal hladen veter. A ker je bil tržni dan, so bile stojnice na sredi s kamenjem tlakovanega trga razsvetljene z dišečimi parafinskimi svetilkami in v razžarjenih pečicah na oglje se je pekel krompir in kostanj. Porcelan se je v presijajnih sinjih, rožnatih in škrlatnih barvah zapeljivo lesketal pod migotajočimi, omreženimi svetilkami; stojnice z manufakturnim blagom so bile visoko natrpane s prižastimi srajcami, volnenimi tkaninami in svilenimi ženskimi nogavicami po šest penijev par, a temnordeča jabolka na sadnih stojnicah so se blestela, kakor da bi bila zrasla v raj. Na razrahljanem zaboju za milo pa je stal patentirani robot v podobi zdravnika in kričal skozi zvočnik slavospeve svojim svetovno znanim pilulam; kakor nekakšen mogočen električni sveder je njegov glas prodiral skozi šum in hrup okoli sebe. Gospa Nirvani, ki je bila po vsem videzu v Lancashiru rojena, je pomolila kodrolaso glavo iz svojega širokega šotora, da je mogla po svoji ženski navadi potožiti možu, ki je pekel krompir. Toda njen mož, ki se je bil ves potopil v razgovor in je moral napeti vso svojo moč in voljo, da je preslišal tisti ušesa trgajoči glas robota, se ni zmenil za njene pritožbe. Prestavljal je noge in se zdaj praskal po glavi, zdaj zmajeval, ko je odgovarjal na opazke nekega majhnega človeka z okroglimi rameni, ki je ob vsakem stavku umolknil, da se je odkašljaj. Nazadnje pa je rekel:

«Obžalujem, prijatelj, ampak jaz ti ne morem dati dela. Ta moja kupčija s krompirjem mi komajda zadostuje, da se mi duša telesa drži. Če ne bi bilo tistega, kar zasluži ona — pomignil je z glavo proti širokemu štirioglatemu šotoru — bi bil prisiljen likvidirati. Vsak dan hodiva na drug semenj, ampak prav malo se dá zaslužiti.»

«Ali veste nemara za koga drugega v vaši stroki, ki bi mi mogel dati kako delo? S tem svojim krošnjarjenjem ne morem naprej. Parfum in milo in prašek za kopanje — kdo se meni za to? Ta prekleta Britanska legija...» Kašelji ga je nagnal, da je moral pretrgati stavek.

«Store pač, kolikor jim je mogoče», je tolažljivo pripomnil prodajalec krompirja.

«Slabo vreme se začenja. Nemogoče mi bo strpeti še eno zimo zunaj v predmestnih ulicah, kjer bi moral prodajati blago, ki ga nihče ne mara.»

Dva mladca sta zahtevala vročega krompirja. Stojničar se je hitro obrnil, da bi jima postregel, pa je s svojimi trdimi rokami vzel krompir z razbeljene železne rešetke.

«Popra? Soli? Tukaj imata! Pa paziti je treba — krompir je fanta! Stara se počasi odpravila in previdno grizla. «Poslušaj, Bill.»

«Kar govori!» je dejal prodajalec krompirja, in medtem s svojim žepnim robcem snažil steklenico za kis.

«Če bi si mogel izposoditi nekaj kapitala, da bi odprl na trgu stojnico. Ne mislim sicer za kaj takega, kakor je moje sedanje kruhoborstvo, pač pa morda za tkanine ali pa lonce in ponve...»

«Koliko bi pa mogel vložiti?» Bill je z zarjavelo klobučno iglo brskal v škatli s poprom in govoril kolikor mogoče mehko.

«Mislil sem, da bi nemara ti...»

«Ne morem, prijatelj. Nimam denarja. Samo tri funte imam ta trenutek. Pa niti za te ona ne ve.» Pokazal je z glavo proti širokemu šotoru. «Pravkar imam neke špekulacije...»

«No, tako torej.» Mali človek se je odkašljaj in se nato okrenil, da bi šel. «Najbolje je, da odidem. Danes nisem jedel še nič drugega, ko opoldne kruh z mesno pasteto, zdaj pa je že blizu šeste ure. Strogo moram paziti. Po sedmi uri ne smem nič zaužiti, sicer mi ni mogoče zaspati.»

«Plin, kajne?»

«Da. In zjutraj je še hujše. Pred poldnevom ne smem pokusiti niti kapljice čaja. Lahko noč!»

«Lahko noč! Tukajle — vzemi tale debeli krompir in ga drži pokonci na natikalu. Razumeš, prijatelj!» je vzkliknil branjevec. «Jaj previdno ta krompir!»

Mali človek se je odpravil s trga, držal v levici krompir, z desnico pa mahal s svojo obrabljeno aktovko. Željno je jedel krompir, pohlastal lupino, potem pa zadel z zobmi na nekaj trdega. Bill, ki je rad uganjal šale, je bil v krompir vtaknil srebrni kovanec.

Stopajoč mimo s plinom razsvetljenih hiš je slišal v njih lahne udarce ur: te so bile visoko, one nizko, a ena izmed njih je celo prav prijetno zakukala. Zdelo se mu je, da vsaka ura drugače kaže, a ker njih lastniki večidel niso imeli dela, da bi morali hoditi z doma, ni bilo ravno potrebno, da bi bile točne. Kmalu je prišel do ulice, v kateri je stanoval, — cela vrsta stanovanjskih hiš, ki so bile svoj čas predilnice. Nadstropje na vrhu še zdaj ni bilo preurejeno. Nihče ni hotel stanovati v četrtem nadstropju — kaj takega so vajeni samo v Londonu — in tako je bil ogromni prostor s svojim trohnečim podom prepuščen mišim, ki so se v njem igrale. Hitro je stopal po pločniku in skrbno pazil, da bi se ne ozrl skozi nezagrnjene zavese. Samo zaupni prijatelji in stari sosedje so gledali drug k drugemu skozi okno. Odprl je osma vrata v vrsti in stopil v svojo sobo.

Njegova žena je sedela ob ognjišču in se nalahno, skoraj nečutno zibala v naslanjaču. Brala je dvopenijski roman. Počeni cilindri plinske svetilke je migotal in luč v njem je utripala kakor kri v razburjenem srcu. Na ognjišču je stala železna ponev in izpod njenega pokrova so se dvigale pare. Slek si je suknjič, odložil klobuk in vrgel oboje na plišasto zobo.

«No?» je vprašala žena ravnodušno. «Si kaj prida napravil?»

«En šiling in devet penijev», je odvrnil nejevoljno. (Billjevega šilinga ji ni hotel omeniti.) Položil je denar na mizo.

«Če ne boš krepko poprijel, ne bova spravila skupaj najemnine. Nikakršne energije nimaš. Prisiliti jih moraš, da bodo kupovali. Pripoveduj jim o svojih prsih in plinu. Zakaj pa jim nič ne poveš o plinu?»

«Saj lahko vidijo, da sem invalid. Vedno imam pripet znak Britanske legije», je odvrnil čemerno.

«Znak!» se je posmehnila žena. «Za čeljust ti je česa treba!» Hotel ji je nekaj jezno zabrusiti nazaj, toda nenadni kašelji mu je to preprečil.

«Doma pa lahko vedno dovolj govoriš», je pripomnila ona posmehljivo.

«Zakaj pa ne delaš ti?» je zakričal. «Ti pa tvoje krčne žile! Ne moreš, seveda, ker nečeš.»

Ko pa je videl, da je od jeze zardela in so se ji drobne oči nad težkimi rdečimi lici zablistale, se je na mah pomiril. Zakaj sta se neki tako pogosto in tako ogorčeno prepirala? Zadnji dve leti jima je šlo vse bolj in bolj po zlu — in beda združena z boleznijo je zlomila v njiju sočutje in ju izpremenila v pošasti.

Nalila mu je v skodelico ječmenke in jo z debelim kosom kruha vred postavila na mizo. Vzel je iz miznice žlico in sedel, da bi jedel. Ko je končal, je vzela skledico in obrisala z razpokanega povoščenega namiznega prta drobtine in kapljice masti. (Mimogrede je opazil, da so kapljice oškropile glavo rajčici, mrvice pa se posule po bledosinjih rožah.) Nato mu je v pollitrskem vrču dala čaja in odšla nazaj k svoji knjigi. Ko je srkal čaj in pihal nad njim, da bi ga ohladil, jo je opazoval; skrivaj so jo njegove oči ogledovale preko vrča. Ta ženska, to grenko bitje, ta pokora, tepena z bolehavostjo in mlahavim telesom, je bila tista, ki se je zanjo boril, zaradi katere je bil zastrupljen s plinom... In zdaj je od vrat do vrat hodil s steklenicami kolonjske in sivkne vode, z zobno pasto in milom, da je imela kaj jesti in mogla brati polpenijske romane. Sovrašтво se je rodilo v njem in ga žgalo v grlu kakor ogenj. Zadušil ga je in se nazadnje spet pomiril. Saj navsezadnje ni bila njena krivda; dolgo časa se je upirala, preden je podlegla. A ljudje ne marajo v službi težkih žensk z obvezanimi gležnji; neugodno jim je poleg njih. Kljub temu pa ni čutil do nje nikakršne ljubezni, nikakršne nežnosti. Samo mirno ravnodušje ga je v navalu jeze presledkoma obhajalo.

Sedel je v ogoljeni usnjeni naslanjač in vzel v roke star magazin. Nobenega časopisa ni dobival v hišo, toda dolg čas mu je bilo po njih, ko se je z bridkostjo spominjal, kako je po vojni kupoval kar po dva na dan — pred tistim časom, ko so ga službodajalci, naveličani domoljubja, odslovili.

Nekak glas od zunaj, nekaj pok, kakor da se je sprožila puška, ga je predrnil. Odložil je vrč in skočil k oknu. Zdajci se je spomnil, da je petega novembra. Odgrnil je čipkasto zaveso in pogledal ven. Na nezazidanem zemljišču onkraj ceste je manjša gruča otrok zažigala kres. Visok fant je s parafinom, ki ga je imel v steklenici, polival prekle.

Manjši so držali goreče treske, da so jim lahni zublji švigali iznad rok. Zvonki smeh je prodiral skozi tanko meglo. Zdajci je zletela pod nebo raketa kakor komet in zapustila za seboj ognjeno perjanico. Otroci so vriskali in metali suhe veje na prasketajočo grmado. Ognjeni trakovi so se odvijali s prekel in zalivali otroške obraze z oranžno svetlobo. Zdaj se je na vse straneh naokoli oglasilo razigrano pokanje; bliski pisanih plamenov so se pojavili na nebu; majhni ognjeni vodometi.

«Moj Bog!» je zamomljal. «Kakor v vojni.»

Spustil je zastor in stopil nazaj k stolu. Žene pa hrup zunaj po vsem videzu ni motil; napeto je brala naprej in zaradi neenake plinske razsvetljave iskala z očmi sem ter tja. Ko je porinil železno grebljo skozi okvir rešetke, ga je obšla trenutna sreča spričo zubljev, ki so švigali v dimnik; nato pa se je spomnil, da ima samo eno vedro premoga še. Zima je prihajala. Ni se mu bilo mogoče pretolči še skozi eno zimo; spričo tolikšne žrtve se mu ni več splačalo živeti. Na cesti se je razlegel glasen hrušč neke kvante, nakar je zavladala tišina, kateri je sledilo otroško vzklikanje. Spomnil se je kresov, ki jih je žgal v svojih otroških letih, spomnil se velikih vej, ki jih je vlačil iz gozda, da si je raztrgal dokolenke in si izpulil nitke v volnenem jopiču, pa se je zamišljeno zasmeljal. Toplota ognjišča je blažilno vplivala nanj in polagoma je zadremal. Ko se je prebudil, je bila ura že deset, Mary je bila že skuhalo kakao. Nalahno ga je začela drezati in stresati, da bi se predramil in popil večerjo.

«Ná, hitro vstani in popij», je dejala. «Jaz grem v posteljo. Pojdeš tudi ti? Videti si zadosti zaspan.»

Čutil se je čudno mirnega, toda nenavadno slabega in občutljivega, dobro mu je delo nedavno spanje, duh mu je bil po njem miren in jasen, tako da je zdaj povsem natanko vedel, kaj mu je storiti. Vrišč na drugi strani ulice ga je predramil, da je pogledal kvišku, a takoj nato se je spomnil, da so zgolj dečki, pa se je spet pogreznil v prejšnje mirno zadovoljstvo. Mehko, malone presrečno, je rekel ženi lahko noč, ko je bila odprla duri pri stopnišču in se jela vzpenjati po temnih, zavitih stopnicah; toda ona mu ni odgovorila. Kakor po navadi je bila jezna nanj in se kislo držala. Polahko je stopil naprej in zaprl vrata stopnišča, si slekel površnik in ga odnesel v kuhinjo.

Nerodno je stal ondi, slonel nad kamnitim lijakom in skušal snovati, delati načrte. Ko se je prepričal, da je okno trdno zaprto, je pokleknil in zatlačil površnik v zev med vrati in podom. Preostajale so še zunanje duri — a zanje bo zadostoval jopič. Sedel je na polomljen leseni stol in se jel razgledovati po kuhinji, ali ni še kje kaka odprtina. Na srečo ni bilo ondi štedilnika. Zatlačil je kos raztrganega žepnega robčka v luknjo v ključavnici; vse je hotel napraviti udobno in po načrtu. Nato je potegnil preko okna modre katunaste zavese. Soba je bila zdaj temna; samo medla svetloba ulične svetilke je prodirala skozi zastore.

Hotel je leči na tla, prav tako, kakor da bi legal v posteljo. Saj bi mogel spati na preprogi, ki bi jo na enem koncu podvil za vzglavje. Upiral je pogled v preprogo na tleh in se pri tem spominjal, kako sta jo z Mary pred petnajstimi leti izdelovala, delala z majhnim jeklenim šilom v jadrovini luknje in pritrjevala nanjo odrezke blaga. Zdaj so vse tiste žive barve že obledele v sivo in rjavo.

Primerno bi bilo pustiti kak zapisek, toda pisanje se mu je zdelo prenaporno. Razen tega bi mu bilo treba v tem primeru iti v stanovanjsko sobo po svinčnik in papir, a kuhinja mu je bila zdaj nekak svet kraj, ki si ga ni upal zapustiti. Saj bo itak vedela — saj bo razumela. Kričanje je postajalo glasnejše — po vsem videzu so bili zdaj zunaj večji fantje; manjši so bili že odšli spat.

Ko je bilo vse pripravljeno, je imel nekako neumno željo, da bi se umil, da bi mu bile roke in obraz čist in lasje počesani. Vzel je iz lijaka kakor žolica mehki kos mila in podstavil emajlirano skledo pod pipo.

Zdaj mora spustiti še nekoliko penijev v plinomer. Imel je en šiling, a nobenega penija. Vzel je iz miznice gospodinjsko denarnico in videl, da so štirje peniji v njej. Spustil jih je v odprtino in vtaknil nato v obrabljeno denarnico svoj šiling. Vesela ga bo, si je mislil, ko je odklopil pipo od zarjavelega plinskega obroča, zasukavši majhnega gladkega petelina. Uhajajoči plin je tenko piskal kakor para pri parnem stroju. Zaudarjanje je bilo neprijetno — ostro in zoprno. Pogledal se je v zrcalu nad lijakom in videl svoj blede, pretegnjeni obraz z iskrecimi se očmi. Pri vojakiš so govorili, da plin, in to celo majhna količina, povzroča jetiko. Ožge ti pljuča. Oh, saj je tudi zares jetičen, čisto prav, — kaj naj bi sicer ta kašelj pomenil? Toda nedvomno bi ga bil

moral plin že prej uničiti. Pa je že blizu dvajset let preživel s strupom. Rad bi bil videl, da bi plin uhajal mirneje — ta šum kakor padanje oddaljenega slapa bi se mogel slišati v prvo nadstropje. In zaudarjanje je bilo ogabno; glava ga je začela boleti. Prihajalo je v valovih kakor petrolejski dim. Govorili so, da gorčični plin zaudarja kakor čebula... A tisti plin, ki ga je bil omrtvčil leta 1918., je bil čudovit, slasten — kar naprej in naprej bi ga bil hotel vdihavati, čeprav si vedel, da ti pljuča vsrkavajo smrt samo. Ananasov plin so ga menda imenovali. Ananas...

Čutil se je za čuda slabega. Zdaj mora leči in zaspati, kakor da bi čisto mirno ležal v postelji. A laže bi bilo spati, ko bi plin tako glasno ne piskal. Iztegnil se je po preprogi in se naslonil z licem na njen podvihani konec. Nikoli več ne bo hodil od hiše do hiše; po brezkončno dolgih ulicah s vijugastimi stopnicami in zanemarenimi vrtovi. Nič več ne bo trkal na sprednja vrata. (Pred sprednja vrata pojdem. Saj nisem berač ali pa navaden krošnjar. «Oprostite, gospa, invalid sem...») Nikoli več se mu ne bodo zaloputnila vrata tik pred nosom, nič več ne bo poslušal hladnega, zadirčnega ženskega glasu, ki bi mu zatrjeval, da ne potrebuje nobenega njegovega predmeta. Gospodinje iz srednjih slojev so res trdosrčna sodrga — bolje bi bil delal v predmestjih s kartoni varnostnih sponk.

Zdajci ga je obšlo strašno hrepenenje, da bi s kom govoril, s človekom, ki bi se zanimal. Nikakor bi ne smel prositi Billa za posojilo; nedvomno mu je bilo hudo, ko mu je moral odreči. A nikogar drugega ni bilo; nobenega drugega prijatelja ni imel. Moral bi napraviti oporoko, ki bi se glasila: «Billu Hawkyardu zapuščam svojo kolajno, obleko in srajco.» A zdaj je že prepozno.

Sikanje plina je bilo vse glasnejše; moglo bi se bilo slišati celo v prvo nadstropje. Skušati mora ostati miren — nobenega živca ne sme izgubiti. Dihaj globoko — misli si, da je kloroform...

«Bill!» je izpregovoril glasno. A lastni glas ga je prestrašil; zdel se mu je kakor klic. In nato se mu je v dušo vtihotapila misel, da je Bill tik poleg njega; da mu zdaj ni več potrebno govoriti. A pretemno je bilo, da bi bil mogel videti. Zunaj je nastal glasan hrup; trenuten približ v temi. Nemci napadajo vso blaženo noč. Samo na vsakih deset minut zagrmí, a to zadostuje, da ostaneš buden. Zdaj je udarila težka eksplozivna granata, za njo plinska bomba. Zdaj so se utrudili, pa so izstrelili samo po kake tri na uro... Tu je nekaj narobe, moral bi biti v službi, ne pa tu ležati. Nekako izgubil se je. A Bill je blizu. Tudi on je zaspal, kajti glasno smrčanje — malone piskanje — je prihajalo iz teme, tik poleg njega.

Prijeten duh v zraku. Plin prihaja k njemu! In drugi tovariši spe, bedaki! Ozrl se je kvišku in zagledal prazen cilindar bombe, ki je visel na kljuki, in železen drog poleg njega. Vstati mora in dati svarilni signal. Udariti mora po cilindru, da se bodo prebudili in si nataknili maske. Bill je bil malomaren zanikrnez — čisto do zadnje minute je pozabil na svojo čelado. Skobacal se je na noge in si kašljajoč utrl pot do cilindra bombe. Plin ga je pošteno zajel, toda vsaj drugih ne bo. Prekleti Nemci! Prekleti...

Cilinder bombe je visel ondi; razložil ga je skozi težko meglo, kako se je zlato lesketal na kljuki. A ni ga mogel doseči. Zastokal je od onemoglosti in zaman skušal zakričati. Leči mora za trenutek na tla, da si opomore. Ne, to bi bilo smrtno nevarno. V daljavi je zaslišal zaglušen pok bombe.

Zdaj ni mogel nič storiti zanje; in bilo je vsekakor tudi že prepozno, kajti če bi bili živi, bi gotovo ne bili tako mirni. V ozračju je nekaj čudno brenčalo kakor čebele, v temi se je nekaj premikalo. Nekaj je prihajalo.

In potem je tisto prišlo, tiho in nevidno. Polagoma se mu je razlezla po vseh omamljenih čutih nekakšna dišava, najslastnejša, kar jih je na svetu — nekakšna izborna izbrana mešanica vonjav po rožah, svežem fižolu, rdečih jagodah, kovačniku... in ananasu.

Prevedel G. K.

PSIČKI

Komarjevi imajo majhno leseno kočo čisto na vrhu hriba. Ko zapade sneg, se vsi stisnejo na peč, kajti zunaj piha veter, da le z nevoljo gredo pod napušč po drva, kadar jim jih zmanjka pod pečjo. Tudi otroci takrat ne hodijo v šolo, saj je včasih res premrzlo in premokro, ko nimajo prave obuteli in so lahko bosí le doma na peči. Vendar tudi poleti, ko ni ne mrzlo in ne mokro, niso hodili nič kaj redno v šolo, in nič niso pomagali ne opomini, ne grožnje, ne kazni... Tudi pozimi so mnogo rajši doma, zakaj doma je njih svet: pod napuščem se dolgočasno izprehajajo kokoši, pod mizo pa ždi psica, ki kajkrat smukne skozi vrata na prosto, a se vselej hitro vrne, saj je zunaj tako mrzlo...

Ta psica je bila otrokom vse veselje. Sam Bog vеди, odkod se je pritepla h Komarjevim! Naenkrat se je smukala okoli voglov in dobrikala otrokom. Nihče je ni podil, zato je ostala pri Komarjevih. Nikoli ni nihče povraščeval za njo, gotovo je niso nikjer posebno pogrešali; pa saj tudi

Lojze Pengal
Fotoklub Ljubljana

Pomlad

ni bila nič posebnega: navadno črno kuže z belo liso na glavi... Potepalo se je in ni našlo bolj gostoljubne hiše kakor je Komarjeva in je tam ostalo...

Otroci so psico klicali izprva z najrazličnejšimi imeni: Sultana imajo županovi v vasi, zakaj bi mi ne imeli Sultana? Čuvaj, Straža, Pubi, Kastor, Hektor, Murči, vse, vse so že preizkusili, pa niso bili prav zadovoljni. Nežka, najstarejša, je silila, da boji psici ime Diana, ker je pač ženska in bo dobila mladiče... Komaj pa so bili otroci glede imena edini, je posegel vmes oče s svojo modrostjo: pes ne sme imeti takega imena, ki ga vsi poznajo ali si ga lahko izmislijo, marveč ime, ki bi ga nihče ne pričakoval, da ne morejo tatovi psa poklicati s pravim imenom in ga premotiti... Sam je predlagal za psico ime Princ, in njegova je obveljala. Čisto prav je imel: najbolj prebrisanim tatovom bi pač nikoli ne prišlo na um, da je psici ime — Princ.

Tam nekako okoli božiča, ko se je zima prav zares pričela, je pa postajala psica kar samosvoja. Hodila je vedno sem ter tja, godrnjala in rentočila, da je ni bilo nič kaj varno prijematí za uho, kaj šele za rep. Nazadnje se je spravila čisto pod peč, se zakopala v cunjé in smršala in skekala, da so se ji vsi smejali. Zjutraj pa je imela pri sebi tri mladiče.

Fran Škodlar
Fotoklub Ljubljana

Bedni ljudje

To vam je bilo veselje pri Komarjevih! Sami niso imeli mleka, a za psico in njene mladiče so ga otroci od nekega prinesli. Morda so ga dobili od sosedovih otrok za obljubo, da jim pokažejo psičke, saj so prišli sosedovi otroci že kar z njimi k mladim psičkom v obiske...

Če že prej ni bilo dolgočasno v koči, zdaj sploh ni bilo mogoče, da bi kateri izmed otrok zapustil pasje gnezdo in se šel dolgočasit v šolo. Doma so bili vsi in se pripravili, kdo bo smel imeti psičke v rokah, kdo jih preveč stiska, kdo jih previsoko dviga in bi mu lahko padli iz rok... V skledi na mizi za otroke je bilo vedno premalo, a v skledici pod mizo za psičke je bilo vedno preveč, tako da jim je ostajalo in so postajala pasja trupelca vsak dan bolj zavaljena. Prav smešno jih je bilo videti, ko so začeli laziti po sobi. Nekako po desetih dneh so psički izpregledali in šele takrat videli svoje mučitelje, kajti otroci jim niso dali niti malo pokoja. Šele noč je bila njihova. Dobro je bilo, da je bila vsaj noč prav dolga in dan zelo kratek. Tako so psički imeli vsaj nekaj počitka v svojem jerbasu.

Vsi trije mladiči so bili črni, le eden je imel liso na glavi kakor stara. Tega so še prav posebno vsi božali in se zanj pripravili. Vsi so si ga lastili in mu izmišljali najlepša imena. Vsem — otrokom in psičkom — je bilo tako voljno v koči in na peči...

Krompirja in fižola, koruze in repe je že še bilo pri hiši, da ni gledal glad skozi okno. A tudi za sol bi bilo treba, za mast, za petrolej, in če le mogoče, še za malo tobaka... Pa kje dobiti, ko so se kokoši zarotile, da ne nesejo več jajc, odkar jih v trgovini nekoliko dražje plačujejo. Zdaj bi bilo gospodinji zelo po volji, če bi jih mogla nesti poln jerbas, zdaj bi jo trgovec že drugače sprejel, kakor jo je poletil, ko ga je morala prositi, da ji je vzel jajca kakor iz usmiljenja. Pa zdaj jih nimajo druge gospodinje in tudi ona ne...

Hudo je zaskrbelo gospodinjjo. Povedala je svojo skrb možu, ki je preležaval v brezdelju vso dolgo zimo za pečjo. Ta je pomislil, pa se ni mogel domisliti, kje bi se dalo dobiti vsaj malo denarja, saj nikjer ne potrebujejo zdaj njegovih rok in nikjer ne posojajo na obljubo, da bo spomladi odslužil. Nenadoma pa se mu posveti v glavi, in tako je tudi storil.

Nekam čudno je bilo drugo jutro otrokom, ko jih je oče kar podil v šolo, ko to ni bila njegova navada. Nekaj posebnega je moralo biti, da so morali otroci od doma. Res, komaj so bili dober streljaj od kože, že je prinesel oče koš, postlal vanj nekaj slame, položil nanjo vse tri psičke, si zadel koš na ramo in odšel v mesto. Šele proti poldnevju je prispel na trg ter postavil koš predse.

Mimo so hodile gospe in kuharice, izpraševale po jajcih in petelinih, za psičke se ni zmenila nobena. Oh, kako se je togotil Komar, ki je napravil vso dolgo pot v sladkem upanju, da bo iztržil za vsakega psička vsaj po dva kovača in kupil vse, kar je treba za dom: soli, masti, petroleja in še tobaka zase. Zdaj pa nič, še pogleda ga ne nihče, nikar da bi ga vprašal kdo za ceno...

V tem zazvonj poldan iz vseh zvonikov, Komar sname klobuk in vdano molí. Pa še med molitvijo si je mislil, kako bi bilo lepo, če bi dobil vsaj po enega kovača za psička. Vsaj nekaj denarja bi imel in psičkov bi ne bilo treba več rediti, ko je pri hiši tako tesno s hrano.

Komaj je odzvonilo, že so se usuli z vseh strani otroci po ulicah na trg. Ti pa se niso brigali za jajčarke in kokošarke, ti so kar v veliki gruči obstopili Komarjev koš, božali psičke, jih jemali iz koša in težkali. Pa so jih spet polagali v koš, čeravno se nikakor niso mogli ločiti od njih. Enega izmed teh otročajev je spremljala mamica, imenitna gospa. Ko jo je sinko tako krčevito prosil, je vprašala Komarja za ceno. Komar ni takoj odgovoril. Kar nekam osupnil je, da sploh kdo vpraša za ceno, in tudi vedel ni, kaj naj reče. Če zahteva dva kovača za psička, se morda gospa obrne in odide, in on bi ne prodal nobenega. Da bi dobil vsaj enega kovača za pot... Dva kovača, mu je zvenelo v ušesu, in se ni mogel odločiti. Gospa je morala Komarja šele zdramiti, ko ga je vprašala, ali psičkov morda sploh ne prodaja.

Zdaj je šele Komar neodločno zamrmral: «Dva kovača», pa se je takoj sam popravil: «Enega naj bo!» Gospa mu je dala kovača, njen otročaj pa si je izbiral psička. Seveda si je izbral tistega, in prav tistega z belo liso.

Takoj nato so se otroci po trgu porazgubili in spet ni bilo nikogar, ki bi se vsaj zanimal za Komarja in njegova dva psička. Oprtal si je spet koš, kupil soli in kreval proti domu. Doma pa je našel svoje otroke žalostne in objokane, kakor da bi bila kočja zgorela. Le psica, ki ji je bilo ime Princ, je veselo skakala okoli koša, saj je takoj zavohala svoja mladiča.

Tudi otroci so se potolažili, ko so videli, da sta se vrnila vsaj dva mladiča, seveda tistega z liso ni bilo... Psica pa najbrže ni znala šteti, vsaj opaziti ni bilo, da bi tretjega pogrešala.

Kar čudno pa je leglo tisti dan na otroke: mladičev odsej niso več tako vlačili po rokah kakor doslej, kajti vedeli so, da so psi le tako dolgo njihovi, dokler se ne najde zanje kupec, da so torej blago, ne pa člani njih doma, vredni njih ljubezni...

P. St.

Maks Gliha
Fotoklub Ljubljana

Po razorani cesti

Peter Kocjančič
Fotoklub Ljubljana

Pred nevihto

ALIBI

Ekspresni vlak je grmel proti zapadu. Od Chicaga dalje je deževalo. Deževne kaplje so peliskale po oknih. Potnik, ki je vstopil v Chicagu, je sedel sam v vagonu. Naslonil se je v kot pri oknu in strmel v mokro pokrajino. Plašč je imel ogrujen čez rame. Zdelo se je, da ga malo mrazi.

Vlak se je hipoma ustavil. Majhno postajno poslopje se je pokazalo iz megel. Nikogar ni bilo videti. Vlak se je začel spet pomikati.

Potnik je iznenaden pogledal, vstopilo je mlado dekle. Nasmehnil se je komaj vidno in oči so se mu nekoliko razširile. V tem pasjem vremenu je pogled lepe, mlade deklice dar usode.

Slekla si je mokri dežni plašč, odložila klobuček in sedla. Šele zdaj je videl, kako čudovito plavi so bili njeni lasje, ki si jih je pogladila z než-

nimi, belimi rokami. Bila je kakor pravljica in oči so ji bile temnomodre. «Strašno vreme!» je vzdihnil on. Deklica je prijazno pokimala.

«Kaže, da sploh ne bo prenehalo», je menila. In on je z veseljem ugotovil, da ga njen glas ni razočaral.

«Na jugu mora biti zdaj lepo», je rekla sanjavo ter naslonila lepo glavico na steno. «Ah, ko bi bila zdajle v Palm Beachu! Tam gotovo ne dežuje!»

«Prav gotovo ne», se je zasmehljajl on. «Toda za to potrebujem tisoč dolarjev», je rekla nenadno. «In teh tisoč dolarjev mi boste dali vi.» Zdaj ni bila več sladka. «Drugače bo škandal», je preteče dostavila.

Strmo jo je pogledal. «Kako mislite to?»

«Mislim, da mi boste v petih minutah dali tisoč dolarjev.»

«Res?» je vprašal. «Zdaj, mislim, vas razumem.»

Zaničljivo se je zasmehljala. «Potem je vse v redu. Dajte torej denar!»

Zmajal je z glavo. «Poslušajte», je rekel jasno in počasi. «Niti centa vam ne bom dal.»

«Ali hočete morda trditi, da nimate toliko denarja?»

«Nasprotno, imam več ko pet tisoč dolarjev pri sebi. Toda vi ne dobite niti centa.»

«Ali je to vaša zadnja beseda?»

«Da, moja sladka oderuhinja.»

«Dobro.» Hitro si je razmršila lase, prišla z obema rokama bluzo pri izrezi pod vratom ter jo pretrgala. Gola ramena so se ji tresla. Potem je skočila k zasilni zavori ter potegnula za ročaj. Vlak se je ustavil. Ona je histerično zakričala.

«Lehkomiselno ravnete s svojimi rečmi», je dejal on. «Bluza je bila vredna najmanj deset dolarjev.»

Vlakovodja in dva sprevodnika so vstopili. Deklica je planila k njim. «Tale mož...», je zaihtela. «Bil je z menoj sam v vagonu in...» Vzela je plašč ter si ogrnila gola ramena. «Z obema rokama me je zgrabil kakor divja zver.» Glas se ji je zadušil v krčevitem joku.

«Gospod,» je strogo rekel vlakovodja, «pojdete z nami v službeni voz. Na prvi postaji vas izročimo policiji.»

Tujec se je smehljajl. «Z obema rokama sem jo napadel,» je dejal tiho. «Z obema rokama...» Vstal je počasi. Spustil je plašč z ramen. Bil je brez rok.

«Izročite dekle na prvi postaji policiji», je rekel. «Jaz sem Murphison, brezroki artist, ki z usti riše, piše in slika. Vi se peljete do Frisca, gospodje, kajne? Tam bom nastopil. Prosim, poslužite si, v mojem desnem žepu so brezplačne vstopnice.»

J. Bredov:

MOŽ NA STROJU

ekspresni vlak je besnel skozi ameriško pokrajino. Gospod je iz dolgega časa gledal skozi okno in rekel:

«Ne, načelno ne. S podrejenimi ne sme biti človek zaupen — to se po večini slabo konča.»

Direktor Harmsworth je zmajal z glavo:

«Sme, sme, toda znati mora. Jaz sem bil dostikrat, in nikoli se nisem kesal. Glejte, šele včeraj, ko smo se odpeljali iz New Yorka in ste vi spali, sem se pogovarjal z nekim podrejenim, kakor vi pravite, dragi Macdonals. Bilo je zelo zanimivo. Slišal sem lepo zgodbo. Ali hočete poslušati?»

«Če radi pripovedujete?»

In Harmsworth je začel:

«Mož, ki je pregledoval vozne listke, je bil prej strojevodja. Zdaj je za to prestar. Takrat je vozil vlake v Rocky Mountains. Neko jutro je spet stal na stroju, pripravljen za odhod.»

«Oče!» ga je nekdo poklical.

Pogledal je. Njegov sinček je stal zunaj. Potem je splezal k očetu.

«Danes imamo izlet, oče — vsa šola —»

«Tako?»

«In peljali se bomo s tvojim vlakom,» je deček ponosno nadaljeval, «ti boš vozil vso šolo, oče! Ali smem ostati pri tebi na stroju?»

«Ne», ga je strogo zavrnil oče. Deček si je bil namreč v glavo vtepel, da bo, kadar bo velik, strojevodja, starši pa so hoteli imeti doktorja.

«Pusti me pri sebi, oče, saj bom samo gledal, kako ravnaš s strojem. Gospod učitelj mi je dovolil.»

Deček je proseče gledal očeta.

«Dobro! Ampak prvič in zadnjič!»

Dečku je zažarel obraz. Vlak je oddrdral. Zunaj je sijalo sonce, stari je ravnal stroj, deček ga je opazoval. Včasih je pogledal skozi okno. Zdajci se je obrnil k očetu:

«Kakšen vlak pa je tale, ki nam prihaja nasproti?»

Oče se je prestrašil, pogledal na progo in prebledel kakor smrt. Proga je bila enotirna. Ni se bilo mogoče ogniti. Oče

je gledal ves trd od strahu predse; ni dvoma — neki vlak drevi z vso silo po položni progi navzdol, proti njemu. Sto misli mu je prešinilo možgane. Kaj naj stori? Tri sto otrok je zaupanih njegovemu varstvu!

Stari strmi in vidi: deset vozov tovrnega vlaka, ki so se morali spotoma odtegniti, drevi zdaj brez vodnika po hribu navzdol, deset težko natovorjenih vozov.

Oče pogleda sina, ki sluti nevarnost.

Sunek! Oče je zavrl. Vlak je obstal.

«Deček!» je zahripal oče, «poglej tale vzvod!»

«Vidim, oče.»

«To je zavorni vzvod. Zdaj bom spustil vlak, da bo vozil ritensko z vso brzino. Ali poznaš tisto staro, debelo bukev blizu Elmsforda?»

«Poznam, oče.»

«Ko pride vlak do tja, potisni z vso močjo, kar je imaš, tale zavorni vzvod navzdol. Si razumel?»

«Sem, oče.»

Stari je goitnil. Obraz mu je postal trd. Vlak je drevil z največjo brzino ritensko, bežal pred smrtjo, ki se mu je bližala v podobi desetih tovrnih vagonov, in divjal po brežini, po kateri je bil komaj splezal, spet navzdol. Deset rdeče pobarvanih vagonov je grmel po progi. Potniki so opazili, kaj je. Gledali so skozi okna, blazno kričali, otroci so jokali.

«Pri bukvi pritisni na vzvod!» kriči stari in skoči s stroja. Z železno grebljo plane proti tovrnim vozovom. Tu je kretnica, tu se priključuje proga, ki drži v zapuščenem premogovnik, proga, ki ni več v rabi in je je še petdeset metrov. Toda kretnica je še tu, stari to ve in hiti k njej.

Zarjavela? Upre svojo močno grebljo v tir. Kretnica se ne zgane...

S pošastno enakomernostjo drevijo tovrni vozovi. Mrzel pot stopi staremu na čelo. Tri sto otrok je v nevarnosti, med njimi njegov deček! Trga in vleče in se divje upira, tako da se greblja krivi. Zdaj! Bo! Kretnica je popustila, premaknila se je. Stari se opoteče po tleh.

«Rešeni!» mu zabrni po možganih. Tri sto in njegov otrok! Potem je slišal v globoki omedlevici ropotanje tovrnih vozov, slišal, kako so zdrdrali čez prestavljeno kretnico na zarjavele tirnice in zgrmeli v prepad.

Deček? Deček dvanaajstih let je storil, kar mu je bil oče ukazal. Vlak se je ustavil pri Elmsfordu. Potniki so poskakali iz vlaka, nihče ni vedel, kaj se je bilo prav za prav zgodilo. Vedeli so le, da je tovrni vlak izginil s proge, in slišali, kako je zgrmel v prepad, in razumeli. Vse je hitelo k staremu strojevodji. Naložili so ga na rame in ga nesli k stroju. Vse ga je

hvalilo. Stari ni znil besede, le svojega dečka je božal po laseh in solza se mu je zalesketala v očesu.»

Direktor Harmsworth je utihnil.

«In kaj je bilo potem iz dečka?» je vprašal Macdonals.

Tedaj je rekel neki glas:

«Moj sinko, gospod, je postal to, kar si je želel. Postal je strojevodja. Tisti dan sem mu to obljubil.»

K. R. Neubert:

SREČA

Ivan je velik, močan, zdrav, nadarjen, toda — brez posla. Že dolgo.

Ima zobovje, kakor nalašč za smeh. Toda Ivan se ne smeje.

Brez posla.

Deset mesecev je bil, kakor da se je v zemljo vdrl. Potem sem ga spet videl. Sedel je v restavraciji in zajtrkoval. Zasmel se je, ko me je zagledal. Njegovo lepo zobovje se je zablestelo.

«Kako sem vesel!» sem dejal. «Torej se ti končno vendar dobro godi?»

Pokimal je in del ostanek zendviča v usta.

»Si dobil službo, kajne?» sem vprašal.

Zakašljal je in me pogledal: «Službo? — Ne!»

«Ali si kaj počedoval?»

«Tudi ne!»

Prijateljca sta pogledala starca.

«Ali je strojevodja v Rocky Mountains?»

«O ne, više se je povzpel — vozi ekspressni vlak...»

«Katerega?»

Starec se je nasmehljajal:

«Tegale! Moj sinko vas pelje v San Francisco. Ne more se vam nič, prav nič pripetiti...»

«No, potem pa vendar povej...»

«Srečo sem imel...»

«Tako!» sem rekel in stvar mi je bila čedalje bolj zagonetna. Srečo je imel! Mirno je pojedel in si prižgal cigareto, ki jo je vzel iz doze, katere nisem nikoli prej pri njem videl. Sicer je pa bila tudi njegova obleka nova.

«Imenitno!» sem dejal. «Kako si si opomogel!»

Spet se mu je zablestelo zobovje — skrivnostno se je smehljajal.

Govorila sva še o tem in onem, potem je pa naglo vstal.

«Oprosti, moram iti. Sem dogovorjen!»

V svoje največje presenečenje sem zdaj videl, da šepa. Tak orjak šepa. Desna noga mu je bila trda.

Beseda mi je zastala. Zapazil je moje vznemirjenje. In smehljaj se je...

«Da, da, srečo sem imel, prijatelj! Nekoliko povožen sem bil. Meseč dni je tega, kar se je končala moja odškodninska pravda. Hoteli so mi najprej predlagati rento, jaz pa sem se zadovoljil s 50.000 dinarji, ki so ležali v gotovini na mizi.»

Še enkrat mi je pomignil in odšepal iz restavracije.

«Ganjen sem zrl za njim. «Srečo je imel!» sem si mislil. «Srečo je imel!»

Torej nezgoda se v sedanjih časih smatra za srečo. In zamislil sem se...

Jos. Pasztor:

Nikoli več

Deljal sem se z večernim brzovlakom v praznem kupéju; sprevodniku sem stisnil večjo nاپitnico v roko ter ga prosil, naj ne pusti nikogar več v kupé. Nekaj minut pred odhodom vlaka se pojavi pod mojim oknom mlada zakonska dvojica. Bila sta oba tako nežna drug z drugim, kakor da gresta na poročno potovanje. Mlada gospa je objela moža ter ga večkrat iskreno poljubila.

Sprevodnik je stopil v moj kupé.

«Ali bi dovolili, da pride sem dama, ki se poslavlja pod oknom?»

«Zastran mene!» sem odgovoril.

Zaljubljena gospa je vstopila. Bila je mladostno sveža, dražestna in ljubka, v lepih očeh so se ji iskriale še solze slovesa.

Mlada žena je pomolila roko skozi okno, mahala svojemu možu v slovo, in vlak se je začel premikati.

Precej časa sploh nisem gledal k nji. Toda moja lepa sopotnica me je vprašala:

«Prosim... ali bi smela... zapreti okno? Nekoliko hladno je.»

«Prosim, prosim», sem se vljudno nasmehnil in zaprl okno.

Iz njenih oči je odsevala otroška veselost, da, celo toplja izpodbuda, tako da sem se drznil vprašati: «Vi še niste dolgo poročeni, kajne, gospa?»

«Ne», je odgovorila neprisiljeno. «Poročena sva štiri mesece in prvič sama potujem. Doma sem se tega potovanja zelo bala, ker ni mogel moj mož z mano, in zdaj...»

«In zdaj?» sem vprašal.

Lepa gospa se je nasmehnila: «In zdaj se mi zdi zelo zanimivo. V svojem štirimesečnem zakonu nisem govorila z nobenim drugim moškim kakor s svojim možem. V družbo še ne zahajava, nisva čutila te potrebe. In zdaj sedim s čisto tujim moškim sama v kupeju.»

Pogledal sem ji v oči.

«Samo če vas moja družba ne dolgočasi... Odkrito priznam: bal sem se, da boste vso vožnjo žalostni... Sodil sem po nežnem slovesu.»

Mlada gospa se je zasmejala, potem se je pa hipoma izresnila.

«Ljubim svojega moža zelo», je rekla odkritosrečno. «Čutim pa, da ga bom zdaj, ko bom nekoliko prosta, še bolj ljubila.»

Zamislila se je. Potem se je sanjavo nasmehnila in brskala po svoji frizuri. Zdajci so se ji razpletli njeni plavi lasje, ki so bili na tilniku zvitii v čudovite kodre. Nekoliko je zardela.

Navdušen sem vzkliknil: «Vaši lasje so čudovito lepi! Kakor čisto zlato!»

Sam sem se ustrašil svoje predrznosti. Toda gospa je rekla prešerno: «Ali vam ugajajo?» Pri tem je stresla z glavo, da so se ji lasje čisto razpletli.

Valovi las so ji na pol zakrili obraz, samo oči so se smehljale izpod njih. Potem je spet zvila zlate lase. Pri tem ji je padla sponka na tla. Brž sem se pripognil, da bi jo pobral; tudi dama se je sklonila. Najini glavi sta se nekoliko dotaknili in njeni lasje so mi pobožali čelo. Moja lepa sopotnica se je nato nekoliko odmaknila k oknu in gledala ven.

«Kako lepa noč!» je rekla. «Priprite luč, naj sije samo luna!»

Zdajci je zasitila mesečina kakor zavita v tenčico skozi okno v najin kupé. Gospa je kakor omamljena položila glavo na naslonilo in rekla tiho:

«Vi niti ne slutite, kaj zdajle čutim: nekaj posebno lepega! Saj vam lahko priznam, saj ne vem, kdo ste. Nikar se mi, prosim, ne predstavljajte. V nekaj

urah zapustim vlak in nikoli več se ne bova srečala. Moje ime je Elfrida — toliko vedite o meni...»

Ravno smo se pripeljali na neko postajo. «Tu stoji vlak petnašt minut», sem dejal. «Ali ne bi hoteli iti v postajno restavracijo na skodelico čaja?»

«Prav rada», je odgovorila lepa gospa, nenadno najboljšje volje.

Nekaj minut pozneje se je kadil čaj pred nama na mizi. Kramljala sva ter se veselo smejala; Elfrida se je nepripriljeno ozirala po obednici. Nenadno me je vprašala:

«Kajne, da sem razbrzdana?»

Mene je Elfridina mladost, lepota in iskrenost že vsega prevzela. Tiho sem ji rekel: «Kaj naj vam rečem? Očarali ste me. Kako srečen je tisti mož, ki ima tako odkritosrečno, ljubko, tako čarobno veselo malo ženko!»

Elfrida mi je pogledala toplo in odkrito v oči.

«Nikar ne mislite, da sem zmeraj taka. Sama sebe več ne poznam.»

Nehote sem pogledal na uro. Najin vlak se je moral odpeljati že vsaj pred dvema minutama.

«Veste, kaj se je zgodilo, gospa?» sem vprašal prizadet. «Vlak nama je ušel!»

Elfrida je poskočila. Oči so ji napolnile solze.

«Moj Bog!» je prestrašena zaklicala.

Hitro sem plačal in stopila sva na peron. Gospa je tarnala: «Ljubi Bog! Moja prtljaga je na vlaku! In ob dveh me pričakujejo.»

S solznimi očmi je strmela na tir, ki se je svetil v mesečini.

«Ne vznemirjajte se!» sem jo tolažil. «Tudi moja prtljaga je tam ostala. Telefonično bom uredil, da bodo vzeli prtljago iz kupéja.»

«Ampak ob dveh moram biti tam, in zjutraj ne gre noben vlak.»

«Prišli boste o pravem času», sem odgovoril. «Sicer ne ob dveh, a tudi ne veliko pozneje.»

Nekaj minut kasneje sva že drevila v avtu po široki cesti. Zrak je dišal, —

polja so se srebrno lesketala v mesečini. Elfrida ni več jokala. Sedela je nekoliko boječe v vozu. S potno odejo sem ji pokrtil noge. Pogledala me je — ne več s prešernim smehljajem kakor v kupéju — hvaležno, skoraj vdano.

«Tudi vi si zavijte noge!» je rekla tiho.

«O, mene ne zebe! Zdaj naj bi me zeblo?»

Primaknil sem se nekoliko. Lepa gospa je povsila glavo, a se ni zganila. Prijel sem jo za roko. Dovolila je. Potem je pogledala skozi okno.

«Ali je tole zunaj voda?» je vprašala.

«Ne. Deteljščice, in pokriva ga nežna sopara.»

«Rada bi se izprehodila po njem», je dejala.

Dal sem ustaviti voz. Izstopila sva in šla daleč v deteljšče.

Sredi njive je razorostrla roke.

«Ah, kako lepo, kako lepo!» je navdušeno zaklicala. «Kako srečno se čutim!»

Vzdignil sem Elfrido in jo nekaj časa nesel. Poljubil sem jo na usta in položil

v deteljo. Božal sem ji lica: Elfrida je težko dihala. Pokleknil sem tik nje in se sklonil na njen obraz.

Proseče me je pogledala: «Prosim vas, ne storite tega...»

Prijel sem jo za roko, jo nežno vzdignil ter jo vedel k vozu.

V avtu je sedela z zaprtimi očmi kraj mene. Modra sopara je ležala na travnikih, v daljavi je že rdelo obzorje, ko sva uzrla mestne stolpe. Zdajci se je obrnila k meni, tiho vzdihnila in zašepetala: «Poljubljajte me...»

Dotaknil sem se je z ustnicami. Elfrida mi je stiskala roko, in toplo zrla v oči in resno vprašala: «Toda nikoli več!... Obljubite mi, — kjerkoli se srečava... In ne vprašajte, ne govorite nič, — kakor je bilo, je bilo. Mislite si, da sem vas to noč ljubila. Bila sem zaljubljena v prostost, v neznanost, v čudovito lepo noč! Verjemite mi, — morate verjeti!... Razumeli ste me, prosim, recite torej tudi vi: nikoli več!»

Tiho, bolešno sem zašepetal: «Nikoli več!»

Izstopil sem. Smehljala se je in mi mahala, na pol obžalujoča, na pol tolažeča. In že je oddrevil avto. Strmel sem za njim...

... Nikoli nisem pozabil te noči. Redko naletimo v življenju na tako odkritosrčno poštenost in lepoto...

Nekoč, mnogo pozneje, sem srečal Elfrido v neki družbi. Bil sem zmeden, ona pa se je delala, kakor da me sploh ni spoznala. Predstavil sem se ji, Elfrida se je prijazno nasmehnila. Samo ko je opazila moje zadrego, mi je odkrito in zaupljivo zašepetala na uho: «Nikoli več!»

Priklonil sem se v znak, da razumem.

In res se ni nikoli več nič zgodilo. O njej sem slišal vse od tretje strani. Elfrida ljubi svojega moža in je srečna z njim, morda bolj srečna kakor vsaka druga žena. In tudi njen mož je srečen.

Saj je tudi lahko... V očeh lepe gospe je z resnimi, modrimi, skozi vse življenje svetečimi se besedami zapisano: «Nikoli več!»

Aprilske šale

V vsej Evropi razen v Španiji je običaj, da ljudje 1. aprila uganjajo na račun svojega bližnjega razne šale, se iz njega norčujejo, ali da se prizanesljivo izrazimo, ga pošiljajo v april.

Ta navada je nastala, kakor nam nekateri poročajo, nekako pred dobrimi štiri sto leti ob priliki državnega zbora, ki ga je leta 1550, sklical Karel Peti v Augsburg. Na tem zboru naj bi bili poleg drugih važnih zadev uredili tudi vprašanje enotnih kovancev za vso državo. Iz raznih vzrokov se niso mogli zediniti, zato so preložili — seveda brez zlega namena — končno rešitev na dan 1. aprila 1551. leta, ko naj bi bila na dnevnem redu samo likvidacija zgornjega problema. Uvedbe novega denarja in ugodnega zaključka seje so se razumljivo veselili razni špekulanti, ki so si obetali od tega velike dobičke. Označeni termin pa je potekel, ne da bi se bil nanj še kateri izmed zborovalcev spomnil. Prevarani špekulanti so bili deležni javnega zasmeha. Ta dogodek je postal tako popularen, da so se pričeli ljudje ob njegovih obletnicah medsebojno norčevati drug iz drugega; in kdor je bil na ta dan od kogarkoli na kakršenkoli način potegnjjen, so o njem rekli, da je bil poslan v april. Drugi trdijo, da izvira navada aprilskega norčevanja iz starogrških Dionizovih svečanosti. Vendar ta slavja nimajo dosti sličnosti z dandanašnjim običajem pošiljanja v april. Sličnejša mu je še do dandanes ohranjena indijska hulijska svečanost, ki se vrši že od nekdaj na dan 1. aprila in bi utegnila biti predhodnica naših aprilskih navad. Na tej slavnosti vseprek vlečejo lahkoverneže in uganjajo na njih račun razne, ne ravno prizanesljive in dostojne šale. Tretji spet menijo, da so stari Slovani na praznik prvega pomladanskega dne, veseleč se zopetnega prihoda božice Vesne, odložili svojo običajno resnost ter se radovali, šalili in dražili, kar je tako ugajalo drugim narodom, da so jih pričeli posnemati. In še drugi mislijo, da se je ta običaj zanesel iz Francije po vsej ostali Evropi. Kdo ima najbolj prav, doslej še ni bilo mogoče ugotoviti. Tisti pa, ki zagovarjajo zadnjo teorijo, opirajo svoje mnenje na dejstvo, da imenujejo Francozi žrtve aprilskih norčij v nasprotju z Angleži in Nemci, ki jih nazivajo aprilske norce, «Poisson d'avril», kar bi se po naše reklo «aprilske ribe». To jih je privedlo na misel, da je nastala beseda poisson iz besede passion (trpljenje), ker se je prve dni aprila pričelo Kristusovo trpljenje. To mnenje pa so v zadnjem času toliko popravili, da se aprilski potegnjenci samo zato imenujejo aprilske ribe, ker stopi sonce ta mesec v znamenje ribe. Glede na to bi se morali po pravici vprašati, zakaj tudi na škotskem nimajo aprilski norci istega naziva, ampak se

imenujejo «April gowk»? Ker pa vemo, da znači gowk razen kukavice v prenesenem smislu tudi prismojca, nam postane besedna igra takoj jasna. Kajti res mora biti zelo neumen tisti, ki ga je mogoče pregovoriti, da gre v trgovno po komarjevo mast, ptičje mleko, brezovo olje, žabjo volno ali po pečen sneg, potem po vrvi za vezanje vetra, po palico z enim koncem ali po 1 dkg pameti v steklenički. Tudi tisti Angleži, ki so pripravljani v zgodovinski knjigi poiskati zgodbo o Adonisovem dedu, so popolnoma vredni naziva «April fools», aprilski norci. Tistim pasantom pa, ki nasedajo vzklikom neznancev na ulicah: «Čevelj se vam je odvezal!» ali «Na licu imate madež!» ali «Raztrgali ste si hlačnico!», bolj pritiče francoski naziv, kajti podobni so ribam, ki hlastneje po nastavljeni vabi. V mnogih italijanskih krajih tudi ne poznajo izraza «poslati koga v april», temveč nazivajo tiste, s katerimi zbijajo aprilske šale, «Merlotte», «Merle», ali «Merluzze» ali polenovke, to je ljudi, ki po omejenosti sličijo tem ribam. Zato je tam polenovka prav za prav simbol meseca aprila in v Firenci pošiljajo na primer naivne ljudi po ribo v kraje, kjer jo je nemogoče dobiti. Po drugih italijanskih mestih pošiljajo tistim, ki so si jih izbrali za aprilske norce, pisma, v katerih je namesto besedila narisana riba, pod sliko pa pripisana prošnja, da bi prejemnik lista blagovolil takoj odgovoriti. Kraljevsko se vesele nanj, ker se ne more glasiti drugače, kakor «da sem un pesce nuovo — nova aprilska riba».

Sicer pa ni nič lažjega kakor postati taka aprilska riba! Zato je zelo tvegano za tistega, ki se hvali in stavi, da se ne bo nikomur posrečilo, da bi ga poslal v april, ker se po navadi prav najduhovitejši in najbolj prebrisani ljudje najhitreje ujamejo; tako na primer knez Pückler-Muskau, ki je izgubil takšno stavo, ko je bival pred dobrimi sto leti, to je 1855. leta, nekaj časa na Dunaju. Bil je eden najmilejših gostov dražestne kneginje Melanije Metternichove, soproge kancelarja Metternicha slavnega imena. V njenem salonu je veljal zlasti v literarnih vprašanjih za prvovrstno kapaciteto. Pridno je udrihal po pisateljih, zlasti pa mu je bila odvratna berlinska romanopiska Regina Frobergova; nikdar ni v družbi pozabil poudariti, da se mu zde njene knjige višek dolgočasje in neokusnosti. Kako pa je moral pozeleneti od jeze nekega lepega prvega aprila, ko je našel v «Gledališkem tedniku» objavljeno svoje lastno pismo prav tej Regini Frobergovi, ki se je kar šibilo pod težo slavospevov! Ker se je zavedal, da ni bil sličnega pisma nikoli napisal, se je takoj napotil v redakcijo, da pokliče na odgovor urednika, ki je bila tako nepreviden, da je objavil mistificirano pismo, ne da bi ga bil prej obvestil. Zahteval je pismo, ki ga pa trenutno niso mogli najti. Zato se je odšel potožiti kneginji Melaniji, kakšno neokusno šalo mu je nekdo zaigral, samo da bi zmanjšal njegov javno priznani literarni okus. Kneginja se je začudila. Ona je vendar isto številko «Gledališkega tednika» tudi prečitala, pa «škandaloznega» pisma ni našla v njej. Gospod knez naj se sam prepriča in potem presodi, če si ni morda kdo dovolil z njim aprilske potegavščine. V tem mu je ponudila ominožno številko lista,

in glej! — pisma ni bilo! Pückler je kar poskočil. «Moja stava je izgubljena!» je zaklical. «Vi ste...»

«... da, naročila sem številko časopisa z vašim pismom v enem samem izvodu, jo dala natisniti in vam jo poslala, da sem vas mogla uspešno poslati v april», se je zasmejala kneginja. «Pošteno ste prestrašeni, ljubi knez, a priznati morate, da se mi je posrečilo nekaj, kar ste smatrali za nemogoče. Stava, ki ste jo bili nekoč sklenili z menoj, je za vas prav zares izgubljena». Pückler je potrdil kneginjino zmago in je bil odslej uverjen, da je vsakogar mogoče poslati v april.

Tudi ruski višji policijski upravnik Buturlin se je 1. aprila leta 1845. prepričal o tem. Ko je namreč na ta znameniti dan prišel kakor običajno v Zimsko palačo k carju na jutrnji raport, se ni malo prestrašil slabovoljnega in mrkega vladarjevega obraza, ki ga je prisilil k ponižnemu vprašanju, s čim naj bi si bil zaslužil nemilost Njegovega Veličanstva? «S čim?» je zaklical Nikolaj Prvi in ga strogo pogledal. «Še vprašate?»

«Moram, Veličanstvo,» je odgovoril prestrašeni policijski uradnik, «ker si nisem v svesti nobenega pogrška. V mestu je vendar vse v najlepšem redu.»

«Pri tebi je vedno vse v redu, pa še tega ne veš, da so ponoči ukradli carjevo soho s Petrovega spomenika!»

«Kako ukradli?» je zavpil Buturlin, «nihče mi ni tega povedal. Meni sploh nihče ničesar ne pove... Oprostite, Veličanstvo!... Takoj se popeljem tja in odredim preiskavo...»

«Takoj pojdi in poskrbi, da ujamejo tatu najkasneje v 24 urah... Si razumel?»

«Na službo, Vaše Veličanstvo!» In Buturlin se je v naglici izmuznil iz palače. Ko je prišel do spomenika, je v svoje največje veselje ugotovil, da stoji kip slej ko prej tam, kjer je stal. Takoj se je vrnil v двореc in javil carju: «Bili ste slabo poučeni, Vaše Veličanstvo. Soha stoji tam kakor vedno!»

Car se je veselo nasmehnil: «Danes je 1. april, dragi Buturlin, in ti si se dal kot prebrisan policijski uradnik pošteno potegniti...»

Kakor Buturlinu se zgodi lahko tudi vsakomur izmed nas. V noči na 1. april 1888. leta so na primer neznan storilci oblepili vse vogale pariških ulic z dvovrstnimi lepaki, podpisanimi po ministru javnih del, katerih prvi so naznanjali, da je država otvorila nove narodne delavnice za brezposelne, drugi pa so pozivali vse bivše mornarje, da se zglase v ministrstvu zaradi podpore. In kakšne so bile posledice? Neverno zmajevanje čitajočih? Nikakor! Nešteti so računali z oglasi kot z gotovimi dejstvi in prošnjiki so ministrstvo kar preplavili, tako da je moral prestrašeni minister zapreti pisarno in naznaniti policiji «poskušen atentat». Povzročiteljev niso dobili. Tako tudi niso dobili duhoviteža — in nekateri pravijo, da je bil Slovenec — ki je pred nedavnimi leti za 1. april poslal nekemu tržaškemu listu brzobjavko, da se je brez predhodnega potresa pogreznil stari rimski amfiteater, največja znamenitost mesta Pulja. Senzacionalni telegram, ki se mimo tega nikomur ni zdel neverjeten ali neresničen, prav za prav ni bil tako slabo izmišljen, kajti poznavalci Krasa so že davno prej ugotovili, da stoji amfiteater nad ogromno votlino, katere strop bi se utegnil prej ali slej res podreti. Vsekakor je do tedaj še jako daleč; zato vprašamo čitatelje, ali bo do takrat živalstvo morda tako zelo učeno, da bo ščuke mogoče dresirati. Sicer precej dvomimo o tem, pred dvema letoma pa je veliko ljudi verjelo, ko so čitali v večjem zagrebškem dnevniku med oglasi naznanilo, da bodo v predmestju izvajale ščuke plavalno tekmo. Ob določeni uri se je nabralo v označenem predmestju precej radovednega sveta, ki je bil pripravljen, da odšteje svoj dobri denar za to posebnost. O tem, kar je bilo potem, pa kronika molči... Tudi predsednik neke občine na Bolgarskem ni prav nič dvomil o pristnosti uradnega naloga, ki ga je prejel neko prvoaprilsko jutro s sledečo vsebino: «V 24 urah poročajte okrajnemu načelnstvu o poteku luninega mrka, ki bo v noči od 1. na 2. april. Opazovati ga morate na lastne oči!» Pozneje so se ga sicer polastili razni dvomi in pomisleki glede upravičenosti uradnega ukaza, zlasti še ko je zanimivi nebesni pojav prespal. Da bi se ognil vsakemu nesporazumu, je sam stopil na glavarstvo, da zve, kako je s to rečjo. Tam pa so stvar vzeli resno in naznanili tri vesele ptičke, ki so jih izsledili kot povzročitelje, sodišču zaradi ponarejanja listin. Državni pravdnik jih je sicer oprostil, toda to naj nikogar ne podžge in zavede, da bi oblastvom pošiljal fignirane naloge, kajti take aprilske šale so vendarle pretvegane. V isto vrsto nevarnih potegavščin spadajo tudi sporo-

čila o smrti ali nezvestobi ljubljenih oseb, ki so se prav zadnja leta jako pomnožila in mnogokrat povzročila nenadno obolenje ali celo naglo smrt prizadetih oseb.

Zato pošiljajmo svoje bližnje za na nedolžen in kolikor mogoče originalen način v april, če si pa ne moremo izmisliti nič primernega, opustimo rajši šalo.

Posrečeno stvarco so na primer iztuhkali za 1. april 1935. l. v neki beograjski kavarni. Zamenjali so vse dnevno časopisje za prvoaprilske novine iz starega leta 1934., ki so si jih nalašč shranili v to svrhu. Za tiste, ki so bili posvečeni v zadevo, je bilo silo zanimivo opazovati razmeroma številne goste, ki so tako mehanično prelistavali časnike, da zamenjave niti opazili niso. Toda tudi manj površni bralci so splošno četka mrmrali nekaj o prazni, stari slami, ki jo listi vedno mlatijo, novega pa ne vedo nič povedati. Nazadnje so pa le prepoznali aprilsko šalo in tiho prežali na ostale, kako bodo sedali na limanice.

Tudi neki češki veseljaški lekarnar je lani, 1936. leta, ujel precejšnje število vrabcev, katerim je poslal perje z najfantastičnejšimi, najbolj kričečimi pisanimi in živimi barvami. Drugo jutro, dne 1. aprila, jih je zopet spustil na svobodo. Kako se je moral smejeti in zabavati, ko se je ne samo mestna mladež, temveč tudi odraslo prebivalstvo v velikem številu zbralo v bližini njegove lekarne, da bi opazovalo čudežne ptiče in debatiralo o njih daljni domovini ter prirodopisni vrsti, kateri bi jih bilo mogoče prištevati. Našel se je celo modrijan-naravoslovec, ki je ugotovil, da se je nenadoma premaknil toplotni pas na sever in da se obeta ekvatorialno poletje, saj se že južna favna preseljuje na Češko. Izkratka: čudni ptiči so bili predmet vseh razgovorov v mestecu, dokler ni lekarnar sam razkril misteriozne zadeve. Simpatije je imel na svoje strani, saj mu ni mogel nihče od potegnjenih zameriti, da je bil na tako originalen način poslan v april.

Neglede na to pa dobivajo oblastva po 1. aprilu vedno številne tožbe tistih, ki so jih bližnji nemilo in nepristojno poslali v april. Eno najredkejših tožb te vrste je vložil pred leti neki londonski gizdalin, v kateri je navedel (najbrže je bil slab plačnik), da so mu krojači natvezli novo pariško večerno modo, v kateri se bodo baje gospodje predstavili strmečemu svetu 1. aprila, namreč v rdečem cilindru in rumenem fraku. Prikazal se je v mraku nesrečnega dne na londonskih ulicah v taki toaleti in seveda ni ušel javnemu zasmehu, ki bi se bil skoraj končal s pretepom. Zahteval je odškodnino, toda ne morda za iztrgani mu kričeči cilindar, marveč za svojo tako rekoč nepopravljivo izgubljeno čast. Sodniku pa se je zdelo, da tej na 20.000 funtov šterlingov cenjeni časti ni bila prizadejana niti najmanjša škoda, in je tožbo zavrnil s pripombo, da je 1. april že tak dan, ko je treba vsako, četudi še tako verjetno vest z veliko rezervo sprejeti in premisliti. Razen tega se pa ne smemo nikoli tako oblačiti, da bi se drugi lahko norčevali iz nas.

Obtoženci so bili torej oproščeni. Ne bili bi se pa tako poceni izrezali, ako bi bili ravnali kakor Peter Veliki. On je ukazal na predvečer nekega 1. aprila znositi v neposredno bližino samega Petrograda velike grmade lesa, ki so jih zažgali, hoteč vzbuditi v prebivalcih vero, da gori glavno mesto. Ta način pošiljanja v april je pač najnevarnejši. Nihče ga doslej še ni posnemal in težko bi se dobil še kdo, ki bi v čem takem hotel biti enak ruskemu carju. Nasprotno pa mnogi oponašajo Napoleona Prvega, ki je svoje dvorjane pošiljal v april tako, da jih je napačno obveščal o napredovanju in odlikovanju. Take šale, ki so že zelo stare, so najbolj posrečene in uspeh jim je skoraj vselej zagotovljen. In pa nikomur ne škodujejo.

Vendar so v starih časih imeli za neumnega tistega, ki se je z lahkoto dal potegniti, in tudi dandanes ga nič manj ne obsojamo za aprilsko tele. Sploh pa se prime aprilskih osličev zaničljiv znak, ki se ga nesrečnež ne more znebiti vse življenje, in to je vzrok, da se za 1. april vsakdo oboroži s posebno previdnostjo; zato se jih v splošnem ne ujame toliko, kakor bi bilo pričakovati. Ta opreznost ima tudi za posledico, da je zanimiva navada precej popustila in si ljudje prav malo originalnega izmislijo, kadar hočejo koga poslati v april. Zlasti v sedanjih težkih časih bi nam malo zdravega smeha ne škodovalo. Mogoče je, da se z leti popravi to nazadovanje in bodo naši otroci zopet poživali lepi slovanski običaj.

(A. H.)

Resničnost krink

Obe krinki črnega plemena s Slonokoščene obale najlepše kažeta izmišljeno in nenaravno upodabljanje primitivnih ljudi.

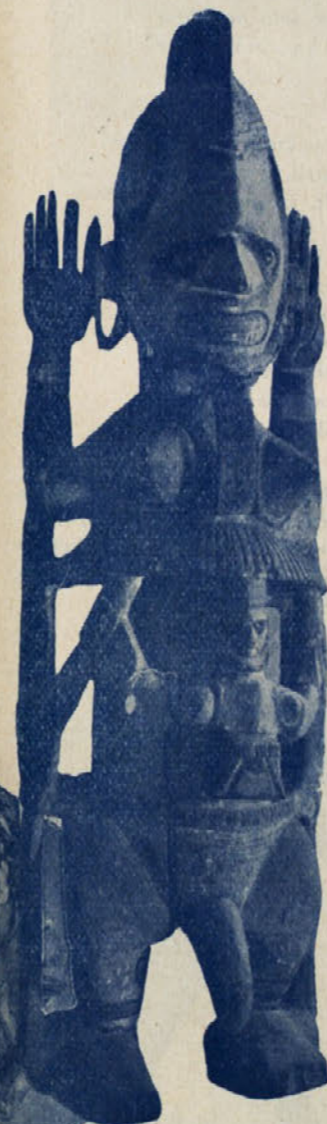
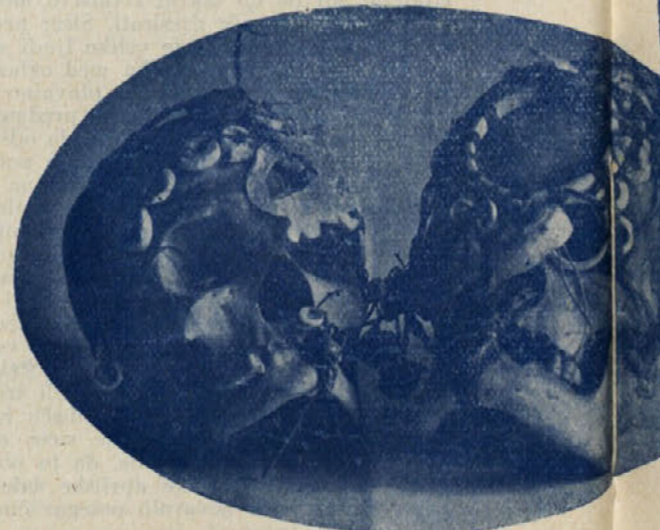

Te tri krinke so iz čisto različnih kulturnih dob. Prva je z Oceanije, druga je z Japonskega, iz dežele, ki ni prav nič primitivna (to je posmrtna maska sodnika), tretja je z Madrasa v južni Indiji in predočuje kraljico kač: naočarko. Vse tri krinke imajo isti značilni namen, da bi izrazile oziroma vzbudile sveto grozo.

Kakor je mislil nekoč Rousseau, tako so še dandanes mnogi prepričani, da je treba pobegniti pred družbo in civilizacijo, ki silita človeka, da svoja dejanja, svoje mišljenje, svoje čustvanje in vso svojo bitnost nekako omeji in okrni. Ta beg je potreben, tako pravijo, da dobi človek spet nazaj tisto prvotno svobodo in da potem lahko živi samo po zakonih svojega bistva. Deviško človečanstvo, ki ga ne ponižujejo socialne in moralne laži, jasna iskrenost proti samemu sebi in čista resnica prerodi človeka do dna, da postane popolno bitje.

Zmerom pogostejši dokazi o življenju preprostih narodov nas pa silijo, da dvomimo o tem.

Prizadevanje za pretvarjanjem sili primitive narode ne samo k temu, da se tetovirajo, da si nadevajo krinke, ampak da okrašujejo celo lobanje svojih prednikov. Na sliki vidimo dve taki lobanji, moško in žensko, s Salamskih otokov.

Kip hermafrodita z Oceanije.

ali je takšno naziranje upravičeno. Če pogledamo človeka iz najstarejše kulturne dobe, ko je živel še v najtesnejši zvezi z naravo in v majhnih enotah, vidimo, da takratni človek ni bil nič bolj resničen, prost in svoboden, pač je pa živel veliko bolj razumno kakor v dandanašnji civilizaciji. Nепrestano so ga spremljali razni obredi in vsak pomembnejši življenjski trenutek je razigral v komplicirano igro. Žalosti in veselja ni občutil v izvirnejši, močnejši in resničnejši obliki, ampak sta se ta dva občutka razrasla v tako bogat in razčlenjen okrasek, da o njega naravnem izrazu sploh ne moremo govoriti. Človeško telo je postalo predmet te igre, ki se je razvila od tetoviranja do znanega iznakaženja vratu, ki ga skušajo doseči nekateri afriški rodovi z grozovito visokimi ovrtnimi obroči itd.

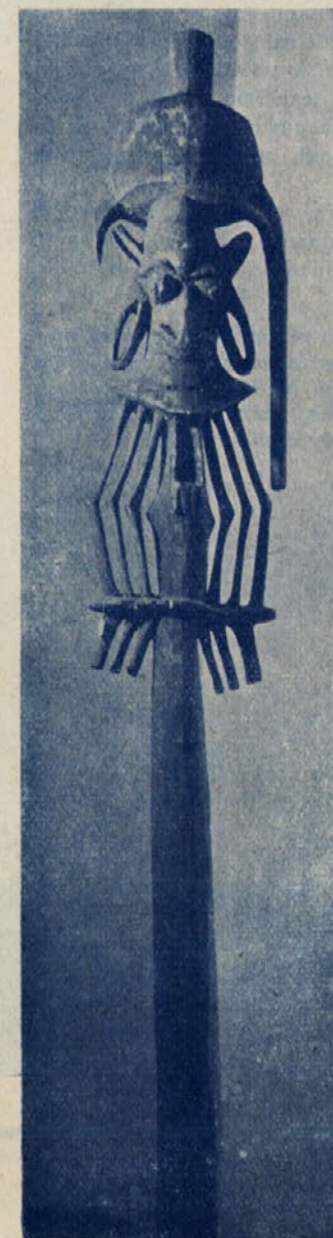
K tej igri s telesom spadajo tudi krinke. Kakor se je preprost lovec skrtil za zver, kakršno je hotel uloviti, tako se je skrtil tudi za boga, kadar se mu je hotel približati. Toda kakor pri vsaki igri, tako tudi pri tej ni nobene meje med resničnostjo in slepilotom, med resnico in lažjo. Zakrinkani človek ni več on sam, ampak tisti, katerega predočuje, in tako krinka prav za prav nič ne skriva. S tem, da si je izpremenil primitivni človek s krinko obraz in postavo, da je svoji novi zunanosti prilagodil svoj glas, da je svoje gibe izražal s plesom, z vso to komplicirano igro se ni skušal skriti, ampak nasprotno: prav to mu je pomagalo, da se je izrazil in uresničil.

Primitivni človek je bil torej vse prej kakor preprost in iskren. Prizadeval si je, da je živel svoje življenje na najnenaravnejši, na najbolj izumetničen način, ki si ga je izmišljal in ga strastno igral. Lahko torej trdimo, da je to stremenje po izumetničenosti osnovna poteza človeka, edinega živega bitja, ki ume lagati.

Predzgodovinska peruanska posoda lepo kaže dovršeno spretnost kulture pred Kolumbom.

Zelo občuteno konstruirana oceanska plastika.

Kipec afriškega izvora.

VZGOJA Z NOGOMETOM

Na misijskih igriščih se nudi domačinom moderno nadomestilo za njih stare bojne plesse. To je igra, ki je zelo podobna nogometu in rugbyju in ki jo igrajo domačini marogasto poslikani, sicer pa samo s skromnimi hlačkami na životu, kar naj pomeni začetek civilizacije.

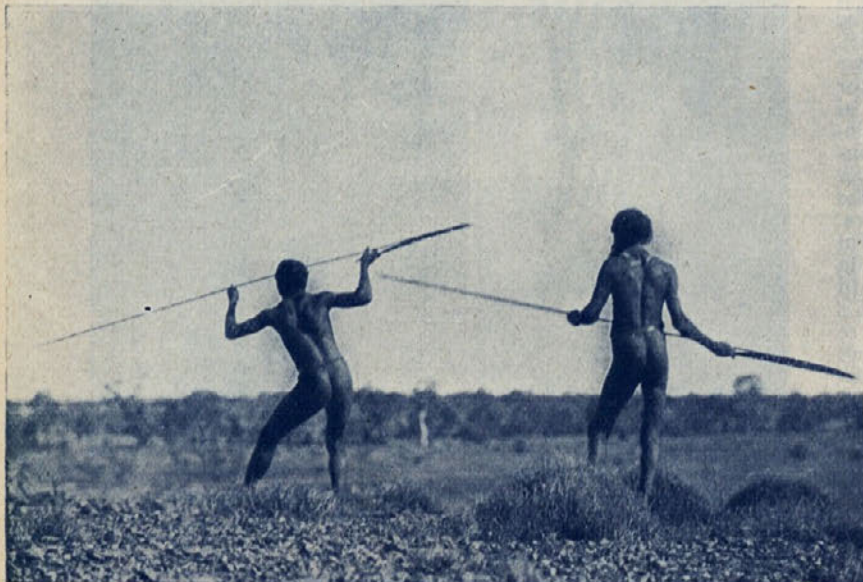
Izmed vseh delov sveta je Avstralija za Evropeca najmanj znana celina. O njej ve največkrat samo to, da je velik otok, na katerem so redko naseljeni primitivni domačini, in da živi tam še manj belokožcev in da ima Avstralija dve milijonski mesti, Melbourne in Sydney. Razen tega smo se morda v mladosti opajali s knjigami strahovitih pustolovščin, ki so se za izjemo dogajale v avstralskih stepah, namesto v ameriških kanjonih.

Marsikdo izmed nas pa ne ve, da so poizkušali belokožni priseljenci vedno domačine gospodarsko izkoriščati in so se prav zato trudili, da bi jih gospodarsko in duševno dvignili.

Samo na misijskih postajah in v mešanih pokrajinah morajo biti domačini oblečeni, da ne žalijo čuta prosvetljenih belokožcev. V svojih pokrajinah pa hodijo okrog kakor jih je Bog ustvaril. Na sliki jih vidimo, kako love kenguruje s kopjem, ki ga sučejo z neverjetno spretnostjo.

Odločilni nagib za to pa ni bila morda človekoljubna skrb za domačine, da bi ne degenerirali in izumrli, ampak njih pglaviti namen je bil, da se ohrani živelj, iz katerega se jemljejo pastirji ter poljski in industrijski delavci, ki žive na najnižji kulturni stopnji in obetajo torej dobičkonosno izkoriščanje vsega naravnega bogastva. Prav zato si belokožci tudi prizadevajo, da bi spravili domačine na takšno stopnjo civilizacije, da bi jim ne grozila propast, ki jo vedno in povsod prinaša belokožna kultura, da bi bili pa kljub temu domačini pripravni za navadne skromne delavce in sposobni za poljska dela ter za dela v rudnikih in po pristaniščih.

Dandanašnji potomci praprebivalcev Avstralije so kaj malo podobni divjim ljudožercem, ki žive v naši domišljiji od otroških let. Vpliv belih vzgojevalcev je izpremenil marsikatero bojno strast v nedolžno igro po vzorcu starogrških gimnastov. Ena izmed teh iger je podobna našemu borjenju.

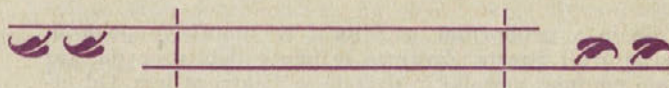

Prava krščanska ženitev med domačini je najbolj slavnosten dogodek na misijonski postaji. Na sliki vidimo na sredi ženina in nevesto, za njima stoji misijonar, na obeh straneh so pa svatje domačini.

Iz dolgoletnih izkušenj misijonarjev, kako in kaj vpliva na domačine, je nastal že kar določen psihološki sestav, ki vodi naravnost in hitreje do cilja kakor prejšnji način, ki so ga izkušali prilagojevati od primera do primera. Poglavitno načelo novega sestava je, da je treba izrabiti za nove namene vselej najbolj žive in najmočnejše strasti domačinov. Njih najsilnejša strast so bili bojni plesi, zanosni izbruhi vseh nakopičenih telesnih sil preprostih narodov, kolikor niso našle izhoda na lovu in v vsakdanjem življenju. V bojnih plesih so bruhnili na dan čisto telesni nagoni v divjih gibih in vpitju, kakor tudi ničemurno lišpanje in spolno hrepenenje. Vse to so izrabili belokožci za novi obred: za bojno sportno igro, nogomet po ameriškem vzorcu, to je nalika evropskega rugbyja. Ni si bilo težko izmisliti za otvoritev igre nekaj obrednih gibov in nagovorov; za smisel igre, to je za ljuti boj z žogo in za točke, pa ni bilo treba prav nič vzbujati bojevitih nagonov primitivnih ljudi.

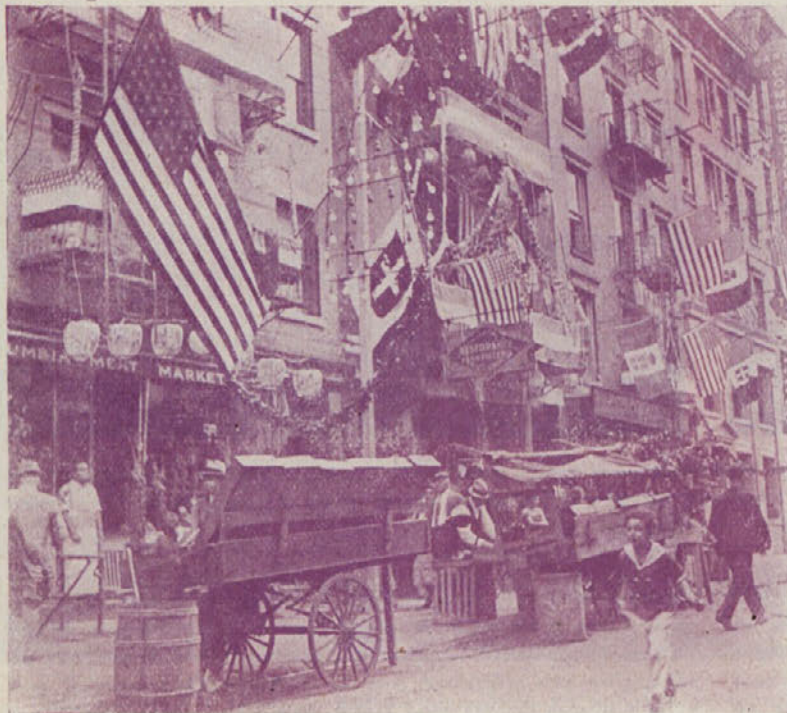
Tako se torej na misijonskih sportnih igriščih odigravajo najzanimivejše nogometne tekme na svetu. Nagi domačini, grozovito poslikani kakor za bojni ples, se preganjajo za žogo po vseh pravilih civiliziranega nogometa, toda z divjostjo bojnih iger ljudožercev. Čez nekaj časa dobi tudi tu pravilna igra premoč nad divjostjo boja, in to je že ugodna situacija za misijonarje, da odločneje posežejo vmes. Tako si pridobivajo zaupanje domačinov, in ko so premagane najhujše ovire, že laže polagajo kamne svoje zgradbe za vzgojo. Pripeti se sicer, da tudi domačina, ki je že nekaj let živel na misijonski postaji, neki dan prevzamejo zatrti stari nagoni ter vrže s sebe evropsko obleko z vso privzgojeno pristojnostjo vred in izgine v neskončni džungli, odkoder je bil nekoč prišel. Toda to so le izjeme, ki v obsežnem delovanju misijonarjev nič ne pomenijo.

Na misijonski postaji pridejo domačini le z malokatero rečjo evropske kulture v dotiko. Saj bi jim to bogve kaj ne koristilo in bi tudi ne bilo primerno za bodoče delavce, katerih poglavitna lastnost mora biti skromnost. Tako vidimo na sliki nekoliko domačih deklet, ki občudujejo francoski filmski lepak kakor pravo čudo.

PO R. G E S M A R: NEW YORKU

Košček italijanskega okraja v New Yorku, ki je za dan Sv. Roka slavnostno ozaljšan.

Poslopje s petdesetimi nadstropji se utaplja v polmrak širokega Wall Streeta. Zgrajeno je bilo v dobi procvita, kar pričajo marmor, mozaiki in dvigala iz zlahkega lesa. Odvetnik, h kateremu je namenjena moja prijateljica Toinetta po nasvet, stanuje v tem poslopju. Napisna ploščica pravi, da stanuje v trinštiridesetem nadstropju.

Trije skoki ekspresnega dvigala, in že smo v 45. nadstropju, s katerega je prelesten pogled na morski zaliv. Tam daleč se ustavlja ladja pred karanteno: «Ile de France» pluje iz Evrope.

Pod nami se plazi Broadway, vsa mračna. Med nami in med njo žari v solncu terasa, streha poslopja National City Bank, od katere smo za 40 m višje. Tam pravkar plešejo ob zvokih nove vžiganka in igrajo tenis. Kopalisce in tenisovalna igrišča so napravljena nalašč za uslužbenca, ki se tam zabavajo med popoldanskim odmorom.

«Tega vi v Franciji ne poznate,» mi reče Mr. Dave, Toinettin odvetnik, «delo, pomešano z razvedrilom, igre za delovno mladino.»

«Saj se v Franciji mladina tudi zabava. Treba je samo pogledati ob nedeljah v okolico Pariza.»

«Ob nedeljah! V nedeljo se tudi kmet obrije in delavec obleče čisto perilo. Poznam Francijo. Najlepša deželca na svetu je. Toda kako slabo uživa svoje bogastvo! Povsod imate griče, povsod teče kakšna voda, a vendar ima izmed 40.000 občin samo 12.000 občin vodovod. Delavec je po navadi samo po en dan na teden čist, druge dni pa samo dela. Delo in razvedrilo sta pri vas dva nezdružljiva pojma.»

«Toda, Mr. Dave, vi pretiravate!» Pri tem sem si pa mislil, da ima čisto prav, vendar se nisem mogel premagati, da bi ne branil svojih rojakov.

«Zmerom pretiravamo, kadar kaj posplošujemo. In pri nas? Glejte, vsi delajo, toda nihče se zato ne čuti ponižan. Naj ima kakršnekoli dohodke, vsak ima pravico biti čist in vsak skrbi za svojo vnanjost. Delavec, pa če je tudi pometač,

Snazilec čevljev iz Harlema, okraja črncev v New Yorku.

liftboy ali sluga, dela v rokavicah, in ko pride domov, si osnaži nohte in vzame svež ovrtnik. Sicer pa pri nas ni razredov, tudi v javnih občilih ne. Vsi belokožci se čutimo enakovredni.»

*

«Rayney, danes je nenavadno jasno», se oglasi Toinetta, ko je popila svojo kavo. «Imam pol ure časa, preden moram v pisarno, popniva se na streho Empire State.»

Na vogalu Pete avenije in 54. ulice se vzdiguje Empire State Building s svojim stolpom do višine 400 metrov: štiri sto in dve nadstropji iz cementa.

Ta prebivališča newyorške trgovske četrti se prav nič ne podajo k sosednjim stonadstropnim nebotičnikom.

V Hartemu naletimo prav pogosto na takšnega častitega patriarha, ki za pet dolarjev ozdravi vsako bolezen tako, da položi samo roko na bolnika.

V šestdesetih sekundah se je pognalo ekspresno dvigalo do šestdesetega nadstropja. Prestopimo, še dva skoka, osemdeseto, stoto nadstropje. Polotok, na katerem je sezidan New York, je pod nami. Otočki vseh velikosti, obdani od rek in morskih prelivov, so spet zvezani s smelinimi mostovi. Na severu, do kamor seže pogled, je morje, na zapadu teče mogočni Hudson, na jugu in na vzhodu je pa velikanski zaliv in neskončni ocean. Čudovit, toda tragičen položaj, ki je oviral razvoj mesta že od vsega začetka. Na srečo vsaj nebo nima meja, in tako rasejo poslopja v višino, kar daje temu prenapoljenemu polotoku še tesnejšo sliko. Ta polotok so kupili priseljenci od Indijancev leta 1625, za 80 dolarjev.

Čudoviti razgled z višine človeka preveč prevzame, da bi se mogel tako hitro ločiti odtod, in tako je šla Toinetta sama v pisarno. Medtem se «Ile de France», gnan od toka, počasi pomika proti celini in spusti sidro, zdi se mi, prav blizu, v dokih French Line. Parniki prihajajo in odhajajo, režejo brazde po Hudsonu in East Riverju, prevozne ladje pa plujejo od enega otoka k drugemu. Kakšno mesto! Kakšno pristanišče! Da smo se tega zavedeli, je bilo treba postaviti ta nebotični stolp.

OSLI NISO SAMO NEUMNI

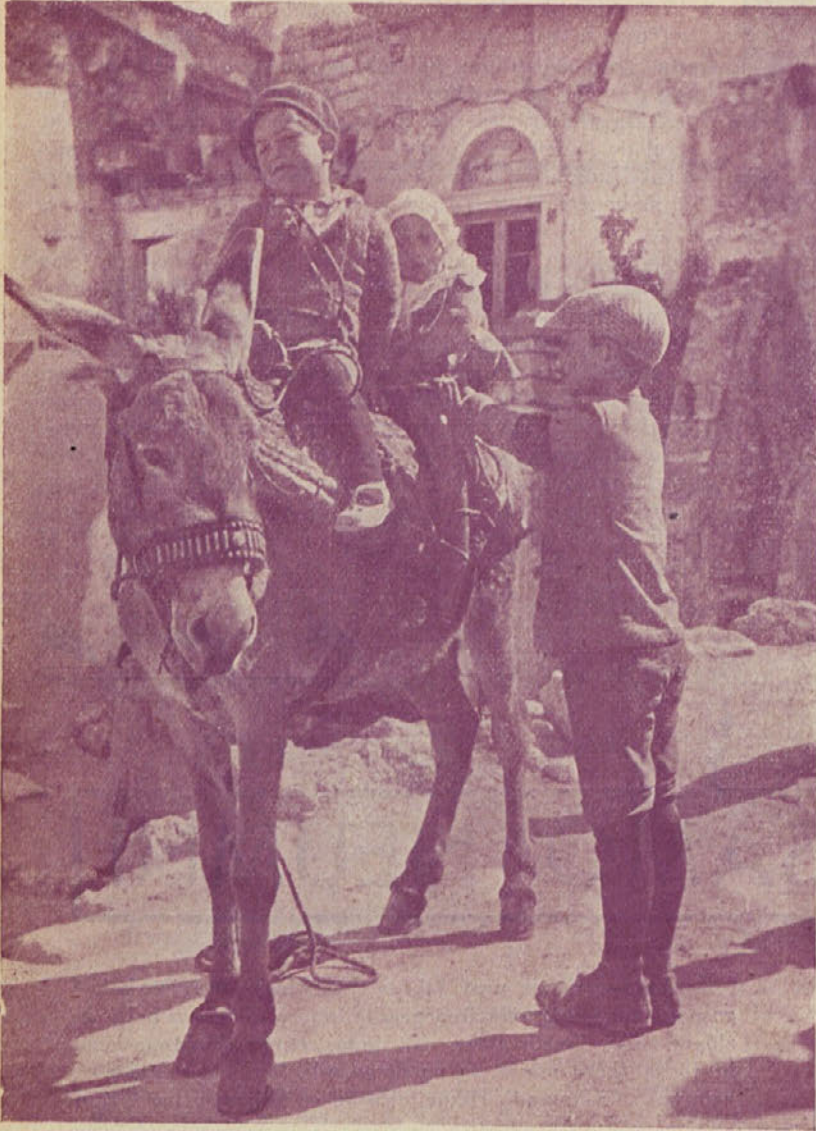

Na jutrnjem solncu ima vse svoj posebni značaj — tudi osel s svojim gospodarjem.

Konj ima pri nas prav takšno domovinsko pravico kakor gospodarski stroj, rodovitna zemlja, dobro obdelano polje in zidane hiše kmetovalcev. Na jugu, okrog Sredozemskega in Jadranskega morja, so pa doma osli, koruzna polja, med katerimi so vinogradi, slikovitejše hišice kakor so naše, zato

Tudi mlad osel se brani sedla, ker služi, da se z njim konča zlata svoboda. Najprej se upira, ko pa spozna, da je ose zastonj, se oda v svojo usodo.

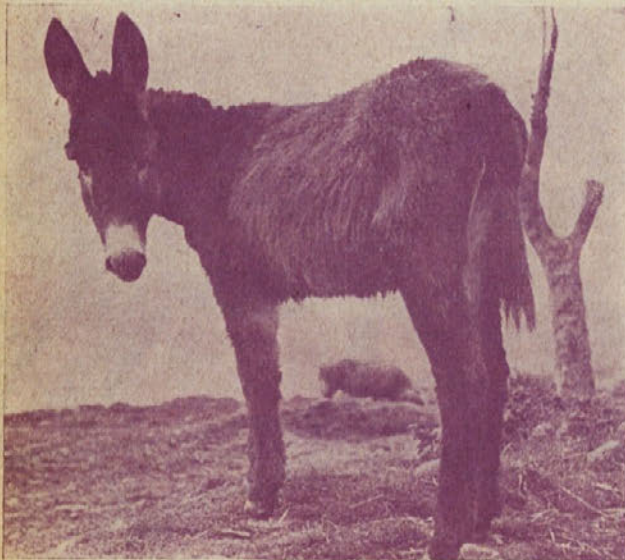
Večina ljudi misli, da so osli trmastí. V resnici so pa te živali nenavadno mirne in potrpežljive in so zato najboljši prijatelji otrok.

pa ubožnejše, in takšni kmetovalci, ki se bolj zanašajo na radodarno naravo kakor na delo svojih rok. Kdor pozna obe pokrajini in ju v duhu primerja, za tega sta konj in osel več kakor dve vprežni živinčeti. Konj je del našega srednjeevropskega podnebja, kjer kmet vse leto trdo dela, skrbi in se poti in si le tupatam poišče razvedrila v gostilni in pri godbi. Kaj pa osel? K njemu se harmonično podajo: žgoče solnce, ki pospešuje rast marsikaterih zlahtnih sadov, zato pa ovira ljudi pri delu, hiše iz belega kamna, slikovito posejane med pinjami in cipresami, fatalistična zadovoljnost tudi pri najbornejšem življenju, samo da ima mož nekoliko vina in nekaj cigaret, in poseben smisel za čar lepih barv, oblik in melodij. Osel ni tako močan, ne tako hiter kakor konj, zato pa ne potrebuje toliko nege, je skromen in si sam poišče hrane celo tam, kjer bi se komaj napasla naša koza, ter nosi ljudi in tovore. Morda se razločuje od konja tudi v tem, da ima tudi on v sebi nekoliko tiste fatalistične skromnosti južnih ljudi.

G. P.

Tako iskreno prijateljstvo je mogoče samo kje v solnčni Dalmaciji.

Mladi oslički so živahni, se radi igrajo in so trmastí, kar jim pa trdo življenje hitro prežene.

Človek bi nikdar ne verjel, koliko tovora lahko prenese osel na svojem hrbtu. Za kmeta na jugu je zares dar božji.

Prijateljstvo
v puščavi

TIBET IN DALAJ-LAMA

Majhno je število tujcev, ki so prodri v osrčje Tibeta in imeli priložnost, da so se pogovarjali z Dalaj-lamo. Malo jih je izven njegove domovine, ki bi ga poznali, razumeli. Zato krožijo na Zapadu o njem čisto napačni pojmi.

Navadno imenujejo tibetanskega lamo «budističnega papeža» ali pa «vtelešenje Budhe», to se pravi vtelešenje Gautame, pravega zgodovinskega Budhe. V Tibetu ga smatrajo za nadnaravno bitje, ki se pojavlja samo v najvišjem nadstrop-

ju rdeče palače, na vrhu gore Potale, in to samo, kadar se zbero v posvet člani njegovega privatnega sveta. Tako še dandanes trde v Tibetu, da je bil Ugawang Lobzang, ki je gojil prisrčne odnošaje z angleškimi diplomatskimi agenti, le maska, nekakšen dvojnik resničnega Dalaj-lame.

Če pustimo ob strani vse bajke in vse legende, je nastala dinastija tibetskih Dalaj-lam ob koncu štirinajstega stoletja. V tej dobi je menih Labzang-Khapa iz Doline čebul začel propovedovati reformo samostanskih običajev in samostanske morale, ki je bila takrat močno zrahljana. Prva zahteva njegovega nauka je bil celibat in popolna vzdržnost od opojnih pijač. Njegovi učenci so se imenovali «krepostniki» (gelupsi). V nasprotju z ostalimi menihi, ki so nosili rdeče klobuke, so vpeljali gelupsi rumene klobuke. Odtod je tudi ime «rumeni klobuki», ki so si ga nadeli pripadniki te vere.

Tsong-Khapa je zgradil samostan Gahlden, kjer je tudi njegov mavzolej, ves iz srebra in zlata. Življenjepis Lobzanga-Khapa, ki ga je napisal Lobzang-Tsuktim, nam prikazuje reformatorja v templju «žarkov svetlobe», ko imenuje za njegovega naslednika Darma-Rinehema. Po starem običaju je izročil Tsong-Khapa svojemu nasledniku plašč in samostanski klobuk.

Darma-Rinhen pa kljub prerokovi volji ni postal njegov naslednik. Ta čast je doletela znamenitejšo osebnost Gedem Duba, znamenje, da tudi v prosvetljenem Tibetu zmaga je odločnost in energičnost. Gedem-Dubovi starši so bili le ubogi pastirji, ki so postali pozneje mali kmetje. Gedem-Dub je bil izprva menih v Nartangu. Ker je bil zelo nadarjen, je bil kmalu povišan v gelonga in je študiral pod vodstvom najodličnejših učiteljev. Veljal je na splošno za velikega učenjaka in je kot tak postal novi Dalaj-lama. Pod njegovim vodstvom se je začela širiti njegova sekta in je dosegla približno takšen obseg, kakor ga zavzema dandanes. Nekaj kilometrov južno od Lhasse je dal zgraditi samostan Depung, največji v Tibetu, v katerem prebiva več ko deseti tisoč menihov, in samostan Tasil-humpo, ki je nekoliko manjši, ki pa še presega prvega po svoji prekrasni arhitekturi.

Tudi za nasledstvo Gedem-Duba so se vršili veliki boji. V šestnajstem stoletju je postal Dalaj-lama mongolski poglavar Altan-Khan. Odtod šele vzdevek «dalaj», ki pomeni v mongolsčini ocean.

Moč gelupsov je stalno naraščala in njih poglavarji niso nikoli pomišljali, posegati tudi po posvetni oblasti. Med rdečimi in rumenimi klobuki, ki so jih podpirali Mongoli, so se vršili neprestani krvavi boji, ki so imeli za posledico uničenje samostanov, ropanje in masakriranje mirnih in «krotkih» budistov, ki se branijo ubijati živali, ki se pa za sirjenje svoje vere še dandanes ne straše nobenega sredstva, kakor vidimo v srditih bojih med indijskimi budisti in mohamedani. V 17. stoletju je bil po nekem mongolskem knezu naposled ustoličen peti Dalaj-lama: Lobzang-Gyetso. V proslavo svoje zmage si je postavil na gori Postala, tam, kjer je že prej stala trdnjava Srongsena-Gampe, prekrasno in ogromno palačo. Lobzang-Gyetso, ki ga Tibetanci imenujejo «velikega petega», je umrl na skrivnostnem način. Poveril je vladu svojemu regentu in umrl v popolni samoti. To je dalo njegovemu regentu priložnost, da je vladal še dolgo let po njegovi smrti, ker so Tibetanci mislili, da nevidni lama še zmerom živi.

Šesti lama, Tsang-Jang-Gyetso, je kljub nad vse strogemu nadzorstvu visokega klera, kateremu je podvržen vsak lama, napisal več zaljubljenih pesmi, ki so postale zelo popularne v

vsem Tibetu in so se ohranile celo do današnjega dne. Konec njegovi vladi so napravili Kitajci, ki so zasedli Tibet.

Doba sedmega lame je značilna po osvobodilnih bojih proti Kitajcem. Pod vlado osmega lame so zavzeli Nepalci del južnega Tibeta in opustošili Tasil-humpo. Naslednji trije lame so umrli ali v zgodnji mladosti ali pa so bili zastrupljeni. Tudi o poslednjem, Ngawang-Lobzangu, se govori, da ni umrl prirodne smrti.

Ngawang-Lobzang-Tubden-Gyetso se je rodil v vasi Perše v provinci Takpo. Njegovi starši, kakor starši večine tibetskih «papežev», so bili revni kmetje. Vladajoča kasta v Tibetu obstoji iz maloštevilnih odličnih rodbin, in tibetski menihi si izbirajo vsakokratnega lamo iz nižjih slojev, ker se jim zde ti pač nevarnejši.

Vsakokratni lama, ki pripada dolgi vrsti «zopetnih vtelešenj» prvega lame, navadno pred smrtjo določi kraj in okoliščine, v katerih se bo rodil novi vladar Tibeta. Te navedbe seveda po lastni uvidenosti izpopolni poseben državni svet, in preprosto ljudstvo mora verjeti temu mitu dvorskih intrig.

Ngawang-Lobzang je že v dvajsetem letu svoje starosti igral vlogo v strašni drami praznoverstva in svetohlinstva, kakršne se morejo dogajati dandanes le še v najbolj neciviliziranih predelih zemlje. V njegovi mladostnosti je izvrševal vladne posle poglavar kraljevskega samostana v Lhasi. Ko je mladi lama doraščal in se bližal svoji polnoletnosti, se je hotel znebiti regenta in ga je obtožil čarodejstva. To so potrdili tudi vsi ljudje iz njegove ožje okolice. Regent in vsi njegovi prijatelji so bili mučeni do smrti.

Menihi kraljevskega samostana niso mogli pozabiti, kako kruto je bil umorjen njih poglavar in številni njegovi dostojanstveniki. Ob uporu Tibetancev proti Kitajcem so se pridružili Kitajcem ter se borili proti Dalaj-lami. Zmaga Dalaj-lame pa je prinesla zanje novo nesrečo. Vsa bogastva kraljevskega samostana Tengjelonga so bila zaplenjena, samostan sam porušen, menihi razpršeni na vse strani. Eno samo poslopje samostana, ki je ostalo neporušeno, služi dandanes za poštni urad.

Ngawang-Lobzang je moral dvakrat zbežati v inozemstvo. Leta 1904., ko so angleške čete napadle Tibet, se je moral umakniti na Kitajsko. Drugič, leta 1910., ko so ga napadli spet Kitajci, pa se je zatekel k Angležem na Himalajo. Angleško ekspedicijo je povzročil strah, da bi Rusija ne dobila odločilnega vpliva ali pa morda ob tihem pristanku Kitajske ne zavladata nad Tibetom, kar bi pomenilo največjo nevarnost za angleško nadvlado v Indiji. Zgodovino te ekspedicije je popisal sir Charles Bell, bivši angleški diplomatski zastopnik v Tibetu, v svoji knjigi «Tibet present».

Glavni ruski agent je bil Džordžev, učenjak in pristaš sibirskoburijatske vere. Džordžev je bil eden številnih učiteljev Ngawang-Lobzanga za njegove mladostnosti in je postal pozneje njegov najožji svetovalec. Med Dalaj-lamo in ruskim carjem so se razvili po njegovem posredovanju pristrani odnošaji, toda medtem so že angleške čete zasedle Lhaso. Ngawang-Lobzang ni čakal njih prihoda in je zbežal na Kitajsko. Nova pogodba z Anglijo je priznala nominalno nadvlado Anglije nad vsem tibetanskim ozemljem, ki pripada Dalaj-lami. Džordžev je izgubil igro.

Še preden je zapustil Lhaso, je razdelil mnogo darov po samostanih, kjer je imel dosti prijateljev, ki so cenili njegovo visoko izobraženost še izza mladih let, ko je študiral v samostanu Depangu. Džordžev je po revoluciji prestopil k boljševikom in kljub visoki starosti še zmerom posega v tibetansko politiko.

Dalaj-lama si med svojo vlado ni pridobil simpatij med kitajskim ljudstvom. Spremljalo ga je povsod po pet sto vojakov. Za vse to spremstvo ter za približno enako število kamel in konj je zahteval Dalaj-lama od ljudstva brezplačno hrano in stanovanje. Morali so mu tudi izkazovati pretirane časti. Etiketa je zahtevala, da Dalaj-lama ne sme nikoli iti pod nobenim obokom. Tako se je često dogodilo, da so morali zaradi njega podreti cele dele mestnega zidu. Večkrat se je tudi ljudstvo uprlo njegovim zahtevam. Še slabše pa se mu je godilo po sklenjenem miru ob povratku v domovino, kamor se je vrnil leta 1909. po štiriletnem izgnanstvu. Po dobrem mesecu bivanja v domovini je že spet moral zbežati pred Kitajci k Angležem na Himalajo.

Vojna je trajala približno dve leti. Prekinila jo je kitajska revolucija, ki je pripravila Kitajce ob prestiž in ob vlado v Tibetu. Sledilo je spet pustošenje samostanov in pokol vseh onih, ki so med državljansko vojno stali na strani Kitajcev.

Po zmagi nad Kitajci se je pod angleško oblastjo moč Dalaj-lame zelo utrdila. Njegove čete so spet osvojile vse ozemlje na Vzhodu. Pred nekaj leti umrl Ngawang-Lobzang je ustvaril majhno, a moderno armado. Združil je vso oblast v svojih rokah in zlasti omejil moč samostanov in raznih plemenskih poglavarjev. Kitajska stranka, čeprav močno oslABLJENA, še zmerom obstoji in je zanetila že nekaj uporov v tem najmočnejšem duhovniškem središču sveta.

Položaj po Ngawang-Lobzangovi smrti je za zdaj še docela nejasen. Narodno predstavništvo, ki je vladalo že med njegovo mladostnostjo in ki ga je pokojni Dalaj-lama čisto uničil, bo spet skušalo prevzeti oblast in imenovalo regenta. Številne province, naščuvane od tujih držav, zahtevajo avtonomijo ali pa celo streme po popolni odcepitvi od Tibeta. Vpliv Rusije v Tibetu je dandanes večji kakor kdajkoli. Pomisliti moramo samo, da je Mongolija zdaj sovjetska republika, prav tako Sinkiang in Kauson, obe kitajski provinci, ki mejita na severni Tibet. Pokojni Dalaj-lama je dolgo let odklanjal vsakršne stike s sovjetsko Rusijo. Po posredovanju Davida Macdonalda, angleškega trgovskega zastopnika, pa je prišla z lamovim dovoljenjem l. 1926. ruska misija triindvajsetih delegatov in je bila sprejeta z vsemi častmi. Kakor priznava zdaj sam David Macdonald, so se tibetsko-angleški odnošaji med tem časom močno ohladili na račun rusko-tibetanskega prijateljstva. Lhasa ni preveč oddaljena od Kalkute, in to daje tibetanskemu problemu vsak dan večjo in nujnejšo važnost.

TA-TATA-TATATA...

Profesor Kosta je razlagal v osmem razredu zgodovino. Bilo je tiho kakor v cerkvi, toplomer je kazal 55 stopinj. Osmošolci so se potili in dremali. Celo prvi odličnjak Stanislav Zelenka je dremal. Zelenka se je precej dolgo trdovratno branil, a je vendarle zaspal, trdno zaspal. Zdajci pa ga je prebudilo čudno trobenje: ta-tata-tatata. Ko se je zbudil, je v svojo grozo spoznal, da tega ni zatrobila bojna trobenta, temveč njegova lastna usta. Profesor Kosta je slovel po svoji strogosti. Vsako malenkost je kaznoval s karcerjem. Zatrobili pri njegovi razlagi ni bila malenkost. Kakor tiger se mu je približal profesor: «To ste bili vi, Zelenka?» in njegove oči so zlovešče prebadale nesrečnega osmošolca.

«Da, gospod profesor», je priznal potrti Zelenka.

«V čast vam je, da priznavate. Vidim, da imate značaj», je rekel profesor. «Takšnih ni mnogo. Ugaja mi, da priznavate, da ste zatrobili taratata.»

«Nisem zatrobil taratata, ampak ta-tata-tatata, gospod profesor», je dejal Zelenka, a slabo je naletel. Profesor Kosta je zasukal oči: «Kaj se predrznete? K vsemu, kar ste zagrešili, hočete zdaj še lagati?»

Profesor Kosta je zakričal: «Pojdite sem, Kožuh, Zavadil, Kralin, vsa prva klop! Iz druge klopi se postavite na levo, iz tretje pa semle! Tako. In zdaj, kaj ste slišali vi, Kožuh, kaj vi, Zavadil, in vsi drugi? Kar lepo po vrsti!»

Po učilnici so se razlegali zmedeni glasovi. Bilo je ne kakor v osmi šoli, ampak kakor na konservatoriju.

Prav tedaj je šel mimo razreda ravnatelj gimnazije dr. Križ, matematik. Poslušal je, ali je v razredih predpisana tišina. Pred osmim razredom se je spotakljivo ustavil. To, kar se je slišalo iz tega razreda, je bilo nekaj groznega. Toda tudi to pot je bil obraz dr. Križa zadovoljen, zakaj po urniku je dognal, da poučuje tu to uro profesor Kosta, in na Kosto je imel že davno piko. Ves razburjen je planil v razred: «Kaj pa je tukaj? Po urniku bi morala biti zgodovina, v resnici je pa tu kabaret!»

«Zdaj je ura zgodovine, gospod ravnatelj», je krepko izjavil profesor Kosta.

«To je čudna zgodovina! Slišal sem hrup in petje», je dejal ravnatelj, zavrtel oči ter odšel, ne da bi bil počakal odgovora.

Profesor Kosta je izjavil: «Tole se vam bo otepalo. Zdaj boste šele spoznali, kdo sem in kaj znam!» Pograbil je razredno knjigo in zapisal vanjo: «Učenec Zelenka je motil pouk s tem, da je zatrobil. Dejanje je priznal in je pri zasliševanju lagal. Učencu Slavcu kot priči se je dokazalo, da ni pazil. Gospoda razrednika prosim, naj zadevo preišče ter poda poročilo pri prvi konferenci.»

Razrednik je zaslišal vse učence ter napravil z vsakim učencem zapisnik. Zapisnik je tehtal več ko kilo. Ko ga je prečital, je dognal, da so izpovedi učencev zmedene. «Naj odločijo o tem gospodje pri konferenci», je rekel ter si obrisal spoteno čelo.

Pri konferenci je bil trdovraten boj. Ravnatelj je branil Zelenko, ker je bil prvi odličnjak v osmi in se je ta gimnazija odlikovala po slabih uspehih dijaštva. Učenci so bili sla-

bo nadarjeni, toda prosvetni oddelek je pripisoval krivdo profesorskemu zboru in ravnatelju.

«Pri takem dijaku bi zatisnil tudi obe očesi», je izjavil ravnatelj. Toda profesor Kosta je bil star gospod in trmast. Kdo bi ga prepričal, da to ni res, kar je slišal na lastna ušesa!

«Gospodje», se je hipoma oglasil profesor Kozlec, edini muzikalni mož v vsem zboru in velik častilec Antona Dvořaka. «Gospodje, če je zatrobil Zelenka taratata, kar trdi kolega Kosta, je to nesmisel. Če je pa zatrobil ta-tata-tata, mi verjemite, da bi ga jaz za to objel. To je odlomek iz Dvořakove simfonije 'Iz novega sveta'. V dandanašnjem času praznih popevk hočete kaznovati učenca, ki si je v sanjah zapel dva takta iz Dvořaka?»

Po dveurni debati so zadevo odložili do prihodnje konference. Pa tudi pri tej se ni odločilo. Privrženci profesorja Koste so se pozdravljali, kadar so se srečali, z geslom: taratata, pristaši profesorja Kozelca pa z resni in vznusenim: ta-tata-tatata.

Profesor Kosta je od vsega tega zbolel. Poslal je ravnateljstvu zdravniško izpričevalo. *

Zrelostni izpiti so se slabo končali.

«Niti odgovori učencev, ki so izpit napravili, bi ne prenesli strožjega merila», je izjavil predsednik komisije. «Edini abiturient Zelenka je bil sijajna izjema. Mislim, da bo ta mladenič nekoč ponos tega zavoda.» In predsednik komisije se je poglobil v spise o tem učencu. «Kaj pa je tole?» je začuden vprašal. «Zelenka je imel neko preiskavo? Po množini spisov bi sodil, da je nekoga umoril.»

«To je bila prav za prav neumnost», je začel ravnatelj v zadregi, toda profesor Kozlec je zanj povzel besedo: «Zelenka je izvrsten mladenič. Medtem ko drugi ubijajo svoj prosti čas s sportom, se bavi Zelenka z glasbo.»

«Sport je važna stvar», je ugovarjal predsednik komisije v smislu predpisov za srednje šole. «Toda tudi glasba se pri vzgoji ne sme prezirati.»

«Zelenka goji sport, a tudi glasbe ne zanemarja», je nadaljeval profesor Kozlec. «Ljubi naše klasike, posebno pa Dvořaka. In enkrat si je pač zapel iz njegove slavne simfonije 'Iz novega sveta' dva takta četrtega stavka allegro con fuoco: ta-tata-tatata. Kolega Kosta je trdil, da je Zelenka zapel taratata ali tako nekako, toda kolega Kosta se je brez dvoma zmotil. Ta-tata-tatata je začetek četrtega stavka slavne simfonije, ki jo je Dvořak komponiral od 10. januarja do 24. maja leta 1895. v New Yorku, kjer so jo tudi 13. oktobra istega leta prvič izvajali.»

Predsednik komisije je pritrjevalno kimal, potem pa je zamahnil z roko ter povedal svoje mnenje: «Zelenka je brez dvoma odličen dijak, Anton Dvořak je skladatelj svetovnega imena in profesor Kosta je zaslužen vzgojitelj, toda že nekoliko star — po letih in nazorih. Kakor čujem, je vložil prošnjo za upokožitev, in res zasluži počitek. Ampak toliko bi pa moral vendarle poznati glasbo. Kdo pa ne pozna četrtega stavka Dvořakove simfonije 'Iz novega sveta'! To je vendar tisto znano in slavno: ta-tata-tatata.»

Ravnatelj se je zadovoljno smehljal, zakaj Zelenka je bil rešen in profesor Kosta jo je pošteno izkupil. Samo profesor Kozlec je mrko gledal, zakaj predsednik komisije je tu namesto četrtega stavka iz Dvořakove simfonije zapel: «Jaz bi rad tvoj foto...»

Ladislav Veltrusky.

P. Selmer:

LEGIONAR

Po vročem saharskem pesku je jezdila peščica legionarjev. Vračali so se s kazenske ekspedicije proti razbojniškemu plemenu Vahdov. Ob solnčnem vzhodu so se bili ločili od glavnega oddelka ter krenili proti zapadu, glavni del ekspedicije pa je šel naravnost proti svoji postojanki. Imeli so nalog pregledati kraje na zapadu od karavanske ceste, ker je bilo slišati, da se klatijo ob poti razbojniške tolpe, ki so v zadnjem času zagrešile razna grozodejstva.

Ljudje in živali so bili do skrajnosti utrujeni, in ker se je solnce bližalo zatonu, je ukazal vodja poiskati kotlino v kamenitem gričevju, kjer se je četica utaborila.

Komaj je solnce zatonilo, že je prišla

noč. Moštvo je šlo spat, le straža je bedela na griču nad kotlino. Noč je bila mirna in opolnoči je stražar poklical tovariša Toma, legionarja št. 252. Ta se je takoj izvil iz svoje odeje, vzel puško in vrečico dateljnov ter se odpravil na grič.

Nihče v taboru se ni zganil. Čisto blizu je lajal šakal, drugega glasu ni bilo čuti.

Št. 252 se je udobno zleknil na skalo in se zasanjal v ozvezdje. Tam nekje plava Charlyjev duh, ki edini ve, da je po nedolžnem prišel na zatožno klop kot njegov morilec. Kdo more presojati pote usode! Ali je bila sreča ali pravica, da je mogel uiti? Uiti gotovi smrti, kajti indiciji so bili zanj tako usodni, da bi jih bil samo Charly lahko razjasnil. A Charly, njegov edini zagovornik, je bil mrtev.

Kar se mu je zadelo, da je hušknila senca za bližnje skalovje. Previdno je

zdrknil s skale ter se pritisnil k steni. Napenjal je oči, a ni mogel videti ničesar. Že je hotel zlesti nazaj na skalo, ko je slišal malo pred seboj kamenček, ki je od nekod padel. Previdno se je začel pomikati v tisto smer, kar se je pred njim utrgala senca iz teme in se spet zlila s temo. Trdno je prijel puško in lezel dalje. Previdno se je plazil, a ko je bil že tako blizu, da je razločil posamezne skale, ni mogel opaziti nič sumljivega. Tedaj je spet zaslišal padec kamenčka, in ko se je plazil dalje, se je izluščila senca iz teme in izginila. Lezel je in se plazil in se komaj zavedal, da se oddaljuje od tabora. Hotel je priti skrivnosti sence do dna. Že je bil prelezal greben griča in se spuščal na drugi strani navzdol. Zakaj ni streljal? Ni vedel odgovora.

Iznenada je stala senca pred njim in iztezala roke. Bila je žena, Bela žena in mlada kolikor je mogel razločiti v temi.

«Don't approach» — «Ne približaj se», je rekla angleško, «gobava sem!»

Nehote se je obrnil v beg.

«Ostani, za božjo voljo!» je zaihtela in padla na kolena.

Nekaj je bilo v njenem glasu, kar mu je ustavilo nogo. Stresel se je in leden mraz ga je izpreletel.

«Daj mi jesti», je zajecjela. Vrgel ji je vrečico dateljnov, ki jih je začela hlastno jesti.

Čez nekaj časa se je utrgalo iz njegovih prsi:

«Si sama?»

«Sama», je dahnila.

«Kako dolgo si bolna?»

«Pol leta», je zastokala kakor ranjena zver.

Njega, ki je bil vajen vsega hudega, je dušilo.

«Kako živiš?»

«Star Beduin mi je prinašal hrane na določeno mesto, a zdaj ga že dolgo ni bilo in... tri dni nisem ničesar zaužila.» In tiho je dodala: «Samo on ve zame in čuva skrivnost... drugače bi morala iti v Gorovje smrti.»

Zvila se je od groze. Tudi njega je streslo. V duhu je zagledal skalnato gričevje, grozotno zaradi človeških pošasti, ki so se plazile po njem. Na pet angleških milj se ni smel nihče približati Gorovju smrti, ker bi s tem izgubil pravico, da bi živel med ljudmi. Zapadel bi neizprosni usodi Gorovja smrti, ki je dolina solz gobavev.

«Kako...?» je zajecjal, a ni mogel vprašati, kar je hotel vedeti. Razumela ga je.

«Bila sem vzgojiteljica pri francoski rodbini in sem se preselila z njo v Timbuktu. Imela sem dovolj prostega časa, da sem mogla obiskovati bolnike v predmestju. Ne vem natanko, kje sem dobila bolezen. Ko je udarila na dan, so me poslali v Gorovje smrti. Spremljal me je star Beduin, dobra duša... Sam se je bil ponudil, ker so mu umrli hči in vnuki za rumeno mrzlico in sem jim dolgo stregla. Hvaležen mi je bil, ubogi starec. Med potjo mi je pripovedoval o Gorovju smrti... ooh, jadikoval je z menoj... in Bog mu greh odpusti... pripeljal me je sem. Sam je ostal v bližini, poiskal in pripravil zame skrito jamo, kjer prebivam že pol leta. Nosil mi je hrane, a zdaj ga že teden dni ni več. Morda je mrtev... In zdaj sem zapuščena.»

Njemu je mrzel pot zalival čelo, roka, ki je krčevito stiskala puško, se mu je tresla, kolena so se mu šibila.

«Počakaj», ji je hripavo velel in izginil v noč.

Sedela je s čelom na kolenu in telo se ji je pozibavalo. Časih je vzdihnila kakor v silni mrzlici.

Iznenada je spet stal pred njo:

«Kje je jama?» je hrope vprašal. Brez besede ga je odvedla po skalovju.

«Poišči!» Iskal je, a nočne sence so ga zapeljevale zdaj sem, zdaj tja, in po brezuspešnem trudu je odmaknila tik njega velik ploščat kamen, kakršnih je bilo na stotine tam okoli. Zagledal je poldrugi meter visoko in pol metra široko odprtino.

V našem stoletju so opazili na otoku Marajo ob ustju Amazonke potujočo skupino krokodilov — bilo jih je okoli devet tisoč —, ki so vsi poginili. Leta 1880. so ob meliški obali opazovali veliko umiranje želv. Morje je bilo približno 275 kvadratnih kilometrov na široko pokrito z mrtvimi ali umirajočimi želvami, in nihče ni vedel povedati, odkod in po kaj so prišle.

Nagon, ki žene živali k potovanju v trumah, je morda prava razlaga za «estampedo», ki je strah in trepet vsakega živinorejca v Južni Ameriki. Iz nepojasnene in nerazložljivega vzroka se zažene vsa čreda goveje živine hkrati v beg, potepta in pomandra vse, kar ji je na poti, in se ne umiri prej, dokler ne poginejo vse živali od napore in izmučenosti. Take estampe ni moči zadržati in pastirji tega niti ne poskušajo, temveč samo pazijo, da ne pridejo brezumnim živalim pod parklje. Gauči razlagajo estampedo s prikaznimi duhov, ki jih živali vidijo, in se z dostojanstvenim fatalizmom vdajo v svojo bridko usodo. Tako se je zgodilo nekemu argentinskemu živinorejcu, da mu je podivjala čreda, ki je štela dvajset tisoč goved. Vsa ta čreda je nenadoma skočila v reko Parano in vsa utonila. Mrhovina je tako okužila vodo in zrak, da je bila plovba po reki za več mesecev onemogočena.

Tako podivjajo tudi severni jeleni, če se čreda splaši. V severni Švedski je nekoč podivjala velika čreda severnih jelenov, begala več dni in noči brez prestanka okoli, dokler ni prišla do morja, kjer so vse živali utonile.

O čudovitem primeru potovanja živali v trumah poroča tudi neki raziskovalec izza svetovne vojne. V svetli mesečni noči, bilo je dne 30. septembra leta 1916.

«Tu», je pokazala, in njena kretnja je skrivala nekaj tako obupanega, da ga je iznova zagrabilo.

«Spravi!» je rekel in ji podajal vrečico z dateljni in prepečencem, konjsko odedo, vrečico z naboji in dve puški.

«Sedi in jej!» ji je ukazal. Zlezal je za njo v jamo in prislonil ploščo pred vhod.

Tedaj jo je nekaj izpreletelo.

«Ali ne veš, da se lahko okužiš?» je zajecjela in vsa se je tresla v grozi in upanju.

«Vem.» Trdo je prišlo iz njegovih ust kakor sodba. «Do jutrišnje noči ostaneš tu. Potem bom poiskal starega Beduina, in če ga ni — te bom preživljal.»

Zastokala je, hotela nekaj reči, a tedaj je počil strel v daljavi.

«Ne izdaj se!» ji je velel, «iščejo me.»

Čula sta streljanje in klicanje. Časih je bilo čisto blizu. Mimogrede je padel v duplino svetlobni pramen skozi razpoko pri vhodu. Videl je, da je jama precej prostorna, videl pa je tudi drgetajoče bitje, ki se je stiskalo ob steno. Trdo je stisnil zobe. Tedaj je zasepetala:

«Še je čas; ni potrebno, da si se okužiš.»

«Molči,» se je izvilo skozi zobe, «nočem drugače!»

Nekaj tednov nato je izšlo v vojaški postojanki tujskih legionarjev kratko povelje:

«Legionar št. 252, Tom Hunlop, je dezerter in tat. Kdor ga vidi, ga sme ustreliti.»

v Franciji, je zagledal brezkončno trumo mnogih tisočev rdečkastorjavih žab, ki so v vrstah v širini kakih treh metrov prekoračile cesto. Truma je poskakala čez cestni jarek na pokošeno polje. Raziskovalec je takoj dognal, odkod so prišle žabe. Ko je prehodil še kake pol ure poti, je prišel do močvirja, iz katerega so pribežale žabe. Ker je vojaštvo prej ta dan začelo zasipati močvirje z apnom, je bila brez dvoma izguba doma vzrok za to skupno potovanje. Ali so živali našle kje nov dom ali so spotoma poginile, raziskovalec ni mogel dognati.

Pri mrčesu takega skupnega potovanja ni moči zasledovati. Najčudovitejša selitev mrčesa po zraku je bila gotovo milijonska truma letčih uši, ki ji je sledila milijonska truma rjavih hroščev. To selitev so ljudje opazovali v prejšnjem stoletju. Obe trumi sta zašli v vihar nad morjem in poginili. Leta 1900. so opazovali v Belgiji 170 km dolg in kakih 100 km širok oblak kačjih pastirjev, ki so ponekod ovirali celo cestni promet. Prav tako so opazili v Merseburgu milijonsko tropo kačjih pastirjev, ki je bila od 30. junija do 3. julija leta 1917. neprestano v zraku.

Z neke ladje, ki je bila leta 1896. na poti v Bornholm, so opazovali milijone metuljev, ki so leteli iz Švedske v Nemčijo. Ladja je bila v trenutku vsa zasuta z metulji. Onemogle živalce, ki niso našle na ladji več prostora, so popadale v morje in utonile. Leta 1907. je Dunaj doživel tako poplavo metuljev. Dve noči so letali metulji nad mestom, zasenčili luči in ovirali promet.

Geolog Walther je videl na milijone sladkovodnih rib, kako so iz Volge bežale v slano morje, kjer so morale vse poginiti.

Dr. E. V.

DIRKA V SMRT

Skrivnostno preseljevanje živali.

Ne mislim popisovati preseljevanja ptic v južne ali v severne kraje niti ne skupnega preseljevanja rib v času drešta, čeprav so tudi ta preseljevanja prav skrivnostna in doslej še ne docela preiskana in dognana, a nekaj je gotovo: v teh dveh primerih so učenjaki vsaj kolikor toliko odkrili vzroke. Pokramljal bi rad o čudovitih, nenadnih pohodih najrazličnejših živali, majhnih in velikih sesalcev, ptičev, mrčesa in rib v velikih trumah, ki brez načrta prepotujejo dežele in morja, pa se ti pohodi po večini prav žalostno končajo. Znanosti doslej še ni uspelo, da bi dognala, kaj žene živali do tega bega iz domačega kraja v druge kraje. Razni raziskovalci so se že ukvarjali s tem vprašanjem, pa vendar doslej niso dognali še nič zanesljivega.

Gotovo je samo to, da žene živali nagon k potovanju. Ta nagon se nam zdi na hitri pogled popolnoma brez smotra in bi se dal razlagati samo s hipnozo.

V prejšnjem stoletju so opazili v Krasnojarsku v Sibiriji na tisoče in tisoče vervec, ki so kakor iz uma bežale dalje in hotele preplavati Jenisej, kjer jih je zajel mogočni tok in so vse potonile. Prav tako se je zgodilo ogromni trumi podgan pred stodvajsetimi leti, ki so vse utonile v Volgi v Astrahanski guberniji. V obeh primerih so učenjaki domnevali, da je pomanjkanje hrane pognalo živali v beg in na potovanje. Vendar je ta domneva v protislovju z modro ureditvijo narave, ki bi gotovo ne pognala živali trumoma v beg, zakaž če jih je toliko na kupu, je njih prehrana gotovo še bolj ogrožena.

Solvolith

Karlovarska raztepalna sol razkraja zobni kamen, kakor razkraja tudi kamenite tvorbe v človeškem organizmu.

SOLVOLITH zobna pasta, dnevno uporabljena, prepreči tvorbo zobnega kamna, ker vsebuje naravno karlovarsko raztepalno sol, ki razkraja zobni kamen.

SOLVOLITH zobna pasta ima trpek, osvežujoč okus.

Že 35 let je preizkušena in zdravniško priporočena!

Zobna pasta

Mister Allmaker in njegov skladiščnik

B. M.:

Mister Allmaker je bil mož, ki je povsod vzbujal spoštovanje zaradi svoje marljivosti in podjetnosti; bil je sijajen gospodarstvenik, kakršnega vidimo le malokdaj. Bil je hkrati generalni ravnatelj tvornice za hlačne gumbe, lastnik velike tvornice papirja, glavni delničar dobro vpeljane posojilnice in zastavljalnica, vodja revijskega gledališča in tako dalje. Zaslužil je milijone, a delal je od jutra do večera. Delo mu je teklo gladko od rok s pomočjo najmodernejših kartotek in najnovejših metod enostavnega knjigovodstva in vso pisarniško tehniko je racionaliziral kakor še nihče pred njim. Vseh teh metod ni uporabljal le v pisarnah in tvornicah, ne, tudi v zasebnem življenju se jih je posluževal in tudi svoje zasebno stanovanje je opremil z njimi. Z mistrom Allmakerjem si mogel osebno govoriti le tedaj, če si se poprej pisмено prijavil, in vsak pogovor je trajal kvečjemu nekaj sekund.

Glavna oprema njegove pisarne je bila velika mlecnobela steklena plošča, na kateri so se po želji mistra Allmakerja pojavljali v električni svetlobni pisavi razna povelja in izpodbude. To napravo si je dal mister Allmaker vdlati zato, da je kolikor moči varčno uporabljal dar jezika. Sicer se je pa posluževal le telefona, vendar je nerad govoril, če so ga uslužbeneci klicali po telefonu. Posebno strah ga je bilo gostobesednih ljudi. Poslušal jih je kvečjemu nekaj sekund, nakar je brez opravičila odložil slušalko.

K takim gostobesednim ljudem se je prišteval tudi gospod Black, skladiščnik papirnice, ki se kljub svojemu tridesetletnemu neumornemu delu ni mogel pohvaliti s posebno naklonjenostjo gospoda Allmakerja, prav zaradi svoje gostobesednosti ne.

«To že vse vem», je navadno rekel mister Allmaker, kadar je prišel Black v njegovo pisarno. «Gotovo želite zvišanje plače? O tej zadevi bom še razmišljal!»

Neki večer je sedel mister Allmaker v svoji razkošni pisarni in vestno pre-

biral listine pred seboj, ko je pozvonil telefon.

«Halo! Ali bi lahko govoril z mistrom Allmakerjem?»

«Tukaj sem. Kdo je tam?»

«Prav lepo vas prosim, oprostite, da vas motim, tu govori Black, skladiščnik papirnice.»

Mister Allmaker je nagubančil čelo in zakričal v telefon: «Vse že vem!» ter ježno tresčil slušalko na stojalo.

Četrť ure pozneje je nekdo tiho potrkal na vrata razkošne pisarne.

«Black, skladiščnik papirnice, prosi gospoda generalnega ravnatelja, da bi mogel z njim nekaj sekund na samem govoriti», je rekel sluga.

«Že spet!»

«Pravi, da gre za važno reč!»

«Gotovo hoče imeti zvišanje plače. Ta vrag me bo še ob vse živce spravil!»

Gospod Black je vstopil in se vljudno priklonil. Ko je hotel odpreti usta, je mister Allmaker pritisnil na gumb in na beli mlečni stekleni plošči je zažarel napis:

«Ne utegnem!»

Ko je Black kljub temu nameril korače proti pisalni mizi, je Allmaker pritisnil na drugi gumb, in zdaj je zažarel napis:

«Kratko in jednato!»

«Lepo vas prosim, gospod generalni ravnatelj, nikar mi ne zamerite, da vas motim, hotel sem vas samo vprašati...»

TIVAR

obleke

HERSAN

čaj

Ne bodite neprijateljica sama sebi!

Mar ne veste, da je

HERSAN-čaj

pri obolenjih želodca, jeter in ledvic dobro sredstvo?

Obolenja ob premeni in bolečine pri mesečnem perilu (menstruaciji) ublaži **HERSAN-čaj!**

Ali Vas ovira debelost? Ali hočete biti vitki?

Potem pijte **HERSAN-čaj!**

Čemu bi trpeli bolečine zaradi revmatizma in protina, **če ni treba?**

HERSAN-čaj je sredstvo, ki Vam lahko olajša muke.

HERSAN-čaj pomaga pri poapnenju žil (arteriosklerozi) in zlati žili (hemoroidah).

HERSAN-čaj se dobiva v vseh lekarnah samo v originalnih omotih.

Zahtevajte brezplačno brošuro od tvrdke

RADIO SAN, Zagreb,
Dukljaninova ulica 1

Reg. mlin. soc. pol. in nar. zdr. štev. 19.434/3.

Nivea-creme varuje Vašo kožo

Ne slabo vreme, ne domača opravila ne morejo škodovati koži, če jo negujete z Niveo. To svojo lastnost, ki kožo varuje in hkrati olepšava, ima Nivea zahvaliti Euceritu, ki ga ima v sebi in ki nadomešča naravno masčobo kože. Zato je tudi Nivea nekaj čisto posebnega in se ne da z ničimer drugim nadomestiti. Vaša koža potrebuje Niveo, da ostane mladostna in lepa.

Jugoslav. P. Beiersdorf & Co.
d. z o. j., Marlbor.

„Odol“ varuje zdravje Vaših otrok

ker odvira okuženje z nahodom, z boleznimi v grlu in z drugimi boleznimi. Odol osvežuje in poživlja. Z Odolom si ohranite zdrave zobe in zdravo ustno duplino. Zato navajajte otroke, da si bodo že od mladih nog negovali usta z Odolovo ustno vodo in da se bodo zavedali, da ni pomočka, ki bi tako varoval zobe, usta, žleze in grlo kakor Odol.

L83 je oznaka še bolj izpopolnjenega Odola, katerega antiseptično delovanje je še v večji meri zvišano. Bakteriološke in klinične preiskave so znanstveno dognale, da Odol uničuje bakterije.

Allmaker je zamahnil z roko in pokazal na belo mlečno stekleno ploščo, kjer je zažarel napis:

«Hvala za vašo pozornost! Zdravstveno in tudi v poslih mi je dobro.»

«So stvari v človeškem življenju, je spet začel Black, toda četrti napis na beli plošči ga je poučil o vsevednosti mistra Allmakerja:

«Sem že vse bral v časnikih.»

«Morda je bila solnčna pripeka kriva...»

Black ni mogel izgovoriti stavka do konca, generalni ravnatelj je že pritisnil na gumb, in Black je ves zmeden prebral napis:

«Že vem, kakšno vreme je danes!»

Toda Black ni izgubil poguma in je začel iznova: «Oprostite, gospod generalni ravnatelj, vendar moram nujno govoriti z vami! Zadeva je zelo važna.»

«Vse že vem!» je zakričal mister Allmaker in od jeze mu je rdečica zalila obraz. «Ne govorite toliko, pišite mi, če je kaj važnega. Pojdite v sosedno sobo, tam dobite tinto, papir in pero. Potem oddajte pisanje slugi. Zbogom!»

Skladiščnik papirnice je tako storil, ne da bi bil znil še kakšno besedico.

Četrt ure pozneje je prinesel sluga na srebrnem pladnju pismo s tole vsebino:

«Veseloštopovani gospod generalni ravnatelj!

Glede na najin dogovor Vam najvljudneje sporočam, da je v papirnici izbruhnil požar. Vse poslopje gori že tri četrti ure. Vrata Vaših zasebnih poslovnih prostorov, veseloštopovani gospod generalni ravnatelj, so zaklenjena in nismo mogli najti ključev. Kakor veste, so okna zavarovana z jeklenimi pali-

cami. Gospod generalni ravnatelj, gotovo imate kake važne listine v svoji pisarni. Podpisani se Vas usoja najvljudneje prositi, da mu izročite ključe pisarne, da bo poizkusil rešiti, kar se bo še rešiti dalo.

Pričakujem Vašega cenjenega odgovora.

Z najodličnejšim spoštovanjem
vedno vdani

Black, skladiščnik papirnice.»

Mister Allmaker je poskočil in pravrnil pisalno mizo. «Moj avto!» je zatulil, «hitro pripravite moj avto!»

Potem je zdirjal čez stopnice, skočil v avto in se odpeljal na pogorišče. Prišel je še dovolj zgodaj, da je videl, kako so se pogreznili zadnji ostanki velike papirnice v plamenih...

Prezident brez denarnice

Največjo plačo med vsemi državnimi poglavarji ima prezident Zedinjenih ameriških držav. Po izkazih ameriškega finančnega ministrstva znašajo državni izdatki za prezidenta, všteti vzdrževanje Bele hiše ter vladnih in stanovanjskih poslopij prezidenta, 600.000 dolarjev. V tem so všteta plačila za pranje perila, za zdravniško oskrbo, briveca, zasebne kinematografske predstave in za evetlice, ki jih dobiva prezident po starem državnem zakonu.

Vendar se Franklin Delano Roosevelt glede plače ne more meriti s kako hollywoodsko zvezdnico. Oficialno dobiva 75.000 dolarjev letne plače, gotovo več kakor katerikoli drug državni poglavar, n. pr. trikrat toliko, kakor ima ministrski predsednik britske veledržave Baldwin, a vendar mnogo manj kakor Greta Garbo ali Clark Gabel.

Toda prezident Zedinjenih držav praktično skoraj ne more izdati nobenega denarja. Zakon namreč določa, da

nosi vse izdatke državna blagajna, pa naj gre za račune peric, za živila ali za zdravniške honorarje. To se pravi: če prištejemo izdatke za Belo hišo, ki je prezidentu na razpolago, se zviša prezidentova plača povprečno za nadaljnjih 525.000 dolarjev na leto. Med njimi je na primer znesek 25.000 dolarjev za potovanje. Posebni vlaki, s katerimi se lahko prezident vozi, kadar koli hoče, se plačujejo iz tega fonda. Niso pa obseženi v njem hotelski računi, ki jih tudi plačuje država. Prezidentu se ne sme nikoli v nobenem podjetju predložiti račun. Računi se pošiljajo v Belo hišo, ki jih plača z napitnino vred,

Danes smo priložili položnice in prosimo, da na-
kažete naročnino za drugo četrtletje.

Banovinska tkalnica bosenskih in perzijskih preprog v Sarajevu

Vam nudi svoje prvovrstne ročne izdelke tudi na dolgoročno odplačilo.

Pismena naročila na naslov:

Tkalnica v Sarajevu, ulica 6. novembra, št. 11
ki daje tudi vse ostale informacije.

Prodajalnice: Zagreb, Gundulićeva št. 3;
Beograd, Knez Mihajlova št. 53;
Dubrovnik, Placa kralja Petra.

OKI
OKI
OKI
OKI
OKI

Je značka priznanih testenin. Gos-
podi, ako hočete štediti, ku-
pujte samo testenine

Katera gospodinja ne pozna kva-
litativno najboljših testenin

In še polno drugih prednosti
imajo testenine

Gospodnje, zahtevajte vedno
samo testenine

Dobite jih v vseh specerijskih
trgovinah

zakaj glava države niti napitnine ne daje.

Za pranje prezidentovega perila je do-
ločen znesek 5000 dolarjev na leto. Naj-
dražje pa je vzdrževanje Bele hiše za
prezidenta. Za kurjavo, razsvetljavo,
popravila in plače uslužbencev se izda
vsako leto 140.000 dolarjev. V Beli hiši

je 21 spalnic, 12 salonov in sprejemnih
sob, telovadnica, kopališče in cela vrsta
prelepih svetilnjakov. Hiša je last dr-
žave in je vredna 25 milijonov dolarjev.
Ako bi bila zasebna last, bi moral njen
lastnik plačati 550 tisoč dolarjev dav-
kov na leto.

V prezidentovih garažah stoji šest sa-
mo zanj določenih vozov. Dvanajst sofer-

jev je stalno zaposlenih. Za njih unifor-
me znaša letni proračun 2500 dolarjev,
za plače 17.500, za vzdrževanje vozov
35.000 dolarjev, ki jih plačuje država.
Prezident ima pravico do brezplačne
zdravniške in zobozdravniške oskrbe,
pravico do brezplačnih zdravil, za kar
znaša proračun 25 tisoč na leto. Dalje
ima na razpolago svoj brivski salon.

ČE VZROK TI JE ZNAN, NE BOŠ DOLGO BOLAN!

To je glavno pravilo zdravilne umetnosti, temu se pa pridružuje pregovor: „Če bolezen se pojavi, povprašaj najprej, kaj želodec pravi“. Kajti kakor pričajo tisočletna opazovanja, je želodec največkrat izhodišče tudi takih bolezenskih pojavov, ki so za nevesče oko videti brez vsakih zvez z želodcem.

Končno pa ne more vsakdo biti poučen o postanku vseh bolezni in torej ne more vsakdo vedeti, da nastanejo n. pr. tudi mozolji in mnoge druge kožne bolezni zaradi pomanjkljivega delovanja želodca in črev, prav tako kot imajo nasprotni pojavi: hujšanje, debeljenje itd., skoraj vedno vzrok v nerednem delovanju prebavnih organov. Tudi neredno kroženje krvi, ki povzroča toliko obolenj, se skoraj vedno nanaša na bolan želodec in črevesje, prav tako bledica, slabost, slabokrvnost, nespečnost, prerano staranje itd., ker vse to je v zvezi s krvjo, kri pa je življenje! Samo zdrav želodec in zdravi prebavni organi lahko proizvajajo in ženejo zdravo kri po telesu.

Tudi poapnjenje žil in starostna onemoglost imata svoj vzrok v pomanjkljivem kroženju krvi.

Radi tega je dolžnost bolnih kakor tudi zdravih starih in mladih, čistiti prebavne organe tako, kakor se mora čistiti vsak stroj, če hočete, da redno deluje. In če nastopijo motnje kakor: pomanjkanje teka, bel jezik, slab okus, slab duh iz ust, nerazpoloženje, kolcanje, zgaga, glavobol, zlata žila, hipna slabost, motnje v jetrih, vranici in ledvicah, slabo čiščenje ali celo zaprtje, potem nikar ne oklevajte, temveč telo dobro prečistite s priznanim naravnim sredstvom

„PLANINKA“ čaj Bahovec

ki je sestavljen večinoma iz najboljših planinskih zdravilnih zelišč. Zahtevajte pa v lekarnah izrecno „PLANINKA“ čaj Bahovec, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v zaprtih in plombiranih paketih po Din 20— veliki paket, polovični Din 12— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. BAHOVEC, LJUBLJANA

Reg. S. br. 1349 od 6. VII. 1932.

Kazensko kolonijo v Gujani bodo odpravili

Gujana — pekel kaznjencev.

Gospod Marc Rucart, nekoč časnikar, zdaj pa pravosodni minister v vladi Leona Bluma, je nedavno izpolnil želje mnogih, ki so od človeštva zahtevali več človekoljubja in razumevanja za vse sojene in obsojene...

Po nekaj mesecih pogovorov po hodnikih in dvorinah ministrstev je naposled dozorela misel o odstranitvi dolgotrajnega zla in sramote civilizacije. Kazensko kolonijo v Francoski Gujani, ta nezdravi in sramotni tvor na telesu kulturne in civilizirane Francije, bodo počasi odpravili. V nekaj mesecih bodo poslali v Gujano posebno komisijo pravosodnega in kolonijskega ministrstva, da ugotovi, na kakšen način bi se dala likvidirati kazenska kolonija. In odslej Francija ne bo več pošiljala svojih obsojencev v peklenke predele Gujane, ampak bo uporabila za kaznovanje škodljivcev človeštva druge, bolj človeške kazni.

Francoska Gujana je ena najstarejših francoskih kolonij. Francija jo je dobila že leta 1626., za svoje kaznjence pa jo uporablja šele od leta 1852. In odtlej pa do nedavnega so se vlekle skozi nezdrave in močvirne pokrajine sence prezgodaj oslabeledih, bolnih ljudi, ki jih je človeštvo zaznamovalo z žigom sramote in jih poslalo v ta pekel na zemeljski krogli.

Polovica sedanjega prebivalstva v Cayenni, glavnem mestu francoske Gujane, ki šteje 10.700 ljudi, je kaznjencev. Mnogi izmed njih se lahko svobodno gibljejo, seveda samo v mejah mesta, medtem ko so najhujši in najbolj zakrknjeni zločinci skrbno nadzorovani na «Hudičevem otoku», ki je postal znan po vsem svetu tiste dni, ko je moral po nedolžnem obsojeni kapitan Alfred Dreyfus tu trpeti za eno najhujših pravnih zmot v zgodovini. Tri leta in pol je moral prebivati na tem otoku.

In od teh dni je raslo zanimanje javnosti za Gujano in prebivalce, ki jih je obdajal pas pragozda in nezdravih močvirij. Iz njih so milijoni moskitov prinašali strašno tropsko malarijo. Pisatelji so pogosto prihajali v te peklenke predele zemlje, toda kaj

(Nadaljevanje na str. 140.)

Opozorilo! Zaradi boljše kontrole sem se odločil, da vzajem iz prometa «Planinka»-čaj v poskusnih vrečkah po Din 3-50. Odslej je dobiti «Planinka»-čaj samo v originalnih in plombiranih paketih po Din 20— in Din 12—-. Pazite na plombo in na ime proizvajalca: Lekarna Mr. Bahovec, Ljubljana.

Poletje
je
pred
vrati!

Nad polji in livadami se že čuti poletje —

Kaj je z Vašo poletno obleko?
Spomnite se, da je za spomladanske in poletne obleke, bodisi iz bombaza, umetne svile, vezenega ali tiskanega platna, najboljše barvanje z **INDANTHRENO!**

Z Indanthrenom pobarvano blago je pri pranju in na svetlobi stanovitno kakor nobeno drugo, prenaša sonce in dež, ne da bi izgubilo barvo in ima vedno eleganten videz.

Naj se Vam vedno pokaže varstvena znamka, **I** med solncem in deževnim oblakom!

ki ga vsak dan obiskuje. Briveca in brivske potrebščine zanj plačuje država.

Vsak dan dobi prezident iz cvetličnjakov 700 svežih cvetlic in vlada plačuje zanje vsako leto vrhovnemu vrtnarju 2550 dolarjev.

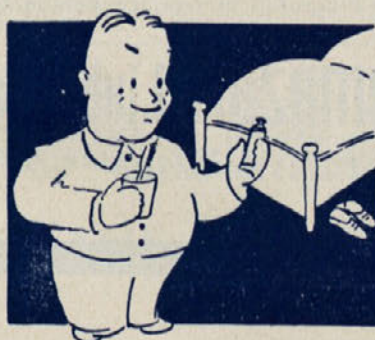
Prezident pa ima tudi svojo lastno zasebno tiskarno, ki brezplačno izvršuje vse njegove ukaze in dobiva zastonj vse časopise. Država plačuje vse knjige, ki jih naroči prezident. Jahta «Potomac», ki ima posadko 50 mož, služi edinole Rooseveltu na državne stroške. Vzdrževanje jahte zahteva vsako leto 75.000 dolarjev. Samo tedaj, če hoče prezident

jesti na krovu te jahte, mora za to plačati določeno vsoto. Njegova najljubša jed, ki mu jo gospa Rooseveltova pripravlja že trideset let vsako soboto, so ocvrta jajca.

Roosevelt vstaja točno ob osmih, čita časopise in preprosto zajtrkuje, potem pa traja od 11. do 12. ure posvetovanje. Nato sledi preprost predjužnik: juha, solata, skodelica kave. Prezident dela potem vse do večera, nakar se pol ure osvežuje v lastnem kopalšču. Dvakrat na teden gleda prezident v zasebnem kinu filme. Najrajši ima miško Micky in druge groteske Walta Disneya. B.

Človek nikoli vsega ne ve. Mnogi ljudje si sicer zjutraj čistijo zobe, toda predno

gredo spat pozabijo na to za zdravje važno delo. In vendar je temeljito čiščenje zob zvečer važnejše kot zjutraj. Sicer se začno ostanki hrane med zobmi kisati in povzročijo zobno gnilobo (karies), ki se je vsak boji. Zato zjutraj kot prvo in zvečer kot zadnje Chlorodont. Peneči ali ne peneči se Chlorodont, obe kvaliteti sta enako dobri. Domači proizvod.

Chlorodont

KLİŠEJE
vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvrtuje
najsolidnejše

KLİŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA · DALMATINOVA 13

Kuverta

konfekcijska tvornica
družba z o. z.

v Ljubljani

izdeluje kuverte vseh vrst,
pisemski papir najmodernejših
oblik, vrečice itd.

Tyrševa cesta št. 67

Telefon

28-07

Zdaj so

naši

potniki

že na

potu ...

... da Vam pokažejo izbrano kolekcijo

reklamnih koledarjev

za leto
1938.

IMAMO RAZNE NOVOSTI V BELEŽNIH,
STENSKIH IN ŽEPNIH KOLEDARJIH

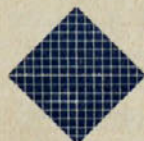
Priporoča se Vam

OFFSET
LITOGRAFIJA
KARTONAŽA
PLAKATI
PROSPEKTI
EMBALAŽA

umetniški zavod za litografijo in tvornica koledariev

Josip Čemažar, Ljubljana

Igriška ulica števil. 6 — Telefon števil. 25-69

Ona :

On : Izborna je! Kakšna kava je to?

Ona : To je Kneippova sladna kava.

On : Kneippova sladna kava? Potem prosim še eno.

Kneippova

se prilega vsem!

Adorjan Stella:

KAJ BO TO!

Pogovor v stanovanju zakonske dvojice pred kosilom. Mož pride ravno iz pisarne domov.

ON (*vstopi*): Zdravo, ženka, kaj je novega? Bomo kmalu jedli?

ONA: Samo pozvonim Julki, pa bo kosilo na mizi. (*Pozvoni.*) Ne vem, čemu to dekle čaka, saj je vendar videla, da si prišel domov.

ON: Morda ni opazila.

ONA: Julka? Samo če gre kdo po hodniku, pomoli svoj nos skozi vrata in pogleda, kdo je.

ON: Zakaj je tako radovedna?

ONA: Ona hoče vse vedeti, da potem tudi jaz vse vem. Je res zelo vdana. Kaj je novega v pisarni?

ON: Našemu predsedniku se je primerilo nekaj zelo neprijetnega. Zjutraj se je peljal v pisarno, šofer je hotel na spolzki poti prehiteti motorno kolo, motorno kolo je vozilo

bolj na levi, avto je zavozil v hodnik in predsednik se je precej poškodoval.

ONA: Kaj bo to! Lani smo se pri sankanju prevrnili, padli v jarek in raztrgala sem si svoj novi sweater.

ON: Pomisli, predsednik mora ostati vsaj štirinajst dni v postelji.

ONA: Kaj bo to! Mi smo morali hoditi dva kilometra peš in zvečer nisem šla niti v bar, tako sem bila nervozna.

ON: Ali ni telefoniral Janko?

ONA: Ne. Kaj je z njim?

ON: Prosil sem ga, naj telefonira, ko bi se kaj pripetilo. Njegov blagajnik jo je popihal z blagajno — menda je bilo 18.000 pengő — ravno zdaj pred zadnjim v mesecu!

ONA: Kaj bo to! Saj vendar veš, da po tvojem šalu, ki sem ga pred tremi leti kupila v Parizu, še zmeraj ni ne duha ne sluha! Ti seveda ne napraviš ovadbe, pa naj se ti ukrade karkoli! Seveda boš rekel, da tega ne storiš iz usmiljenja, v resnici si pa samo preveč len, ne ljubi se ti postajati pred uradi. (*Juhe še zmeraj ni.*)

ONA: In kaj je še sicer novega?

ON (*hripavo*): Nič.

ONA: Kaj pa se je zgodilo? Menda vendar nisi užaljen zaradi šala?

ON (*dela še zmeraj šobo*):

ONA: Le kako more biti človek tako razdražen zaradi cunjastega šala?

ON (*zdaj zares razdražen*): Ne zaradi šala, ampak zaradi tvojega večnega: «Kaj bo to!»

ONA: Kaj misliš?

ON: Človeku predsedna, če ti ne more nobene novice in soloh ničesar pripovedovati, da bi ne rekla: «Kaj bo to!» Nikoli nočeš poslušati, zmeraj hočeš govoriti in vsak dogodek posekati!

ONA: Izkratka: kosilo še ni pripravljeno, zato godrujaš. (*Zvoni.*) Tole Julko bom še zapodila iz hiše!

ON: To bi bila morala že davno storiti. Zadnjič sem jo zalotil, ko je spustila v hišo moškega, ko so bila hišna vrata že zaprta.

ONA: Kaj bo to! Ampak da sprejema goste v moji domači obleki, to je... (*se spomni*)... O pardon!

ON: Ni povoda za opravičevanje. Tudi v važnejših primerih me odsekaš s svojim neokusnim: «Kaj bo to!» Če ti pripovedujem, da je kje pri poplavi tri tisoč ljudi v nevarnosti, boš brž rekla: «Kaj bo to!», toda prihodnji teden moram ob devetih zjutraj na sodnijo k razpravi, ker me domača šivilja toži zaradi plačila osmih pengő, ki ji niti ne gredo. Če ti bom pravil, da je angleška narodna banka zaprta, ker prvega ni mogla plačati razsvetljave, mi boš odgovorila: «Kaj bo to!» Pomisli samo, stopil sem v tramvaj, in sprejodnik mi ni mogel menjati desetaka.

ONA: Ampak med tema dvema dogodkoma vendar ni nobene zveze!

ON: In vendar so to tvoje besede. Zakaj ti, sladko moje žlabudralce, deliš dogodke v dve skupini. V prvo spada vse, kar se po svetu godi, v drugo pa tvoji osebni doživljaji. In samo ti so zate važni. Ti se ne meniš zame in ne za druge, ampak samo zase! Prav samo zase! (*Govori zmerom bolj jezno.*) Že tri bo ura! Kje je vendar — za vruga — to ženšče s kosilom? Če ne prinese juhe takoj, me bo od jeze zadela kap.

ONA: Kaj bo to! Ampak kako jih bo slišala od mene...!

PALMA

gumijaste podpetnice.

J u g o s l. i z d e l e k.

Proti zaprtju in težavam vsled hemoroidov veljajo že več let kot dobro sredstvo Leopilule vsled svojega točnega učinka, ki je brez bolečine in nikoli ne odpove, vsled popolne neškodljivosti in ker se tudi po trajni uporabi njihova učinkovitost ne zmanjša. Dobiva se v vseh lekarnah. Oglas reg. S. br. 3256 dne 19. II. 1956.

oni, ki so vedeli, da prihajajo samo za kratek čas, samo toliko, da bodo spoznali otok in njegove prebivalce, da si bodo nabrali snovi za romane in filme, potem pa se bodo lahko vrnili tja, kamor večina jetnikov ne bo nikoli več prišla.

Propaganda za odpravljenje te kazenske kolonije se je začela že davno. «Pravica je počasna, toda vsakega dohiti.» — prva polovica tega pregovora se je tudi tu v boju za kolonijo uresničila...

Minister Rucart je naposled uvidel, da je človek le človek, če je še tak zločinec. Zato je tudi treba človeku, čeprav ga je zakon zaznamoval in udaril z najhujšo kaznijo, omogočiti, da v svojem izgnanstvu živi kakor človek, ne pa kakor žival. Kajti tudi najhujši zločinec uvidi časih svoje zmotne, če ravnamo z njim po človeško, in se popravi za novo, bolj pošteno življenje. Najhujši zločinci in morilci so pogosto v dnu duše, ki je še sami ne poznajo, pravi otroci.

Minister Rucart, ki je pred nekaj leti kot član Vojske Odrešenikov sam obiskal Gujano in videl peklensko življenje v njej, se je, že preden je prišel na svoj sedanjí položaj, odločil za to, kar je nedavno podvzel.

Gujana ni bila samo pravi pekel za svoje prebivalce, ampak tudi kulturna sramota Francije, razen tega je preveč obremenjevala francoski proračun, saj je stalo 6000 ujetnikov v Gujani Francijo vsako leto nad 15 milijonov frankov.

Če je bil Alfred Dreyfus najbolj znan kaznjenev v Gujani, je bil najbolj znan begunec s «Hudičevega otoka» bivši francoski novinar René Belbenoit, ki je leta 1921. vlomil v neki grad nedaleč od Pariza in odnesel tam dragoceno briljantno ovratnico. Ujeli so ga in ga obsodili na osem let prisilnega dela v Gujani. Štirikrat je poskusil zbežati in štirikrat so ga ujeli.

Ko je znanj pisatelj Blair Niles nekoč obiskal Gujano, se je spoznal z Belbenoitom. Belbenoit mu je popisal svoje življenje in podrobnosti iz življenja kaznjencev v Gujani. Blair Niles je zbral toliko podatkov, da jih je bilo za dve knjigi. Te dve knjigi sta proslavili njega in Belbenoita po vsem svetu. Pred kratkim, po svojem petem begu s Hudičevega otoka, se je skrival René Belbenoit dolge tedne v nevarnih džunglah Južne Amerike. Med potjo je lovil redke vrste pisanih tropskih metuljev, da bi jih prodal v angleškem Trinidadu. Z njimi

si je hotel nabrati nekaj denarja, da bi mogel odpotovati v Severno Ameriko.

Ko je prišel Belbenoit na svobodo, po mnogih mukah in trpljenju v močvirnih pokrajinah in pragozdovih, se je seznanil z ameriškimi reporterjem, kateremu je popisal svoje strašne doživljaje. Ameriški novinar je bil dober in spreten mož in je potem napisal vrsto člankov. Prodajal je pravico za objavo res zanimivega romana, ki ga je napisalo samo življenje, ameriškemu društvu novinarjev.

«Jaz — René Belbenoit, begunec...» — s temi besedami se je začel popis.

«Jaz, René Belbenoit, ki sem vdihaval smrad človeških teles, ko so se parila na vročem solncu, in gledal vsak mesec prihajanje in umiranje ljudi, znamenovitih z žigom krivice in sramote civiliziranega človeštva...»

Na svojem obupnem potovanju, da si pribori prostost, je Belbenoit s svojimi petimi tovariši, ki jih je glodala tropska mrzlica, srečno prišel do Trinidada.

Angleška kolonijalna oblastva so jih po stari navadi sprejela s simpatijo, dala so jim nov, boljši čoln, obložen s hrano in vodo, in jih poslala nazaj na morje... To uslugo so jim mogla napraviti zaradi človekoljubja, toda mednarodno pravo jim je branilo, da bi jim bila dala popolno zaščito in zaščito. In tako so se begunci napotili dalje proti svobodi...

René Belbenoit je bil edini, ki je preživel svoje nesrečne tovariše, preživel ježo, lakoto in vihar na Atlantiku. Ko je naposled prišel do Kolumbijske obale, se je vlačil mesece in mesece po vlažnem pesku in džunglah, da je dosegel Panamo.

«Dosti sem bral o strašnih pustolovščinah ljudi, ki so potovali po džunglah Južne Amerike, o njihovih strahotnih doživljajih in nevarnostih, čeprav so bili dobro založeni z orožjem, strelivom, vodo in hrano in čeprav so imeli spretno vodnike. Neverjetno je, kako je to, da sem mogel prebroditi kilometre in kilometre najnevarnejših močvirij po pragozdovih predelih džungle, kjer mi je na vsakem koraku pretila nevarnost.»

«Ko bodo te moje besede tiskane, bom spet daleč.»

«Nehal sem biti človek. Bežim, ker moram bežati. Žig zakona in kazni me preganja in me bo preganjal, dokler bom živ. Skrivam se, ker hrepenim po svobodi, čeprav jo moram iskati po pragozdovih divjih krajev, kamor, upam, še ne bo stopila kmalu noga civilizacije...»

Morda so tudi te besede človeka, ki je toliko pretrpel, pripomogle k ukinitvi kazenske kolonije v Gujani.

Advokat in njegov klient.

Advokat: «Glejte, kakšni so dandanes ljudje! Tistega človeka tamle sem postavil na noge, in on me zdaj niti ne pozdravi.»

«Zakaj ne?»

«No, on je imel avtomobil, in zdaj hodi peš.»

Prisebnost.

Ona: «Jutri bi šla rada marsikaj kupit, če bo lepo vreme. Kakšna je vremenska napoved?»

On: «Dež, ploha, toča, nevihte...»

Na periferiji.

«Slišala sem, da vzdržuješ Lojzeta, ali je res?»

«No, res, toda zadnja tri leta me ni stal niti pare.»

«Ali je tako skromno živel?»

«I, ne — zaprt je bil.»

Vprašanje.

V poletni restavraciji je tožil gospod Kos: «Gospod restavrater, bodite tako prijazni in povejte mi, ali je natakak, ki sem pri njem naročil pred eno uro pivo, še pri vas v službi?»

Dokaz.

«Ivo, ali me imaš res rad? Ne verjamem ti. Prisezi pri tem, kar ti je najdražje!»

«Elza, prisegam pri računih tvoje šivilje!»

Z letovišča.

«No, gospod zolni zdravnik, kako ste bili zadovoljni pri nas?»

«No, ne preveč. Mislim sem, da imate večjo sobo, pa manjši račun, starejšo vino, pa mlajšo sobarico!»

Zdrava kakor vsakdanji kruh! Zato kuhaj svoji družini Kneippovo sladno kavo, ker je neprekosljiva v okusu in izdatnosti. Prava je edino v originalnih kartonskih zavitkih s sliko dobro znanega župnika «Kneippa»!

Samozavesten, naraven, živahen in dobre volje je vsak negovan človek. Skrivnost tega razpoloženja je čistota od nog do glave in seveda tudi poznanje velike vrednosti zobne nege. Kdor ima lepe in čiste zobe, jih brez skrbi lahko pokaže in se zmerom lahko smeje. Slabi zobje silijo človeka, da ima največkrat zaprta usta. A ne gre samo za to, kakšen videz imajo zobje. Njih stanje in pravilna nega sta važna faktorja za splošni počutek. Dobri zobje so zdravje. Negujte zatorej zobe redno z zobno pasto **Solvolith**. Zobna pasta **Solvolith** je edina, ki ima v sebi prirodno **karlovarsko sol** iz vrelca. Zobna pasta **Solvolith** razrahlja, če jo uporabljate vsak dan, zobni kamen, ki potem izgine, in ne pusti, da bi se naredil nov.

Razložna izgovorjava je odvisna največ od zdravih zob. Zobje pa ostanejo zdravi samo tedaj, če jih prav negujemo s preizkušenimi pomočki za nego ust. **Odol** je preizkušan že 30 let. **Odol** je antiseptičen — **Odol** je koncentriran, nekoliko kapljic zadostuje — **Odol** je zato poceni pri uporabi. Negujte zatorej zobe vedno z **Odolom L 83**, pa si ohranite zdrave zobe do poznih let.

«Priatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu.

Rokopisi se ne vračajo. Naročnina je: Letno 12 številčk revije «Priatelj» Din 62.—
Naročniki zbirke jo dobe za polovično ceno Din 32.—
10 mehko vezanih leposlovnih knjig (IV. zbirka, 1000 strani) „ 100.—
Za vezavo v platno po dva dela skupaj se doplača za zbirko „ 60.—
10 knjig in 12 številčk «Priatelja» Din 192.—

Če se plačuje v obrokih, je mesečna naročnina Din 18.—
Posamezna mehko vezana knjiga (100 strani) „ 30.—
Posamezna v platno vezana knjiga (200 strani) „ 60.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/II. Tel. 21-32.
Tisk Delniške tiskarne d. d. v Ljubljani. Predstavniki: Josip Štrukelj v Ljubljani.

Ali molče oči kadar govori ljubezen?

Za noč mastna
Elida Citron Cold Cream.

Njena izborna sestavina čisti in hrani kožo. Prastara polepševalna sredstva, namamelis in citriono, je združila napredna znanost v popolnosti, zato ta krema kozmetično najbolje deluje.

Čestokrat izda en sam pogled več kakor mnogo besedi. Ali ni tako priznanje najlepše za vsako ženo? Zato bi morali storiti vse, da ostanete v „njegovih“ očeh lepi.

Gotovost, da boste vedno lepa in dobro negovana, Vam daje ELIDA krema IDEAL, dnevna krema za polepšanje. Polt postane medla, enakomerna in čista, zaradi dodatka hamamelisa poživlja in obnavlja kožo.

ELIDA **KREMA**

Za Veliko noč

celi družini!

25

39

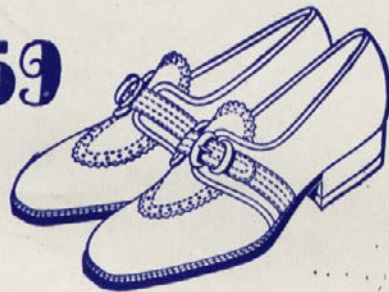
59

35

59

129

129

129

129

Gata